

ΠΑΣΟΚ

ΤΟΜΕΑΚΗ
ΤΕΧΝΙΚΩΝ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

A 25.7

ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Συμβολή στη διαμόρφωση
εξειδικευμένων προγραμματικών θέσεων
για τα μεγάλα προβλήματα του τόπου

Δεκέμβριος 1991

ΠΑΣΟΚ
ΤΟΜΕΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Συμβολή στη διαμόρφωση
εξειδικευμένων προγραμματικών θέσεων
για τα μεγάλα προβλήματα του τόπου

Δεκέμβριος 1991

Συντρόφισσες και σύντροφοι,

N. Σαλαγιάννης

ΤΟΜΕΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

1.	Γραμματέας	Ν. ΣΑΛΑΓΙΑΝΝΗΣ
2.	Α' Αν. Γραμ.	ΣΠ. ΠΑΛΑΙΟΓΙΑΝΝΗΣ
3.	Β' Αν. Γραμ.	Γ. ΚΕΡΑΜΑΡΗΣ
4.	Γ' Αν. Γραμ.	Γ. ΣΤΑΥΡΟΥ
5.	Υπ. Οργ.	Κ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ
6.	Υπ. Συνδ.	ΑΝ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ
7.	Υπ. Διαφ.	ΕΥΑΓ. ΜΑΚΡΥΚΩΣΤΑΣ
8.	Υπ. Τεκμ.	ΑΑ. ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ
9.	Υπ. Οικ.	ΕΥΑΓ. ΜΩΡΑΙΤΗ
10.	Μέλος	ΔΗΜ. ΚΑΠΕΤΑΝΑΣ
11.	"	Κ. ΛΑΜΠΙΑΤΟΣ
12.	"	ΑΛ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ
13.	"	Π. ΙΟΡΔΑΝΗΣ
14.	"	Γ. ΣΤΑΜΑΤΑΚΗΣ
15.	"	ΑΓΓ. ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ

Μέχρι το καλοκαίρι του '91, Υπεύθυνος Οικονομικού ήταν το μέλος
μας Γ. ΚΑΡΑΚΗΣ, που παραιτήθηκε για προσωπικούς λόγους

ΤΟΜΕΑΚΗ
ΤΕΧΝΙΚΩΝ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

ΛΕΚΑΝΟΠΕΔΙΟ: ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΟ
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ
ΝΕΦΟΣ

Πρόταση για συζήτηση

Πάνω σε κείμενο που επεξεργάσθηκε και εισηγήθηκε
στην Τ.Ε. Τεχνικών Επιστημόνων ο σ.Λεωνίδας Κικηράς

ΛΕΚΑΝΟΠΕΔΙΟ: ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΟ - ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ - ΝΕΦΟΣ
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ

Α. ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Ένα από τα βασικότερα προβλήματα ποιότητας ζωής στο λεκανοπέδιο της Αθήνας είναι το κυκλοφοριακό.

Η άναρχη και ανεξέλεγκτη διόγκωση του πληθυσμού, μεταπολεμικά, και η συνακόλουθη υπέρογκη συσσώρευση δραστηριοτήτων, χωρίς όμως τις αναγκαίες χωροταξικές και πολεοδομικές ρυθμίσεις, οδήγησαν σε ασφυκτικές καταστάσεις.

Η ανεπάρκεια του οδικού δικτύου, η έλλειψη περιφερειακών αρτηριών και αναγκών χώρων στάθμευσης και η συνεχώς αυξανόμενη χρήση του ΙΧ και του ταξί, είναι από τις βασικότερες αιτίες του τεράστιου αυτού προβλήματος.

Άμεσα όμως συναρτημένο με το κυκλοφοριακό είναι το συγκοινωνιακό, δηλαδή, η μορφή, η διάταξη και οι δυνατότητες του συστήματος αστικών συγκοινωνιών. Η ανάπτυξη των δικτύων των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς, ευκαιριακή, αποσπασματική και πολλές φορές εξαναγκασμένη, δεν εντάχθηκε ποτέ σε ένα συγκροτημένο χωροταξικό και αναπτυξιακό πρόγραμμα, με αποτέλεσμα οι υπηρεσίες των συγκοινωνιών, σε συνάρτηση με τις ασφυκτικές κυκλοφοριακές συνθήκες, να είναι από ανεπαρκείς μέχρι απαράδεκτες.

Στο σύνθετο πρόβλημα του κυκλοφοριακού με το συγκοινωνιακό, που το ένα επηρεάζει αναπόφευκτα το άλλο, προστέθηκε με ένταση τα τελευταία χρόνια το ταξί. Η ουσιαστική αλλαγή της χρήσης και η μετατροπή του σε παρασυγκοινωνιακό παράγοντα, έχει επιβαρύνει υπερβολικά την κυκλοφορία στο κέντρο της Αθήνας με κύριο θύμα, βέβαια, τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς.

Έτσι η όλη κατάσταση έχει οδηγηθεί σε ένα φαύλο κύκλο, όπου η χρήση του ΙΧ και του ταξί αυξάνει συνεχώς με την επίκληση της ανεπάρκειας των ΜΜΜ, ενώ τα ΜΜΜ δεν αποδίδουν αυτό που μπορούν, αφού εμποδίζονται από τον κυκλοφοριακό φόρτο που προκαλούν τα ΙΧ και τα ταξί.

Τραγικό επακόλουθο της παραπάνω αδιέξοδης κατάστασης είναι η συνεχής διόγκωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης με την μονιμοποίηση ενός νέφους του οποίου τα χαρακτηριστικά γίνονται ολοένα πιο επιβαρυντικά, με άμεσους πλέον κινδύνους για την υγεία των κατοίκων του Λεκανοπεδίου.

Παράλληλα η κατάσταση αυτή έχει πολύ μεγάλες οικονομικές συνέπειες, από την αύξηση της κατανάλωσης καυσίμων, τις πρόσθετες φθορές των αυτοκινήτων, τις χαμένες ανθρωποώρες από τις αναμονές και τις καθυστερήσεις, που επιβαρύνουν όχι μόνο την ιδιωτική οικονομία (ΙΧ & ταξί) αλλά και τους συγκοινωνιακούς φορείς, που κινδυνεύουν και από τους λόγους αυτούς να οδηγηθούν σε χρεωκοπία.

Β. ΤΙ ΕΓΙΝΕ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

Στον τομέα αυτό η συμβολή του ΠΑΣΟΚ στην διάρκεια του βετούς διακυβέρνησης της χώρας δεν μπορεί να θεωρηθεί ιδιαίτερα σημαντική. Οι βελτιώσεις που επεδίωξε και πραγματοποίησε ήταν οριακές, παρόλο που ήταν προς τη σωστή κατεύθυνση.

Βασική αιτία αυτής της αναποτελεσματικότητας ήταν η ατομία, οι ανακολουθίες και βέβαια η έλλειψη προγράμματος δραστικής και συνεπούς αντιμετώπισης του προβλήματος με όλες τις παραμέτρους του. Εδώ όμως θα πρέπει να σημειωθούν και ορισμένα σημαντικά αποτελέσματα της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ, όπως η αναστροφή της μείωσης της χρήσης των ΜΜΜ, που άρχισε τη δεκαετία του 70 και κορυφώθηκε το 1981 (35% από 70%) καθώς και ο σχετικός έλεγχος του νέφους με τον εντυπωσιακό περιορισμό του μολύβδου του θείου, της αιθάλης και του καπνού.

Δυστυχώς τα τελευταία δύο χρόνια τα προβλήματα αυτά οξύνθηκαν σε απελπιστικό βαθμό. Η μικροπολιτική (κατάργηση δακτυλίου και επέκταση πετρελαιοκίνησης στα ταξί) και η μικρόνη λογική της ανατροπής των αποφάσεων και μέτρων των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ οδήγησε στην έντονη επιδείνωση του κυκλοφοριακού, στη παραπέρα μείωση της επάρκειας των ΜΜΜ και, το χειρότερο, στην μονιμοποίηση σχεδόν της παρουσίας του

νέφους όπου επανεμφανίστηκε ο καπνός, οι δε τιμές των NO_x και όζοντος φθάνουν σε ύψη ρεκόρ.

Γ. ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Αν δεχθούμε ότι οι βασικοί συντελεστές του σύνθετου αυτού προβλήματος είναι το ΙΧ, το ταξί και τα ΜΜΜ, παράλληλα με την οδική υποδομή και τις διοικητικές νομοθετικές παρεμβάσεις της Πολιτείας, πρέπει να επισημάνουμε τα ακόλουθα:
1.-ΙΧ—Δεν είναι εύκολο να περιοριστεί (στα πλαίσια της εθνικής και Κοινοτικής νομοθεσίας) η συνεχής αύξηση του αριθμού των ΙΧ αυτοκινήτων, που θα τείνει (για πολλούς λόγους) να προσεγγίσει τον μέσο όρο ιδιοκτησίας των χωρών της ΕΟΚ που είναι 1 αυτοκίνητο ανά 2,5 κατοίκους. (Σημ. ο αριθμός των ΙΧ στην Αττική υπερδιπλασιάστηκε στην δεκαετία του 80).

— Η Τεχνολογία των καταλυτικών αυτοκινήτων, παρόλο που περιορίζει σημαντικά τους εκπεμπόμενους ρύπους, δεν μπορεί να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το πρόβλημα με τα σημερινά ακραία δεδομένα.

— Η απόσυρση των παλιών αυτοκινήτων, έστω και με ετήσιο ρυθμό 5%, θα απαιτήσει για να ολοκληρωθεί πολύ μακρό χρόνο και θα περιορίσει την παρουσία του CO και των HC, αλλά δεν θα επηρεάσει ουσιαστικά (θα σταθεροποιήσει απλά) την παρουσία των NO_x και του όζοντος.

— Παρόλες τις τεχνολογικές βελτιώσεις το ΙΧ παραμένει το μέσο μεταφοράς με τη μεγαλύτερη κατανάλωση ενέργειας και τον περισσότερο απαιτούμενο χώρο κυκλοφορίας και στάθμευσης, και φυσικά τη μεγαλύτερη συμβολή στον σχηματισμό του νέφους (ανά μεταφ.άτομο).

2.-ΤΑΞΙ— Η πολιτική διατήρησης σχετικά χαμηλού κομίστρου και η ουσιαστική νομιμοποίηση της πολλαπλής μίσθωσης έχει εκτρέψει το ταξί από τον παραδοσιακό του ρόλο (μεταφορές ειδικής φύσης) και το κατέστησε ένα ανεξέλεγκτο μέσο παρασυγκοινωνίας.

— Η λειτουργία αυτή το οδηγεί στην πηγή της ζήτησης, δηλαδή το κέντρο της Αθήνας, δημιουργώντας τον λεγόμενο "κίτρινο οχετό" που με την άναρχη και ανεξέλεγκτη κίνησή του

στραγγαλίζει την κυκλοφορία και προκαλεί συνθήκες χάους.

— Η συνεχιζόμενη πετρελαιοκίνηση των ταξί, οι κακοσυντηρημένοι κινητήρες και τα πολλά διανυόμενα χιλιόμετρα στο κέντρο, κάνουν το ταξί από τους χειρότερους ρυποχόνους παράγοντες, με τη μεγαλύτερη ανά όχημα συμβολή στη δημιουργία του νέφους.

— Οι σημερινές συνθήκες λειτουργίας τους δημιουργούν προϋποθέσεις για παραπέρα αύξηση του δυσανάλογα μεγάλου ήδη αριθμού τους, βολεύοντας από μια πλευρά την μικροπολιτική των κυβερνήσεων, ενώ από την άλλη σπαταλούν και τις έσχατες πολεοδομικά δυνατότητες της πόλης.

3.-MMM — Παρά την μέχρι σήμερα σχετική (και θα μπορούσε να πει κανείς σκόπιμη) παραπληροφόρηση, το λεωφορείο (και φυσικά το τρόλλεϋ και ο ηλεκτρικός) αποτελεί το μέσο μεταφοράς με την μικρότερη κατανάλωση ενέργειας, τον λιγότερο καταλαμβανόμενο χώρο και τις λιγότερες εκπομπές ρύπων (όλα ανά μεταφερ. άτομο).

— Ο υπάρχων στόλος λεωφορείων και τρόλλεϋ, με την υπάρχουσα τεχνική και διοικητική υποστήριξη και το υπάρχον δίκτυο διαδρομών, μπορεί να προσφέρει πολύ περισσότερες και καλύτερης ποιότητας υπηρεσίες από τις σημερινές, αρκεί οι κυκλοφοριακές συνθήκες να το επιτρέψουν και αντίστοιχα, πολύ χειρότερες υπηρεσίες, αν οι συνθήκες επιδεινωθούν ακόμη.

Δ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Με βάση όσα προαναφέρθηκαν μπορούμε εύκολα να καταλήξουμε στα ακόλουθα συμπεράσματα - διαπιστώσεις:

1. Με τα υπάρχοντα πολεοδομικά και χωροταξικά δεδομένα και την προϋπόθεση ότι δεν μπορούν να ληφθούν μέτρα αυταρχικού χαρακτήρα (π.χ. πλήρης απαγόρευση της κυκλοφορίας των ΙΧ και ταξί στο κέντρο) δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν οι αναγκαίες μετακινήσεις μόνο με τα επιφανειακά μέσα μεταφοράς.

2. Ο μόνος τρόπος επίλυσης ή έστω θεαματικής βελτίωσης του κυκλοφοριακού της Αθήνας είναι η ουσιαστική αύξηση της συμμετοχής των MMM στο σύνολο των αναγκαίων μετακινήσεων (από 38% που είναι σήμερα στο 50-60%. Σημ. Ν.Υόρκη, λεωφορείο +

METPO 86%) .

3. Η βελτίωση του κυκλοφοριακού θα σημάνει και την ταυτόχρονη αύξηση των δυνατοτήτων των ΜΜΜ (αύξηση μέσης εμπορικής ταχύτητας και προσφερόμενων σχηματοθέσεων, μείωση φθορών, κατανάλωσης κλπ.), που αν συνοδευτεί με την παράλληλη βελτίωση της οργάνωσης, της διοικητικής και του εξοπλισμού, μπορεί να οδηγήσει στην προσφορά ικανοποιητικού επιπέδου υπηρεσιών.

4. Η αναδιάρθρωση και ανάπτυξη των αστικών συγκοινωνιών, εντασσόμενη στα πλαίσια της οικονομικής και αναπτυξιακής πολιτικής, αποτελεί σημαντικό εργαλείο χωροταξικών ρυθμίσεων, υποστηρίζοντας και προάχοντας την πολυκεντρική ανάπτυξη της πόλης.

Ε. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1.- METPO

Βασικότερα και αποτελεσματικότερα ΜΜΜ, στην υπάρχουσα δομή και τα δεδομένα λειτουργίας της πόλης, είναι τα μέσα ανεμπόδιστης κυκλοφορίας. Επομένως προέχει η ταχεία προώθηση της κατασκευής των δύο νέων γραμμών METPO (2 & 3), κάτι που καθυστέρησε απελπιστικά, με ευθύνη όλων των κυβερνήσεων των τελευταίων δεκαετιών.

Με τις γραμμές αυτές και την υπάρχουσα 1, θα γίνεται υπόχεια η διάβαση του κέντρου με αποτέλεσμα την απελευθέρωση των αντισταθμών επιφανειακών χώρων, δραστικό περιορισμό των ρύπων και εξάλειψη των δυσμενών οικονομικών επιπτώσεων από το κυκλοφοριακό (κατανάλωση, φθορά, καθυστερήσεις κλπ.).

Παρόλο που οι νέες γραμμές, έχει εκτιμηθεί ότι θα αναλάβουν ετήσιο φόρτο 100-150 εκατ. επιβατών σε σύνολο 700 εκατ. περίπου σημερινών μετακινήσεων με τα ΜΜΜ και ενός δίσ που θα πρέπει να είναι ο άμεσος στόχος, είναι εύκολο ο φόρτος αυτός να αυξηθεί με την ανάπτυξη συνδυασμένων μετακινήσεων (λεωφορείο ή τρόλλεϋ - METPO), ενώ με μικρές περιφερειακές γραμμές και την υπάρχουσα, φυσικά, γραμμή 1, θα λειτουργήσει ως ολοκληρωμένο δίκτυο, οπότε θα προσελκύσει ακόμη περισσότερες

μετακινήσεις.

Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ σχετικά με τους προβλεπόμενους σταθμούς και χαράξεις των γραμμών 2 και 3, είναι απαραίτητο στην φάση της κατασκευής η μεν γραμμή 2 να επεκταθεί μετά τη Δάφνη, μέχρι του Δαρζέντα (αρχή φαρδύας Βουλιαχμένης), η δε γραμμή 3 από Κεραμεικό μέχρι Αγίο Σάββα Βοτανικού για την εξασφάλιση χώρων εναπόθεσης συρμών και συντήρησης.

— Ο υποβιβασμός της γραμμής από Αττική μέχρι Ανω Πατήσια, για την ενοποίηση του αστικού χώρου και την ηχητική απορρύπανση.

— Ο υποβιβασμός του σταθμού της Κηφισιάς, για την ενοποίηση του αστικού χώρου και την κυκλοφοριακή αποσυμφόρηση του.

Τέλος πρέπει να διερευνηθεί, μελετηθεί και προωθηθεί η δημιουργία νέας γραμμής ΜΕΤΡΟ ΟΜΟΝΟΙΑ-Α.ΠΑΤΗΣΙΑ μέσω Κυψέλης που θα καλύψει αποτελεσματικά μία από τις πυκνότερες, πληθυσμιακά, συνοικίες της Αθήνας. Η σύνδεσή της με την γραμμή 1 μπορεί να προετοιμαστεί με την κατασκευή του σταθμού της νέας γραμμής 2 στην ΟΜΟΝΟΙΑ.

2. ΛΕΩΦΟΡΕΙΑ ΤΡΟΛΛΕΥ

Με την βασική παραδοχή ότι ο ρόλος των Δημόσιων Αστικών Συγκοινωνιών είναι αναπτυξιακός και κοινωνικός, πρέπει μέρος από τα οφέλη που προκύπτουν να αποδίδονται στους φορείς για τις απαραίτητες επενδύσεις που θα προωθήσουν την εξυγίανση (οικονομική-λειτουργική) και την ανταγωνιστικότητά τους.

Ετσι είναι προφανής η ανάγκη βελτίωσης των φορέων αυτών, με παρεμβάσεις και αναπτυξιακά προγράμματα στο οργανωτικό-διαχειριστικό και το τεχνικό-λειτουργικό επίπεδο όπως:

2α. ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΑ-ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΑ

— Επανεξέταση του οργανωτικού σχήματος των φορέων (ΟΑΣ, ΕΑΣ, ΗΛΠΑΠ, ΗΣΑΠ) με στόχο την δημιουργία συνθηκών για χάραξη ενιαίας συγκοινωνιακής πολιτικής, συνολικό σχεδιασμό των δικτύων, αποφυγή, άσκοπων ανταγωνισμών, παροχή καλύτερων υπηρεσιών και πάνω απ' όλα τον περιορισμό του κόστους

λειτουργίας. Στην νέα οργανωτική μορφή υπεύθυνη συμμετοχή θα έχει η Τοπική Αυτοδιοίκηση, που έχει σήμερα σημαντική ευθύνη για πολλές από τις αδυναμίες του συστήματος.

— Απαλλαγή του ενιαίου φορέα από την ασφυκτική εξάρτηση και εποπτεία της Κεντρικής Εξουσίας με παράλληλη διαφάνεια της λειτουργίας του, θέσπιση προγραμματικών συμβάσεων και στόχων και τέλος με συνεχή κοινωνικό έλεγχο του παραχόμενου έργου και του αντίστοιχου κόστους.

— Οικονομική εξυγίανση, με αποκλεισμό τον δανεισμό για κάλυψη λειτουργικών ελλειμμάτων και μετοχοποίηση των υφιστάμενων δανειακών υποχρεώσεων. Ορθολογική πολιτική κομιστρού με τη συμμετοχή της Πολιτείας, της Τοπ. Αυτοδιοίκησης και του φορέα, όπου, στην περίπτωση παροχών ή προνομίων στα πλαίσια κοινωνικής πολιτικής, το κόστος αναλαμβάνει ο φορέας που την ασκεί και όχι ο συγκοινωνιακός.

— Αποφασιστική συμμετοχή των εργαζομένων σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας του φορέα για μεγαλύτερη διαφάνεια και ενίσχυση παράλληλα της εργασιακής συνείδησης και σύνδεση του εργαζομένου με τον φορέα του.

2β. ΤΕΧΝΙΚΑ-ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ

— Αναδιάρθρωση του δικτύου των διαδρομών με βάση τα δεδομένα της σημερινής ζήτησης (πορίσματα μελέτης προέλευσης-προορισμού) και των επιταγών και στόχων του Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας. Η αναδιάρθρωση πρέπει να στοχεύει στην πολυκεντρική ανάπτυξη της πόλης, αλλάζοντας την υπάρχουσα ακτινική διάταξη προς τα κέντρα Αθήνας-Πειραιά.

— Με βάση τα δεδομένα αυτά η προώθηση της δημιουργίας γραμμών-κορμών (κατά το πρότυπο Αθήνα-Κηφισιά) για την σύνδεση των περιφερειακών κέντρων με το κέντρο της πόλης και των κέντρων μεταξύ τους.

— Δημιουργία διαδημοτικών γραμμών που συνδέουν τους Δήμους μεταξύ τους καθώς και τοπικών τροφοδοτικών γραμμών, με μικρότερα και ευέλικτα σχήματα, στις γραμμές-κορμούς, αλλά και στους σταθμούς της υπάρχουσας γραμμής 1 του ΜΕΤΡΟ.

- Επαναθεώρηση όλων των διαδρομών με στόχο την ελαχιστοποίηση των τερματικών σταθμών και των σταθμών ανταπόκρισης, ιδίως στο κέντρο της Αθήνας, τον περιορισμό των άσκοπων στάσεων και συγκέντρωση των γραμμών πάνω σε βασικούς άξονες και διαδρόμους, για ευκολότερη εφαρμογή των μέτρων προτεραιότητας.
- Προσαρμογή του συστήματος και ειδικότερα των δρομολογίων στις χρονικές διακυμάνσεις της ζήτησης, με παράλληλη δημιουργία δρομολογίων για την κάλυψη ειδικών κατηγοριών πολιτών (π.χ. υπαλλήλων δημόσιων ή ιδιωτικών) με την συμβολή του οφειλούμενου αντίστοιχου φορέα στο πρόσθετο κόστος.
- Προσεκτική και μελετημένη επέκταση της χρήσης των τρόλλεϋ μόνο σε περιοχές περιβαλλοντικά επιβαρυνμένες και εφαρμογή της χρήσης MINI-BUS σε ολοκληρωμένο δίκτυο στο ιστορικό και εμπορικό κέντρο της πόλης ή άλλους ευάλωτους χώρους.
- Ανανέωση και αύξηση, εφόσον απαιτηθεί του στόλου των οχημάτων με σωστότερες προδιαγραφές σχεδιασμού αμαξώματος και κινητήρων για περιορισμό της εκπομπής ρύπων και καλύτερη οδική συμπεριφορά (Εγκατάσταση αιθαλοπαγίδων κ.α.).
- Εξασφάλιση επαρκών χώρων συντήρησης και εναπόθεσης (αμαξοστάσια), χωροταξικά κατανεμημένων, με παράλληλη βελτίωση του συστήματος συντήρησης και επισκευής σε πρότυπες επισκευαστικές μονάδες. Συμπλήρωση του εξοπλισμού στις αφετηρίες για τους επιβάτες και το προσωπικό.
- Εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων οργάνωσης και λειτουργίας των φορέων (μηχανοργάνωσης (και) δρομολογίων κοστολόγηση κλπ.), συστημάτων ελέγχου κίνησης, και πιστότητας των δρομολογίων είσπραξης του κομίστρου και συλλογής των απαραίτητων στοιχείων.
- Εφαρμογή σύγχρονων προγραμμάτων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης του προσωπικού.
- Εφαρμογή προγραμμάτων επικοινωνίας με το κοινό για την εξοικείωση του με τα ΜΜΜ, την δημιουργία ευνοϊκότερης εικόνας των ΜΜΜ, την καλύτερη προβολή των διαδρομών και των δρομολογίων και τέλος διαφημιστικές καμπάνιες προβολής των

πλεονεκτημάτων χρήσης των ΜΜΜ (οικονομία, περιβάλλον, ελεύθεροι χώροι).

— Εξασφάλιση καλύτερης ποιότητας καυσίμου για τα λεωφορεία.

3.- ΤΑΞΙ

Το ταξί πρέπει να επιστρέψει στον παραδοσιακό-φυσικό του ρόλο και να πάψει να είναι ανταγωνιστικό στο σύστημα των ΜΜΜ. Η αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού είναι η απάλειψη των φαινομένων που τα δημιουργήσαν (ανεπάρκεια των ΜΜΜ και του δικτύου τους).

Ειδικότερα για το ταξί απαιτείται:

— Εκλογίκευση του κομίστρου, που είναι σε σχετικά χαμηλά επίπεδα με ουσιαστική αύξηση της τιμής της ελάχιστης διαδρομής (όχι της χιλιομετρικής αποζημίωσης) αφού το 63% των μετακινήσεων έχουν μήκος διαδρομής μικρότερο από 5 χλμ. και οι μισές από αυτές μήκος κάτω από 2 χλμ.

— Πλήρης απαγόρευση της πολλαπλής μίσθωσης που έχει δυσμενέστατη επίδραση στην ομαλή ροή της κυκλοφορίας στο κέντρο.

— Διαμόρφωση ειδικών χώρων επιβίβασης στο κέντρο με παράλληλη αστυνόμευση της ανεξέλεγκτης επι-αποβίβασης των επιβατών.

— Σταδιακή αντικατάσταση των πετρελαιοκινήτρων με βενζινοκίνητες νέας τεχνολογίας ή υγραερίου, αφού ήδη το κίνητρο της μεγάλης διαφοράς τιμής του καυσίμου έχει αμβλυνθεί, και συνεχής έλεγχος των κινήτρων με ειδικά συνεργεία.

— Χορήγηση κινήτρων για την σταδιακή απόσυρση ταξί για τον περιορισμό του υπέρογκου αριθμού τους (εξαπλάσια από το Λονδίνο).

— Βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών με ειδικούς κύκλους σεμιναρίων, εξετάσεων κλπ. των οδηγών τους.

4. ΔΑΚΤΥΛΙΟΣ - ΙΧ

— Πρέπει να προωθηθεί η απόσυρση των παλαιών αυτοκινήτων ΙΧ με νέας τεχνολογίας με παράλληλη θέσπιση νέων πηγών εσόδων (π.χ. με την μη μείωση ή και αύξηση των τελών κυκλοφορίας με τον χρόνο).

— Εντατικοποίηση του συστηματικού ελέγχου της αρτιότητας και σωστής λειτουργίας των αυτοκινήτων μέσω των ΚΤΕΟ και κινητών συνεργείων, όταν μάλιστα η σωστή απόδοση των κινητήρων νέας τεχνολογίας εξαρτάται απόλυτα από την σχολαστική συντήρησή τους.

Δυστυχώς, τέλος, το μέτρο του δακτυλίου και η εκ περιτροπής κυκλοφορία είναι αναγκαία για το άμεσα προσεχές μέλλον, μέχρις ότου βελτιωθεί δραστικά η κυκλοφορία και η ανάληψη από τα ΜΜΜ του κύριου μεταφορικού έργου. Μέχρι τότε θα πρέπει να περιοριστεί και η κυκλοφορία των ρυπογόνων παλαιάς τεχνολογίας ή πετρελαιοκίνητων ταξί.

5. ΟΔΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Στα πλαίσια της βελτίωσης της κυκλοφορίας και της ανάπτυξης της λειτουργίας των ΜΜΜ, είναι απαραίτητη η προώθηση έργων υποδομής ευρείας ή τοπικής κλίμακας όπως:

— Προώθηση της ολοκλήρωσης των οδικών δακτυλίων με βελτιωτικές ρυθμίσεις στους κόμβους.

— Κατασκευή της ελεύθερης λεωφόρου Σπάτων-Σταυρού-Ελευσίνας, τουλάχιστον μέχρι την εθνική οδό σε πρώτη φάση.

— Βελτίωση της λεωφόρου Κηφισού και επέκταση μέχρι τη θάλασσα με ρυθμιστικές παρεμβάσεις στους κόμβους της.

— Κατασκευή Β' κλάδου περιφερειακής Υμηττού Κατεχάκη - Σταυρού καθώς και της σήραγγας διέλευσης του Υμηττού, για την ταχύτερη διακίνηση και επικοινωνία με το αεροδρόμιο των Σπάτων και ουσιαστικής ανακούφισης της κορεσμένης Μεσογείων.

— Βελτίωση του οδικού άξονα Α.Συγγού-Καλλιρόης-Β.Κωνσταντίνου, Β.Σοφίας, Κηφισίας.

— Προέκταση της λεωφόρου Κύμης μέχρι την εθνική οδό.

— Κατασκευή της ζεύξης του Περάματος-Σαλαμίνας (και για την ανακούφιση της διαμπερούς κυκλοφορίας Δραπετσώνας - Κερατσινίου - Περάματος).

— Κατασκευή σειράς ανισόπεδων κόμβων σε σημαντικές σηματοδοτούμενες διασταυρώσεις που έχουν κορεστεί.

— Δημιουργία χώρων στάθμευσης στα όρια του δακτυλίου, στους σταθμούς μετεπιβίβασης, στους σταθμούς ΚΤΕΛ του ΟΣΕ και στο λιμάνι του Πειραιά, όπου απαιτούνται και ευρύτερες κυκλοφοριακές ρυθμίσεις.

— Κατασκευή νέου και αξιόπιστου τερματικού σταθμού υπεραστικών λεωφορείων, σύνδεσή του με το ΜΕΤΡΟ και το δίκτυο των λεωφορείων και τρόλλεϋ και πρόβλεψη ικανών χώρων στάθμευσης.

— Τέλος βελτίωση της κυκλοφορίας των πεζών στα πεζοδρόμια με αυστηρή απαγόρευση της στάθμευσης σ'αυτά οχημάτων, προστασία της κυκλοφορίας ατόμων με ειδικές ανάγκες και ποδηλατόδρομοι όπου τούτο είναι δυνατό.

Μέσα στα πλαίσια της δημιουργίας συγκοινωνιακής υποδομής είναι και η αξιοποίηση-εκμετάλλευση σε πρώτη φάση ορισμένων γραμμών του υφιστάμενου δικτύου του ΟΣΕ και η δημιουργία νέων γραμμών μέσων σταθερής τροχιάς (ελαφρό μετρό ή τραμ).

Ετσι προσφέρεται η εκμετάλλευση της γραμμής του ΟΣΕ Στ.Λαρίσης - Πειραιά με την εγκατάσταση και λειτουργία σ'αυτήν μέσου σταθερής τροχιάς (τραμ ή προμετρό) καθώς και η λειτουργία προαστικού σιδηροδρόμου στη γραμμή Στ.Λαρίσης μέχρι Οινόφυτα.

Παράλληλα έργα για την υποδομή αυτή είναι η μεταφορά του εμπορικού Σταθμού Λαρίσης στα Οινόφυτα και του επιβατικού και εμπορικού σταθμού Πελοποννήσου στο Θριάσειο Πεδίο (από εκεί μέχρι τους Αγ.Αναργύρους η γραμμή θα γίνει κανονικού εύρους. Επί πλέον οι γραμμές Πειραιά-Αγ.Στεφάνου(σε α'φάση)θα ηλεκτροδοτηθεί και θα κατασκευαστούν ανισόπεδοι κόμβοι στις υπάρχουσες σημαντικές διασταυρώσεις.θα διαμορφωθούν οι σταθμοί στις κατάλληλες θέσεις και θα συνδεθεί ο τερματικός σταθμός στον Πειραιά (στ.Πελοποννήσου με τον σταθμό ΗΣΑΠ-ΜΕΤΡΟ).

Στην επόμενη φάση είναι αναγκαία η δημιουργία προαστιακού σιδηροδρόμου στη νησίδα της ελεύθερης λεωφόρου Σταυρού-Ελευσίνας.

6. ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Θα πρέπει από την αρχή να τονιστεί ότι ούτε ο συνολικός αριθμός των απαιτούμενων μετακινήσεων, ούτε ο ρυθμός αύξησής τους είναι ποσά δεδομένα και μη αμφισβητούμενα, αφού τα αίτια δημιουργίας τους εξαρτώνται από παράγοντες πληθυσμιακούς, οικονομικών δραστηριοτήτων, χωροταξικής κατανομής και χρήσης (κατοικίες, υπηρεσίες, σχολεία κλπ.) πολεοδομικών ρυθμίσεων κ.α.

Βασική επομένως επιδίωξη της Πολιτείας είναι ο πληθυσμιακός έλεγχος του λεκανοπεδίου και ο έλεγχος των οικονομικών δραστηριοτήτων σ' αυτό. Τούτο μπορεί να επιτευχθεί μόνο με μια σωστή εθνική χωροταξική πολιτική, που έχει κύριους στόχους την αποκέντρωση δραστηριοτήτων και υπηρεσιών και την περιφερειακή ανάπτυξη. Βασικό εργαλείο στην παραπάνω πολιτική μπορεί να αποτελέσουν οι νέες μορφές επικοινωνίας (πληροφορική κλπ.).

Με τον τρόπο αυτό οι μετακινήσεις θα μειωθούν με καλύτερη χωροταξική κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων, των υπηρεσιών υγείας, παιδείας κ.α., των πολιτιστικών και ψυχαγωγικών κέντρων και, βέβαια, πάνω απ' όλα με την διοικητική και οικονομική ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ (και ΟΧΙ την απλή μεταφορά των υπηρεσιών από το κέντρο στις περιφέρειες της πόλης).

Με τον έτσι διαμορφούμενο πλέον αριθμό των αναγκαιών μετακινήσεων αλλά και από σήμερα, παράλληλος και άμεσος στόχος της Πολιτείας είναι η αύξηση του όγκου των μετακινήσεων που αναλαμβάνουν τα ΜΜΜ με αντίστοιχη μείωση της χρήσης ΙΧ και ταξί.

Επομένως οι παρεμβάσεις αποβλέπουν στο να πριμοδοτήσουν την κυκλοφορία των επιφανειών ΜΜΜ έναντι των άλλων, μέσα στη λογική ότι "ο δρόμος διατίθεται κύρια για την μετακίνηση των ατόμων και όχι των σχημάτων".

Στα πλαίσια αυτά προωθούνται:

- Η επέκταση της δημιουργίας λεωφορειοδρόμων στις κεντρικές αρτηρίες ή η δημιουργία ειδικών λωρίδων αντίθετης ροής για τα ΜΜΜ.
- Η δημιουργία εσοχών (όπου είναι δυνατό) για τις στάσεις των ΜΜΜ με παράλληλη αστυνόμευσή τους από την παράνομη στάθμευση σ' αυτές ΙΧ. αυτοκινήτων.
- Η αστυνόμευση, με την συμμετοχή και ευθύνη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όλων των κύριων διαδρόμων κυκλοφορίας ΜΜΜ, από την παράνομη στάθμευση κύρια σε στρόφες, διασταυρώσεις, στενούς δρόμους ή άλλα ευαίσθητα σημεία που εμποδίζουν την ομαλή ροή.
- Έλεγχος των ωραρίων λειτουργίας των καταστημάτων και των υπηρεσιών με στόχο την κλιμάκωση για τον περιορισμό των κυκλοφοριακών αιχμών και απαγόρευση της τροφοδοσίας των καταστημάτων (με αυτοκίνητα) που βρίσκονται σε δρόμους διέλευσης λεωφορείων τις ώρες κυκλοφοριακής αιχμής.
- Πολιτική τελών στάθμευσης που θα αποθαρρύνει την ανεξέλεγκτη και μακρόχρονη παραμονή των ΙΧ στο κέντρο, εξασφάλιση επαρκών χώρων στάθμευσης για τα ΙΧ των κατοίκων του κέντρου και δημιουργία κινήτρων για την ανάπτυξη χώρων στάθμευσης στα κέντρα των περιφ. Δήμων (που ήδη ασφυκτιούν από τα παρκαρισμένα ΙΧ) στα όρια του δακτυλίου, στους σταθμούς ΜΕΤΡΟ κ.α., με δυνατότητα μεταφοράς των πόρων του ΕΤΕΡΠΣ στους Δήμους.
- Αυστηρή αστυνόμευση της λειτουργίας και κυκλοφορίας των ταξί στο κέντρο για την προστασία της ομαλής κυκλοφοριακής ροής.
- Βελτίωση της σηματοδότησης, αστυνόμευση της εφαρμογής του ΚΟΚ, μονοδρομήσεις, παρεμπόδιση διαμπερούς κυκλοφορίας από γειτονιές.
- Κίνητρα και βελτίωση για την προώθηση της χρήσης ποδηλάτων και άλλων δικύκλων και τέλος.
- ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥΣ.

ΤΟΜΕΑΚΗ
ΤΕΧΝΙΚΩΝ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

Ε Π Ι Κ Ο Ι Ν Ω Ν Ι Ε Σ

Πρόταση για συζήτηση

Πάνω σε κείμενο που επεξεργάσθηκε και εισηγήθηκε στην Τ.Ε.

Τα μέλη της Επιτροπής Ενέργειας Μαντάς Αρ. και Κυριαζόπουλος Δημ.

Ε Π Ι Κ Ο Ι Ν Ω Ν Ι Ε Σ

1. ΓΕΝΙΚΑ

Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι σήμερα βρισκόμαστε μπροστά σε ένα κύμα τεχνολογικών καινοτομιών που έχει προκύψει από την σύγκλιση των τηλεπικοινωνιών της μικροηλεκτρονικής και της πληροφορικής σε μια νέα επιστημονική περιοχή την τηλεπληροφορική.

Οι παραδοσιακές μορφές επικοινωνίας όπως το ταχυδρομείο ή το τηλέφωνο είναι πια ξεπερασμένα. Η πληροφόρηση η ανταλλαγή των γνώσεων και οι επικοινωνίες είναι καθοριστικής σημασίας ζητήματα για την οικονομική δραστηριότητα και την εξισορρόπηση των σχέσεων εξουσίας στον κόσμο.

Οι τηλεπικοινωνίες αποτελούν τον τομέα που μπορεί να ασκήσει τις σημαντικότερες επιδράσεις στο "νευρικό σύστημα" της σύγχρονης κοινωνίας.

Η σύγκλιση των τεχνολογιών των τηλεπικοινωνιών και της πληροφορικής σε συνδυασμό με τις δυνατότητες που προσφέρει η ηλεκτρονική, έχουν δημιουργήσει μια σειρά νέων υπηρεσιών, το δυναμικό των οποίων δεν μπορεί να αξιοποιηθεί πλήρως εξ αιτίας της παραδοσιακής μορφής οργάνωσης του κλάδου των τηλεπικοινωνιών.

Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να είναι πλέον επιβεβλημένη η επανεξέταση της οργάνωσης του κλάδου των τηλεπικοινωνιών και η αναπροσαρμογή των ρυθμίσεων και κανόνων που διέπουν τον κλάδο αυτό.

Η επανεξέταση αυτή γίνεται ακόμη πιο απαραίτητη αν ληφθεί υπόψη ότι το 2% σήμερα του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της ΕΟΚ που προέρχεται από τις τηλεπικοινωνίες και τις συναφείς δραστηριότητες θα ανέλθει στο τέλος του αιώνα στο 7%.

2. Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΑΣ

Η χώρα μας δεν βρίσκεται στην πρωτοπορεία της ανάπτυξης γενικά και των τηλεπικοινωνιών ειδικότερα. Με την βασική επιλογή της ένταξης στην Ευρωπαϊκή κοινότητα είναι υποχρεωμένη να προσαρμόσει τις δυνατότητες που παρέχει η ανάπτυξη της τεχνολογίας στις δικές της ανάγκες και προοπτικές. Έτσι πρέπει να διαμορφώσει αρχές, να χαράξει στόχους και να καθορίσει και να εφαρμόσει μια πολιτική για τις επικοινωνίες.

Είναι ανάγκη λοιπόν τον ΠΑΣΟΚ να διαμορφώσει άμεσα θέσεις σ' όλα αυτά τα ζητήματα μια κι όταν γίνει Κυβέρνηση θα πρέπει να μπου σε πρώτη προτεραιότητα ο εκσυγχρονισμός και η ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών της χώρας μας.

Η Τ.Ε. ΤΕΧΝΙΚΩΝ συζήτησε τα ζητήματα αυτά και προτείνει:

α) Αρχές Ανάπτυξης

Το ΠΑΣΟΚ ως Κυβέρνηση πρέπει, διατηρώντας τον Ο.Τ.Ε. ως τον κύριο φορέα ανάπτυξης και εκμετάλλευσης των τηλεπικοινωνιών, κάτω από μια εξελιγμένη μορφή ΔΕΚΟ, που να ανταπο-

και να υλοποιήσει τις διαρθρωτικές εκείνες επιλογές που θα του επιτρέπουν να υλοποιήσει μια πολιτική στο χώρο των επικοινωνιών βασισμένη σε αρχές που θα έχουν:

- τον άνθρωπο στο κέντρο των επιλογών του
- τον εργαζόμενο συμμετοχο στα κέντρα των αποφάσεων
- τον κοινωνικό έλεγχο και την κοινωνική συναίνεση ως στοιχεία των επιλογών του
- την ανάπτυξη κάτω από κοινωνικά κριτήρια.

β) Στόχοι της Ανάπτυξης των Επικοινωνιών

Με βάση τις παραπάνω αρχές το πρόγραμμά μας στο τομέα των επικοινωνιών θα πρέπει να αποβλέπει στο να καταστούν οι επικοινωνίες:

1. Κοινωνικό αγαθό
2. Μοχλός οικονομικής ανάπτυξης
3. Αιχμή και υπόβαθρο ραγδαίας εξελισσόμενης τεχνολογίας.
4. Στοιχείο στήριξης και διεύρυνσης της δημοκρατίας.

γ) Πολιτική στο χώρο των τηλεπικοινωνιών

Η ικανοποίηση των παραπάνω αρχών και αξόνων μας οδηγεί στην εφαρμογή μιας πολιτικής στον τομέα των τηλεπικοινωνιών που περιλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις:

1. Φορέας τηλεπικοινωνιών

Η εθνική τηλεπικοινωνιακή υποδομή θα πρέπει να εκσυγχρονισθεί και να επεκταθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε να:

- ικανοποιήσει πλήρως την υφιστάμενη πραγματική ζήτηση
- εξασφαλίσει καλή ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών
- υποστηρίξει ποικιλία προηγμένων υπηρεσιών
- εξελιχθεί από κοινού με τα βασικά πανευρωπαϊκά τηλεπικοινωνιακά δίκτυα προς όφελος των αναπτυξιακών αναγκών της χώρας.

Η υποδομή αυτή θα αναληφθεί από ένα και μόνο οργανισμό ο οποίος θα αναλάβει και να εξασφαλίσει την ολοκλήρωση και την ομαλή ποιοτική λειτουργία. Ο οργανισμός αυτός δεν μπορεί να είναι άλλος από τον σημερινό τηλεπικοινωνιακό οργανισμό.

2. Τηλεφωνία

Η παροχή της τηλεφωνίας, της βασικής αυτής τηλεπικοινωνιακής υπηρεσίας, που αναγνωρίζεται ως κοινωνικό αγαθό, πρέπει να εξακολουθεί να παρέχεται και σε απομακρυσμένες γεωγραφικές περιοχές της χώρας με το ίδιο τιμολόγιο. Η παροχή και εκμετάλλευση της τηλεφωνίας θα εξακολουθήσει να γίνεται αποκλειστικά και μόνο από τον τηλεπικοινωνιακό οργανισμό (Ο.Τ.Ε.).

3. Τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας

Όλες οι τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας, δηλαδή όλες οι τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες που βασίζονται στην σύγχρονη τεχνολογία π.χ. πρέπει να αναπτυχθούν και για αυτές πρέπει να διατεθεί η σχετική υποδομή. Ο κρατικός φορέας τηλεπικοινωνιών θα μπορεί να αναπτύσει και να εκμεταλλεύεται τέτοιες υπηρεσίες (όπως VIDEOTEX, TELETEX κ.λ.π.) μέσα στο ανταγωνιστικό περιβάλλον όταν κριθεί ότι αυτό εξυπηρετεί τους στόχους και την στρατηγική του. Η ανάπτυξη αυτή μπορεί να γίνει και μέσα από μικτά σχήματα - επιχειρήσεις όπου ο τηλεπικοινωνιακός οργανισμός θα συνεργάζεται με άλλους έμπειρους οίκους (ιδιωτικού και μη) σε θέματα εισαγωγής ανάπτυξης και εκμετάλλευσης. Τα επιχειρησιακά σχήματα θα προκύψουν μετά από μελέτη των συνθηκών της αγοράς και του επιχειρησιακού περιβάλλοντος. Η παροχή άλλων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών ιδιαίτερα αυτών που ξεφεύγουν από την επιχειρησιακή δραστηριότητα και τους στρατηγικούς στόχους του τηλεπικοινωνιακού οργανισμού θα μπορεί να αναληφθεί και από τρίτους (εδώ το βασικό ζητούμενο είναι η ικανοποίηση της αγοράς και όχι ποιος θα παρέχει την υπηρεσία).

4. Δορυφορικές Επικοινωνίες

Η παροχή και εκμετάλλευση δορυφορικών επικοινωνιών δεν μπορεί να είναι παρά αποκλειστικό δικαίωμα του τηλεπικοινωνιακού οργανισμού μέσα από το κατάλληλο επιχειρησιακό σχήμα (π.χ. θυγατρική) που να επιτρέπει ευελιξία αποφάσεων, διοίκησης και εκμετάλλευσης.

5. Ανταγωνιστικό περιβάλλον στις τηλεπικοινωνίες

Η καλή λειτουργία του ανταγωνιστικού περιβάλλοντος και η παροχή ίσων ευκαιριών στα ενδιαφερόμενα μέρη στον ανταγωνισμό χωρίς κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης του μονοπωλιακού οργανισμού, αλλά και χωρίς εκμετάλλευση από τον ιδιωτικό τομέα, μπορεί να εξασφαλισθεί με κατάλληλο όργανο που θα ασκεί κοινωνικό έλεγχο και επίβλεψη, στην υπόψη τηλεπικοινωνιακή αγορά (διεύρυνση της κοινωνικοποίησης σε τομείς της οικονομίας). Ταυτόχρονα όμως θα πρέπει και να χαράζει τους στρατηγικούς στόχους και τάσεις της αγοράς.

6. Σχέσεις ΟΤΕ - Κράτους

Η υλοποίηση των στόχων του ΟΤΕ θα γίνεται με ευσθύνη της Διοίκησης του. Για το σκοπό αυτό οι τηλεπικοινωνιακοί στόχοι θα συμφωνηθούν μεταξύ Κράτους και ΟΤΕ (με μορφή Συμβολαίου ή Προγραμματικής Συμφωνίας) και ο ΟΤΕ θα αποκτήσει την διαχειριστική του αυτονομία.

7. Προμήθειες υλικού

Οι προμήθειες τηλεπικοινωνιακού υλικού για την επέκταση και εκσυγχρονισμό της Εθνικής τηλεπικοινωνιακής υποδομής θα αποτελέσει την κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη της εγχώριας βιομηχανίας υψηλής τεχνολογίας, την μεταφορά τεχνογνωσίας και τεχνολογίας με αποτέλεσμα την μεγιστοποίηση της Ε.Π.Α. Σε αυτό θα συμβάλλει αποφασιστικά και η συνεργασία

του ΟΤΕ με τα Α.Ε.Ι., Τ.Ε.Ι. και την Ελλ. Βιομηχανία.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι πέραν του κοινωνικού συνόλου τόσο οι παραγωγικές όσο και οι οικονομικές δυνάμεις της χώρας θα βρουν στον Ο.Τ.Ε. τον πλέον ισχυρό σύμμαχο και εταίρο κυρίως σε ότι αφορά την συνεργασία τους με τα κέντρα ανάπτυξης, παραγωγής και τεχνολογίας του εξωτερικού.

Με την πολιτική αυτή θα δημιουργηθεί σε πρώτη φάση στην Ελληνική αγορά μια εύρωστη οικονομοτεχνική συμμαχία ΟΤΕ - Ιδιωτικού τομέα με απειριόριστες προοπτικές ανάπτυξης. Στο σχήμα αυτό ο μεν κρατικός τηλεπικοινωνιακός οργανισμός διατηρεί τον απόλυτο δημόσιο χαρακτήρα του, ο δεν ιδιωτικός τομέας συμβάλλει με την εμπειρία του, την τεχνογνωσία του, την ευελιξία του στην ανάπτυξη των νέων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών.

Έτσι δημιουργείται ένας νέος τηλεπικοινωνιακός φορέας ένας νέος ΟΤΕ που μεταφράζεται σε όμιλο τηλεπικοινωνιακών επιχειρήσεων έτοιμος να ανταποκριθεί στις ανάγκες της σύγχρονης εποχής και κοινωνίας.

ΤΟΜΕΑΚΗ
ΤΕΧΝΙΚΩΝ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

ΑΥΘΑΙΡΕΤΗ ΔΟΜΗΣΗ
ΣΤΟ ΛΕΚΑΝΟΠΕΔΙΟ

Πρόταση για συζήτηση

Πάνω σε κείμενο που επεξεργάσθηκαν και εισηγήθηκαν στην Τ.Ε.
τα μέλη της Επιτροπής Χωροταξία - Κατοικία - Κτηματολόγιο
Αλ.Βούλαρης και Αν.Δάρας.

Η ΑΥΘΑΙΡΕΤΗ ΔΟΜΗΣΗ ΣΤΟ ΛΕΚΑΝΟΠΕΔΙΟ

ΣΚΕΨΕΙΣ - ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Γενικά παραδοχές

Η αυθαίρετη δόμηση είναι ένα από τα εγγενή προβλήματα της Ελληνικής κοινωνίας, αρνητικό φαινόμενο, του μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης του τόπου για δεκαετίες.

Η προέλευση και τα αρχικά αίτια βέβαια ανάγονται στη πραγματική στεγαστική ανάγκη λαϊκών τάξεων σε κρίσιμες Εθνικά και οικονομικά εποχές (πρόσφυγες Μ. Ασίας , εσωτερική μετανάστευση εμφύλιου, μεταπολεμική ανάπτυξη και αστυφιλία κ.τ.λ.) κάτω από συνθήκες ουσιαστικής έλλειψης πολιτικής για κοινωνική πρόνοια και απόκτηση στεγής.

Η διαχρονική όμως πορεία, με την έκφραση αδυναμίας ή ανοχής της πολιτείας, επέτρεψε την επέκταση και γενίκευση του φαινομένου και την εξέλιξη του σήμερα σε άλλη μορφή που κυρίαρχο χαρακτηριστικό δεν είναι πια η αυτοστεγασή αλλά, για την Αττική, κυρίως η παραθεριστική κατοικία και τα κτίσματα οικονομικής εκμετάλλευσης (ξενοδοχεία, βιοτεχνίες, ενοικιαζόμενα δωμάτια κ.τ.λ.).

Σήμερα το φαινόμενο της αυθαίρετης δόμησης, για το λεκανοπέδιο της Αττικής, έχει αναχθεί σε ένα από τα κυρίαρχα κοινωνικά προβλήματα και με την μορφή πια της οργανωμένης δόμησης καταστρέφει, μέρα με την μέρα, όλα σχεδόν τα παραλία της (περιοχές Κερατέας, Πόρτο ενιά, Βρωμοπούσι, Δασκαλιό, τις περιοχές Ωρωπού, Ν. Παλάτια, Ν. Ελβετία, παραλιακή περιοχή Λεωφόρου Αθηνών Σουνίου, Πόρτο Γερμενό, αυλάκι, Λούτσα, Σαλαμίνα κ.τ.λ.).

Η καταστροφή αυτή πραγματοποιείται σε πείσμα και πέρα από κάθε χωροταξικό ή πολεοδομικό σχεδιασμό που η πολιτεία θεσπίζει για την ορθολογική οργάνωση και ανάπτυξη του χώρου.

Έτσι η αυθαίρετη δόμηση "καθιερώθηκε" με την ανοχή, κατά κάποιο τρόπο, και σίγουρα με την ευθύνη της πολιτείας σαν μέθοδος για την κάλυψη των αναγκών των λαϊκών τάξεων σε παραθεριστική κατοικία.

Και αυτό γιατί, ως γνωστόν, η λαϊκή τάξη δεν είχε και δεν έχει ακόμη την οικονομική δυνατότητα απόκτησης πολεοδομημένης γής στις εντός σχεδίου περιοχές και παρά το γεγονός της ένταξης, με τις διαδικασίες του Ν. 1337/83 και την ΕΠΑ, πολλών χιλιάδων στρεμμάτων στο σχέδιο πόλης.

Κύριο χαρακτηριστικό και ταυτόχρονα εγκληματικό σημείο της ανοχής αυτής, που αποτελεί το κυρίαρχο αίτιο και την απαρχή του προβλήματος της αυθαίρετης δόμησης είναι η ανάπτυξη των παράνομων κυκλωμάτων κατάτμησης και μεταβίβασης της γής της Αττικής με τα γνωστά "οικόπεδα" με φώς νερό τηλέφωνο σε 5 λεπτά από την Ομόνοια.

Επακόλουθα ήταν η καλλιέργεια με ιδεολογική συνέπεια της λογικής του εύκολου και μεγάλου κέρδους, της διαφθοράς των οργάνων του κρατικού μηχανισμού και της τοπικής αυτοδιοίκησης και η δημιουργία ενός συστήματος παραοικονομίας με την "εξειδικευμένη" απασχόληση παραγωγικών τάξεων και την έτοιμη κατατμημένη γη σαν "υποδομή" για την αναπαραγωγή και μετεξέλιξη του προβλήματος στο μέλλον.

Οι επιπτώσεις χαρακτηρίζονται σαν πολλαπλά αρνητικές και κατατάσσονται σε τρία επίπεδα:

1. σε περιβαλλοντικό επίπεδο

Ανεξέλεγκτη παρέμβαση στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, αλλοίωση των τοπικών χαρακτηριστικών και της αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς, δημιουργία πολεοδομικών τετελεσμένων με αδυναμία εφαρμογής του πολεοδομικού σχεδιασμού κ.τ.λ.

2. σε οικονομικό επίπεδο

Τόνωση παραοικονομίας, του εύκολου και αφορολόγητου κέρδους, διαφυγή κερδών δημοσίου ασφαλιστικών οργανισμών, σε οικονομικό ύψος που δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί.

Κατασκευή από την πολιτεία έργων υποδομής κοινόχρηστων και κοινωφελών έργων εκ των υστέρων καθώς και απαλοτριώσεις με πολύ μεγάλο κόστος απαλλοτρίωσης, απομάκρυνση απαγορευτικών χρήσεων κ.λ.π.

Αναφέρουμε σα παράδειγμα τα στοιχεία των δαπανηθέντων ιδιωτικών κεφαλαίων για την κατασκευή 150.000 αυθαιρέτων στην Αττική στο χρονικό διάστημα 1950 - 1964 που ανέρχεται στο απίθανο ποσό πάνω από 9,5 δισεκατομμυρίων με τιμές εκείνης της εποχής.

3. σε κοινωνικό επίπεδο

Διαφθορά δημόσιων υπηρεσιών, δημιουργία κυκλωμάτων κερδοσκοπίας από ορισμένους συμβολαιογράφους, μεσίτες, εργολάβους, μηχανικούς κ.τ.λ.

Λειτουργία οργανωμένων κυκλωμάτων αντιμετώπισης των Αρχών, καλίστρωση της εντύπωσης αδυναμίας του κράτους να επιβάλλει τους νόμους.

Σήμερα με τα γνωστά προβλήματα του μόλυνσης του περιβάλλοντος, του νέφους, που απειλεί την ίδια την επιβίωσή μας στο Δεκανοπέδιο η ανάγκη αντιμετώπισης της αυθαίρετης δόμησης, έστω και την ύστατη στιγμή για να περιωσθεί ότι έχει απομείνει, προβάλλει κυρίως σαν μείζον ζήτημα προστασίας του περιβάλλοντος.

Η κυβέρνηση της Ν.Δ. παραμένοντας στη φάση των προεκλογικών διακηρύξεων και με έλλειψη πολιτικής βούλησης να προστατέψει το περιβάλλον και τον πολεοδομικό σχεδιασμό στο βαθμό που έχει προχωρήσει μέχρι σήμερα, δείχνει ανίκανη να ελέγξει και να περιορίσει το πρόβλημα της οργανωμένης αυθαίρετης δόμησης.

Σήμερα έχοντας και την εμπειρία των αποτελεσμάτων της πολιτικής για τα αυθαίρετα που προσπάθησε να εφαρμόσει το ΠΑΣΟΚ, στην θετία 1981 - 1989 και κυρίως 2 χρόνια μετά την ψήφιση και εφαρμογή του Ν. 1337/83, πιστεύουμε ότι για να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το κοινωνικό αυτό πρόβλημα χρειάζεται πρώτα απόλα πολιτική θέση κοινωνικά αποδεκτή και βούληση να εφαρμοστεί.

Η απόφαση αυτή πρέπει να βασίζεται σε δύο σκέλη:

- Στην έμπρακτη έκφραση της βούλησης της πολιτείας και την κατοχύρωση της αξιοπιστίας της για να σταματήσει το μέτωπο της αυθαιρεσίας με εφαρμογή αποτελεσματικών μέτρων τόσο κατά την ανέγερση νέων αυθαιρέτων όσο και τον έλεγχο της παρανομής

κατατμήσης και μεταβίβαση της κατατμημένης γής.

- Στην κάλυψη, με τον ταχύτερο και καλύτερο τρόπο, των αιτίων και αναγκών στο βαθμό που προκαλούν την αυθαίρετη δόμηση (ενταξη περιοχών παραθεριστικής κατοικίας, καθιέρωση χρήσεων γής, σύνταξη Εθνικού Κτηματολογίου με άμεση προτεραιότητα το Λεκανοπέδιο της Αττικής κ.τ.λ.).

Προτάσεις

Η πολιτική αυτή πρέπει να βασίζεται κυρίως στη πρόληψη του φαινομένου της αυθαίρετης δόμησης παρα στη καταστολή του και να περιλαμβάνει άμεσα μέτρα αναγκαία για την έκφραση της συγκεκριμένης πολιτικής απόφασης και την αμβλυνση του προβλήματος και μακροπρόθεσμα μέτρα για την υλοποίησή της.

Στρατηγικός στόχος παραμένει η εξάλειψη, σαν κοινωνικού προβλήματος της αυθαίρετης δόμησης, ο περιορισμός και η μετατροπή του απο γενικευμένο φαινόμενο σε μεμονωμένες περιπτώσεις ελεγχόμενες από την πολιτεία.

Για την επιτυχία αυτού του στόχου απαιτείται η εφαρμογή ενός μακρόχρονου προγράμματος το οποίο:

1. Θα προκύψει μετά από δημοκρατικές διαδικασίες διαλόγου, υπεύθυνης τοποθέτησης και ανάληψης ευθυνών από όλους τους κοινωνικούς φορείς (ΓΣΕΕ, ΤΕΕ, κ.τ.λ.) και την τοπική αυτοδιοίκηση ώστε να υπάρχει η υποστήριξή τους.
2. Θα διασφαλίζει την καλύτερη δυνατή κοινωνική αποδοχή με την αντιμετώπιση των πραγματικών αναγκών κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο και την κατάλληλη ενημέρωση του κοινού για την ουσία του προβλήματος

Στο πρόγραμμα αυτό πρέπει να περιλαμβάνονται οι παρακάτω άξονες:

α) Η στεγαστική πολιτική με :

- Προσδιορισμό των όρων και προϋποθέσεων και της μορφής των κατασκευαστικών φορέων μαζικής παραγωγής κατοικίας (οικοδομικοί συνεταιρισμοί, ιδιωτική ρυμοτόμηση κ.τ.λ.)
- Οριστικοποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος δανειοδότησης ενδιαφερομένων
- Ξεκαθάρισμα και οριοθέτηση των εκτάσεων των οικοδομικών συνεταιρισμών κύριας και παραθεριστικής κατοικίας στο Λεκανοπέδιο της Αττικής ώστε να προχωρήσει η πολεοδομήσή τους (κυρίως ως προς το δασικό πρόβλημα)
- Θέσπιση πολιτικής γής και παρέμβαση της πολιτείας στο κόστος της πολεοδομημένης γής

β) Η χωροταξική πολιτική με :

- Την αντιμετώπιση των αναγκών για προσφορά πολεοδομημένης γής από τη μιά μεριά και ταυτόχρονα την προστασία του περιβάλλοντος (από την αυθαίρετη δόμηση) από την άλλη
- Την θεσμοθέτηση και την καθιέρωση Ζ.Ο.Ε. στην Ανατολική και Δυτική Αττική, με χρήσεις γής, με εντοπισμό των δασικών

εκτάσεων, αρχαιολογικών χώρων και γενικώτερα περιοχών που χρήζουν ειδικής προστασίας και τέλος χωροθέτηση περιοχών για την ανάπτυξη προγραμμάτων παραθεριστικής κατοικίας

- Την έναρξη σύνταξης του Εθνικού Κτηματολογίου στο Λεκανοπέδιο
- Την καταγραφή και μελέτη του προβλήματος μετατροπής τμημάτων η ολόκληρων οικισμών παραθεριστικής κατοικίας σε κύρια χωρίς ταυτόχρονα να υπάρχουν οι απαραίτητοι κοινόχρηστοι και κοινωφελείς χώροι

γ) Η παραθεριστική κατοικία με:

- Την αναγνώριση των αναγκών και των δυνατοτήτων του χώρου και την αναζήτηση νέων μοντελών, σε αντικατάσταση του κλασσικού τρόπου, απόκτησης παραθεριστικής κατοικίας και ιδιοκτητης γής
- Άμεση προτεραιότητα και επιτάχυνση στο πρόγραμμα της ΣΠΑ (πολεοδομικές μελέτες, πράξεις εφαρμογής) για 100.000 περίπου στρέμματα στις περιοχές Λούτσας, Κερατεας, (Κακία θάλασσα, Δασκαλίο, Πόρτο εννιά) Νέα Μακρη, Σκάλα Ωρωπού, Χαλκούτσι, Νέα Παλάτια, Βίλλια, Αλεποχώρι, Πόρτο Ράφτη, Βάρη, Κόρμπι, Σαλαμίνα (Αμπελάκια, Αιαντείο, Στενό) Μαρκόπουλο Ωρωπού, Κιννέτα (Μεγάρων) Ν.Πέραμα (Μεγάρων)

δ) Η καλλιέργεια παιδείας μέσα από την ενημέρωση του κοινού για τις επιπτώσεις της αυθαίρετης δόμησης, για τα μέτρα που παίρνει η πολιτεία για την αντιμετώπιση του προβλήματος, για τις προβλεπόμενες από τον νόμο κυρώσεις, για την στατική ανεπάρκεια και επικινδυνότητα των αυθαιρέτων κτισμάτων καθώς και την διδασκαλία στα σχολεία στα πλαίσια των μαθημάτων για την προστασία του περιβάλλοντος.

και ε) Η λήψη μέτρων ελέγχου και πρόληψης με:

αυστηρή εφαρμογή του νόμου κυρίως για την αποφυγή "τετελεσμένων" διότι η επιτυχία της προσπάθειας "αναστολής του μετώπου" δεν εξαρτάται αποκλειστικά και μόνο από την κατεδάφιση υφισταμένων αυθαιρέτων, με το πολιτικό και κοινωνικό κόστος που προκαλείται (κλίμα αντιπαράθεσης κράτους και "φτωχών" πολιτών)

Ετσι πιστεύουμε ότι η οργάνωση ειδικού συνεργείου ελέγχου της αυθαίρετης δόμησης, σε ευαίσθητες περιοχές της Αττικής, με σκοπό την μόνιμη αστυνόμευση, καθαίρεση των αυθαιρέτων "εν τω γεννάσθαι" και την εφαρμογή της διαδικασίας του αυτόφωρου θα περιόριζε τις "ορέξεις" των οργανωμένων κυκλωμάτων κατασκευής αυθαιρέτων και θα μείωνε σημαντικά τις διαστάσεις του προβλήματος.

Σε πρώτη φάση τα συνεργεία αυτά, αστυνόμευσης και κατασκευών, που θα απαρτίζονται από υπαλλήλους πολεοδομικών υπηρεσιών, αστυνομικά όργανα, εργάτες και τον κατάλληλο μηχανικό εξοπλισμό, μπορούν να καλύψουν τις περιοχές αρμοδιότητας των πολεοδομικών υπηρεσιών Ανατολικής και Δυτικής Αττικής, Μαρκόπουλου, Καπανδριτίου, Πειραιά, και Σαλαμίνας.

Τέλος πρέπει να τονισθεί ότι μόνο με αστυνόμευση και ελέγχους η οργανωμένη αυθαίρετη δόμηση δεν προκειται να πάψει να υπάρχει σαν κοινωνικό πρόβλημα και αυτο έχει γίνει συνείδηση από την

μέχρι τώρα εμπειρία της αποτυχημένης αυτής πολιτικής που κατά καιρούς εφάρμοσε η πολιτεία.

Χρειάζεται όπως αναφέραμε τη χάραξη συγκεκριμένης πολιτικής που απο τη μία πλευρά θα δίνει διεξοδο στο πρόβλημα κύρια της παραθεριστικής κατοικίας, με άμεσες και μεσοπρόθεσμες πολεοδομικές ρυθμίσεις και απο την άλλη πλευρά με τον κατάλληλο μηχανισμό της πολιτείας θα περιορίζει, μέχρι την οριστική εξάλειψή του, το πρόβλημα της αυθαίρετης δομησης στη "γέννηση του".

ΤΟΜΕΑΚΗ
ΤΕΧΝΙΚΩΝ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

ΚΑΤΟΙΚΙΑ-ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Πρόταση για συζήτηση

Πάνω σε κείμενο που επεξεργάσθηκε και εισηγήθηκε στην Τ.Ε.

ο σ. Αλ.Βούλγαρης

ΚΑΤΟΙΚΙΑ - ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1. Γενικά - Διαπιστώσεις, προβλήματα

Ο Ελληνικός τρόπος ζωής, σαν εμπειρία και κοινωνικές και πολιτισμικές αξίες, έχει πάντα έντονη την παρουσία της οικογένειας, της κοινωνικής συναναστροφής και της ενασχόλησης με τα κοινά - της πολιτικής λειτουργίας - τόσο στη πόλη (αστικό κέντρο) όσο και στο χωριό (περιφέρεια).

Εκφραση αυτού του τρόπου ζωής υπήρξε σε κάθε εποχή η συγκεκριμένη δομή της ελληνικής κατοικίας και της γειτονιάς - του χωριού, της πόλης - που για μία πολύ μεγάλη χρονική πορεία μέσα από κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές δοκιμασίες έδειξαν εντυπωσιακή δύναμη διατήρησης και συνέχειας.

Μιάς συνέχειας που ταυτόχρονα υπήρξε έκφραση κοινωνικής και πολιτισμικής συνέχειας μέσα απο την αρχιτεκτονική της κατοικίας και την αισθητική των πόλεων και των οικισμών.

Η συνέχεια αυτή διατηρήθηκε μέχρι την "πολεοδομική" παρέμβαση του Ελληνικού κράτους, ιδιαίτερα στην μεταπολεμική περίοδο, όπου με συνειδητές θεσμικές παρεμβάσεις (ΓΟΚ, ρυμοτομικά σχέδια, όροι και περιορισμοί δόμησης) ξεκινάει η διάσπαση της μοναδικής αυτής ιστορικής συνέχειας και την θέση της κατοικίας πήρε η "οικοδομή" και το "διαμέρισμα", "2άρι, 3άρι, 4άρι" κ.τ.λ. τη θέση της αυλής, ο "ακάλυπτος" και της γειτονιάς το "οικοδομικό τετράγωνο".

Είναι πια ιστορικά διαπιστωμένο ότι τα αίτια και οι διαδικασίες που δημιούργησαν αυτή την καταστροφή υπήρξαν έργο ενός υπανάπτυκτου καπιταλισμού, που συμπάρεσυρε την χώρα στην υπανάπτυξη και χρησιμοποίησε την κερδοσκοπία στη γή και την κατοικία, καθώς και την "λοκομοτίβα" της οικοδομής, σαν οικονομική επιλογή.

Μιάς επιλογής που είχε σαν στόχο την συσώρευση του κεφαλαίου και την δημιουργία των τάξεων που ήταν αναγκαίες για την επιβίωσή του.

Τα αποτελέσματα υπήρξαν εντυπωσιακά και ταυτόχρονα καταθλιπτικά:

- διάσπαση της Ελληνικής οικογένειας
- διάσπαση της κοινωνικής ζωής, της γειτονιάς
- διάσπαση της πολιτικής λειτουργίας της πόλης, της δημοκρατίας στην ουσιαστική της μορφή, την συμμετοχική
- εμπορευματοποίηση της κατοικίας
- αύξηση της αυθαίρετης δόμησης για κατοικία (νόμιμη και παράνομη πόλη
- υποβάθμιση του περιβάλλοντος, της ποιότητας ζωής στις πόλεις με την έλλειψη κοινωνικού εξοπλισμού (πάρκα, παιδικές χαρές, αθλητικοί χώροι, σχολεία κ.τ.λ.)

Ετσι διαμορφώθηκε το ιδιόμορφο Ελληνικό πρόβλημα που σε επίπεδο εθνικών μεγεθών - η ακόμη μεγάλων πόλεων - δεν είναι ποσοτικό, όπως σε άλλες χώρες αλλά ποιοτικό.

Κύρια χαρακτηριστικά του, απαράδεκτη αρχιτεκτονική κατοικίας, απαράδεκτα υποβαθμισμένες περιοχές κατοικίας, έλλειψη της ιδέας της γειτονιάς, εκεί δηλαδή που ολοκληρώνεται η κατοικία τόσο σε παλαιότερες η νεώτερες περιοχές μέσα και έξω απο την πόλη, και τέλος κοινωνικές τάξεις με σοβαρό πρόβλημα κατοικίας διότι το

εισόδημά τους δέν τους επιτρέπει να αποκτήσουν την κατοικία που "προσφέρει" η αγορά πολλές φορές σε υπερπροσφορά.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η Ελλάδα έχει, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του 1990, το μεγαλύτερο ποσοστό ιδιόκτητων κατοικιών, (79%) από όλες τις χώρες της ΕΟΚ (Γερμανία 42%, Πορτογαλία 58%, Ολλανδία 44%, Ισπανία 75%, κ.τ.λ.) χωρίς να λάβει κανείς υπ' όψη του και τα στοιχεία της αυθαίρετης δόμησης, που για τη χώρα μας είναι εντυπωσιακά (δηλώσεις με τους νόμους 710/77 και 1337/83 περίπου 250.000).

Οι βασικές επιλογές της πολιτικής μέχρι τη 10ετία του 1980 στον τομέα "κατοικία", ο οποίος αφέθηκε αποκλειστικά σχεδόν στην ιδιωτική δραστηριότητα και πρωτοβουλία και δημιούργησαν το πρόβλημα, είναι συνοπτικά:

α) Η έλλειψη, από την πολιτεία, του ελέγχου πάνω στη κερδοσκοπία της γής και της υποδομής με αποτέλεσμα τόσο η υπεραξία της γής, που δημιουργεί η πολυεδομήσή της, όσο και η κοινωνική υπεραξία, που δημιουργεί η πολιτεία με την παρέμβασή της με τα έργα υποδομής, να ιδιοποιούνται από κάποια ιδιωτικά συμφέροντα

β) Η έλλειψη έγκαιρου σωστού και ολοκληρωμένου πολυεδομικού σχεδιασμού

γ) Η έλλειψη αρχιτεκτονικού ελέγχου της κατοικίας. Ακόμη και σήμερα δέν υπάρχει νομοθεσία που να προσδιορίζει τί είναι κατοικία, δέν υπάρχει κανένας θεσμοθετημένος έλεγχος, μπορεί να ενοικιάσει ο οποιοσδήποτε οποιονδήποτε χώρο για κατοικία

δ) Η έλλειψη οποιασδήποτε παροχής κοινωνικής υποδομής ή έργων διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου

ε) Η έλλειψη οποιασδήποτε συστηματικής ενίσχυσης χαμηλών εισοδημάτων και

στ) ο τρόπος παρέμβασης της πολιτείας. Οπου η πολιτεία αποφάσισε να παρέμβει, έστω και με όποιο οργανωμένο τρόπο, δημιούργησε προβλήματα τόσο με τα οργανωμένα προγράμματα "λαϊκής στέγης", όσο και με το χρηματοπιστωτικό σύστημα και τη δημιουργία μηχανισμού διάθεσης δανείων για ικανοποίηση κυρίως ομάδων πίεσης όχι πάντα με κοινωνικά κριτήρια. Έτσι με τα κοινωνικά "γκέτο" που κατασκεύασε προσπάθησε να καλύψει το 1-3% της ετήσιας παραγωγής κατοικίας με αντίστοιχη συμμετοχή του δημόσιου τομέα στο 3-4% του συνολικού κόστους κατασκευής κατοικίας.

Παράλληλα από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 παρατηρούνται γενικότερες κοινωνικοοικονομικές μεταβολές στον τομέα στέγας - κατοικίας και αναφέρονται κύρια:

α) στη γενικότερη οικονομική ύφεση με αρνητικές επιπτώσεις τόσο στις επενδύσεις για κατοικία όσο και στο πραγματικό εισόδημα των νοικοκυριών

β) στα δημογραφικά χαρακτηριστικά νοικοκυριών όπως η αύξηση του αριθμού των νοικοκυριών, αποτέλεσμα όχι μόνο της δημογραφικής αύξησης του πληθυσμού αλλά κυρίως της διάσπασης των πολυμελών παραδοσιακών νοικοκυριών σε μικρότερα (μείωση δηλαδή αριθμού ατόμων ανα νοικοκυριό)

γ) στην αύξηση κινητικότητας του πληθυσμού που χαρακτηρίζεται λιγότερο από την μόνιμη εσωτερική μετανάστευση προς τα μεγάλα

αστικά κέντρα και περισσότερο απο την μόνιμη ή εποχιακή μετακίνηση απο την ύπαιθρο και άλλα αστικά κέντρα προς μεσαία και μικρότερα αστικά κέντρα, ιδιαίτερα σε τουριστικές περιοχές. Χαρακτηρίζεται επίσης κύρια απο την μετακίνηση κεντρικών περιοχών μεγάλων αστικών κέντρων προς τα "προάστειά" τους δ) στα χαρακτηριστικά της απασχόλησης του πληθυσμού και στις ενδοαστικές ή υπεραστικές, σε καθημερινή ή εποχιακή βάση, μετακινήσεις που αποκτά. Εκδηλώνεται μια έμφαση στην εποχιακή απασχόληση ειδικώτερα στον τουριστικό τομέα ε) στην αύξηση της κατανάλωσης και της αποταμίευσης λόγω του μεγάλου πληθωρισμού και της αύξησης του κόστους των επενδύσεων & στ) στη μεταβολή της αντίληψης και ιδεολογίας των πολιτών, για την κατοικία και το περιβάλλον, που προωθούν τα δικαιώματά τους για απόκτηση κατάλληλης στέγης σε σωστά διαμορφωμένο περιβάλλον και ενισχύουν τις τάσεις για πολιτιστική εξέλιξη (εδραίωση και συνταγματική κατοχύρωση - 1975)

Οι παραπάνω επιλογές και γενικώτερες μεταβολές επέδρασαν σημαντικά στα χαρακτηριστικά του προβλήματος στέγαση-κατοικία και είχαν επιπτώσεις που αναφέρονται κυρίως στα εξής:

α) στην αύξηση της ζήτησης της κατοικίας ποσοτικά και ποιοτικά σε μεγάλη έκταση της χώρας και όχι μόνο σε ορισμένα μεγάλα αστικά κέντρα

β) στην "αξία" του υπάρχοντος κτιριακού αποθέματος, απο άποψη χωροταξικής κατανομής του, ποσότητας και ποιότητας (απο στατιστικά στοιχεία απογραφής κατοικιών του 1981 υπολογίζεται οτι στην 20ετία 1965-85 κατασκευήθηκε το 40% του υπάρχοντος αποθέματος της χώρας)

γ) στη σχετική ανεπάρκεια της προσφοράς σε νέες κατοικίες, ιδίως μετά το 1980, λόγω κυρίως μείωσης των επενδύσεων σε κατοικία και κατασυνέπεια στενότητας στην αγορά (απο στατιστικά στοιχεία έκδοσης οικοσομικών αδειών νέων κατοικιών στη 5ετία 1980-85 το μέσο ετήσιο επίπεδο φθάνει το 50% της περιόδου 1971-75 και το 40% της περιόδου 1975-80)

δ) στη συνεχή άνοδο του κόστους των διαφόρων συντελεστών παραγωγής κατοικιών (δομικά υλικά, εξοπλισμός, μηχανήματα, εργατικές αμοιβές, ασφαλιστικές εισφορές, φορολογικές και άλλες επιβαρύνσεις, τιμή γής, κόστος κεφαλαίου κ.τ.λ.) λόγω πολυετούς πληθωρισμού, υποτίμησης της δραχμής, χαμηλής παραγωγικότητας του κλάδου των κατασκευών κ.τ.λ.

ε) στην ανεπάρκεια της προσφοράς κατοικιών για ενοικίαση, κυρίως μετά το 1980, λόγω των παραπάνω αλλά και λόγω των αγορανομικών ελέγχων και ρυθμίσεων στα μισθώματα κατοικιών καθώς και του φορολογικού καθεστώτος

στ) στην αδυναμία αντιμετώπισης απο πολλά νοικοκυριά του υψηλού κόστους και των όρων του στεγαστικού δανεισμού (τοκοχρεωλύσια, διάρκεια εξόφλησης δανείου, ύψος δανείου κ.τ.λ.) καθώς και του ύψους του ενοικίου, που διαμορφώθηκε σε υψηλά επίπεδα για τα εισοδήματά τους, χωρίς όμως ταυτόχρονα να καλύπτει ικανοποιητικά την ανάγκη για απόσβεση της επένδυσης στην κατοικία

ζ) στα χαρακτηριστικά της παραγωγής κατοικίας δηλαδή μείωση μέσω του συστήματος της αντιπαροχής, ανεπαρκής έως και ελάχιστη παραγωγή μέσω οργανωμένης δόμησης και ανυπαρξία προκατασκευής.

2. Η θετία 1981 - 89 στον τομέα Στέγαση - κατοικία

Στο χρονικό αυτό διάστημα η πολιτική για τον τομέα στέγασης-κατοικίας χαρακτηρίζεται από:

- έλλειψη εξεικευμένης πολιτικής κατοικίας στα πλαίσια μιας γενικώτερης οικιστικής πολιτικής
- την υποτίμηση σημαντικών οικονομικών παραμέτρων που έχουν σχέση με την κατοικία (συμπεριφορά τραπεζικού συστήματος για δανεισμό απόκτησης στέγης, οικονομική πολιτική ενοικιαζόμενης κατοικίας κ.τ.λ.)
- αδυναμία στην εφαρμογή των όποιων μέτρων αποφασίστηκαν με αποτέλεσμα τα μέτρα που πάρθηκαν, κυρίως σε μερικές επιδοτήσεις δανείων και παρεμβάσεις στον τομέα των ενοικίων, να μην επετρέψουν στην πράξη ούτε την ουσιαστική επίλυση προβλημάτων κατοικίας αλλά ούτε και την εκτόνωσή τους

Έτσι δεν επετεύχθηκε μείωση του στεγαστικού προβλήματος, κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα και μείωση ή σταθεροποίηση των τιμών, τόσο της αγοράς κατοικίας όσο και των ενοικίων, με πρόβλεψη την επόμενη 10ετία να έχουμε ακόμη μεγαλύτερη επιδείνωση στο πρόβλημα αυτό.

Αντίθετα όμως στο πλαίσιο ειδικότερων μέτρων στον τομέα στέγασης-κατοικίας έχουμε θετικά βήματα στην κατεύθυνση κυρίως:

- της βελτίωσης του πολεοδομικού περιβάλλοντος τόσο των διαμορφωμένων περιοχών κατοικίας με έργα υποδομής (τεχνικής και κοινωνικής) όσο και των υπο διαμόρφωση
- της βελτίωσης της οικιστικής και πολεοδομικής νομοθεσίας με στόχο την καλύτερη λειτουργία, αισθητική και στατική επάρκεια κατοικιών

Για την πρώτη περίπτωση επισημαίνουμε κυρίως:

- τα έργα τεχνικής υποδομής μεγάλης κλίμακας (αποχέτευση, βιολογικός καθαρισμός στο Βόλο, Θεσ/νίκη, Χαβάλα)
- τις παρεμβάσεις και αναπλάσεις στον υφιστάμενο πολεοδομικό ιστό (πόλεις και χωριά) για διαμόρφωση πεζοδρομών, πλατειών χώρων πρασίνου & αναψυχής, παιδοτόπων κ.τ.λ. με πιστώσεις από το ΕΤΕΡΠΣ που ξεπέρασαν τα 17 δισ.
- την ενεργοποίηση του ΑΟΕΚ με θετικά, ποσοτικά και ποιοτικά, αποτελέσματα
- τις φορολογικές απαλλαγές για συντήρηση και ανακαίνιση υφιστάμενων κατοικιών και την δανειοδότηση μέχρι ποσοστού 80% του κόστους επισκευής διατηρητέων κατοικιών
- τις εντάξεις, στο σχέδιο πόλης, 150.000 στρ. (περίπου 350 πόλεις) κύριας και παραθεριστικής κατοικίας περιοχών αυθαιρέτων

και για την δεύτερη περίπτωση:

- τον νέο οικοδομικό κανονισμό που βελτιώνει την λειτουργικότητα και αισθητική των κτιρίων και κατοικιών
- τον νέο κτιριοδομικό κανονισμό (που αντικατέστησε τον αναχρονιστικό παλιό κανονισμό) ο οποίος βασίζεται στην

τεχνολογική εξέλιξη των δομικών κατασκευών και οικοδομικών υλικών

- τις πρόσθετες διατάξεις του αντισεισμικού κανονισμού για ασφαλέστερες και ανθεκτικότερες κατασκευές απο ωπλισμένο σκυρόδεμα
- τον κανονισμό πυροπροστασίας κτιρίων, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, που επιβάλλει νέες δεσμεύσεις στον σχεδιασμό κτιρίων κατοικιών για την ασφάλεια των ενοίκων
- την ίδρυση του οργανισμού του Εθνικού Κτηματολογίου

3. Αρχές κατευθύνσεις και στόχοι μιάς νέας στεγαστικής πολιτικής

Σήμερα υπάρχει επιτακτική ανάγκη για επανασχεδιασμό και εξειδίκευση της πολιτικής και επαναπροσδιορισμού των μέτρων που θα επιτρέψουν να προωθήσουμε μια σύγχρονη και κοινωνικά αποδεκτή στεγαστική πολιτική.

Μία σύγχρονη πολιτική κατοικίας με βάση τις νέες συνθήκες και τα δεδομένα, που οι κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις έχουν δημιουργήσει, πρέπει να προωθεί πέρα από τις λύσεις στα επείγοντα (οξυμένα) προβλήματα κατοικίας, ορισμένων κοινωνικών ομάδων ή συγκεκριμένων περιοχών της χώρας, τον εκσυγχρονισμό και τις απαραίτητες "αλλαγές" που θα επιτρέπουν μεσομακροπρόθεσμα την προσέγγιση των στόχων.

Γενική κατεύθυνση της νέας πολιτικής κατοικίας είναι η πολιτεία να αναλάβει πλέον στο ακέραιο τις υποχρεώσεις της για την δημιουργία του ενδεδειγμένου πολεοδομικού, τεχνικού και οικονομικού πλαισίου για σωστή και σύγχρονη κατοικία.

Πρέπει να λειτουργήσει σαν καταλύτης & μηχανισμός ποιοτικής και οικονομικής παρέμβασης ώστε να λειτουργήσουν σωστά οι μηχανισμοί του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της αγοράς για να παραχθεί το κοινωνικά και οικονομικά επιθυμητό αποτέλεσμα.

Σήμερα παρα τη μείωση της οικοδομικής δραστηριότητας, κυρίως της τελευταίας δετίας, το πρόβλημα της κατοικίας στη χώρα μας, όπως αναφέρθηκε, παραμένει κυρίως ποιοτικό μια και η κατοικία δεν είναι μόνο η στέγη αλλά και το πολεοδομικό της περιβάλλον.

Οι κύριες ελλείψεις είναι στην υποδομή, τους κοινόχρηστους χώρους, τις πλατείες, τις παιδικές χαρές, τα σχολεία, τα κτίρια πολιτιστικών δραστηριοτήτων, δηλαδή δεν έχουμε κατοικίες μέσα σε ένα σωστό πολεοδομικό περιβάλλον.

Ακόμη η άνοδος του βιοτικού επιπέδου και η εισαγωγή νέων καταναλωτικών προτύπων και τρόπου ζωής αλλά και η "γήρανση" του υφιστάμενου κτιριακού αποθέματος δημιούργησαν ανάγκες εκσυγχρονισμού των υφιστάμενων κατοικιών (απο στατιστικά στοιχεία του 1980, 12,2% των κτιρίων κατασκευάστηκε πρό του 1919, 18% στη περίοδο 1919-45, 31,9% στη περίοδο 1946-65 και 37,6% στη περίοδο 1966-80).

Αλλωστε στις περιόδους υψηλών ρυθμών (10ετία του 1970) η οικοδομή χαρακτηρίστηκε απο κακή γενικά κατασκευή (προβλήματα υδραυλικών εγκαταστάσεων, μονώσεων, κ.τ.λ.).

Παράλληλα όμως στον τομέα της ενοικιαζόμενης κατοικίας το πρόβλημα εμφανίστηκε ιδιαίτερα έντονο λόγω της δυσμενούς οικονομικής και φορολογικής του θέσης σε σχέση με την ιδιοκατοίκηση και του ανταγωνισμού του απο εναλλακτικές τοποθετήσεις και επενδύσεις (τραπεζικές καταθέσεις, ομόλογα κ.τ.λ.) με αποτέλεσμα η ενοικιαζόμενη κατοικία να παρουσιάζει μικρή σχετικά προσφορά.

Έτσι σύμφωνα με τα παραπάνω οι ειδικότεροι στόχοι της νέας στεγαστικής πολιτικής πρέπει να είναι:

- α) Η αναβάθμιση υποβαθμισμένων και προβληματικών περιοχών κατοικίας με:
- βελτίωση πυκνοδομημένων περιοχών (πολυκατοικίες) αστικών κέντρων
 - εξυγείανση περιοχών προσφυγικών, παραδοσιακών, ιστορικών κέντρων κ.τ.λ.
 - σωστή ενσωμάτωση στα εγκεκριμένα ρυμοτομικά σχέδια πόλεων και οικισμών περιοχών αυθαιρέτων
- β) Η ουσιαστική κρατική μέριμνα στον τομέα της ενοικιαζόμενης κατοικίας και η διαμόρφωση ουσιαστικών παραμέτρων της αγοράς όπως η προσφορά, η ποιότητα κ.τ.λ., αντι της λήψης αναπόφευκτων και αποσπασματικών μέτρων (ελέγχων), ώστε να αποτελέσει κοινωνικά αποδεκτό εναλλακτικό πρότυπο κατανάλωσης στον τομέα της στέγης. Έτσι θα ενταχθεί οργανικά στη νέα στεγαστική πολιτική αποβάλλοντας ταυτόχρονα τα χαρακτηριστικά (άρα και την αντιμετώπιση) μιας απλά οικονομικής δραστηριότητας του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας.
- γ) Ο προσδιορισμός και η επίλυση του ποσοτικού προβλήματος "κατοικία" με:
- ανάπτυξη ενιαίων προγραμμάτων κατοικίας, χωρίς ταξική και χωροταξική διαστρωμάτωση, έμμεση οικονομική ενίσχυση κάθε κατηγορίας πολιτών ανάλογα με την εισοδηματική τους κατάσταση
 - τη δημιουργία αποθεμάτων γής, με αγορές ή αξιοποίηση κοινωνικής ιδιοκτησίας και, πολεοδομηση νέων εκτάσεων με την συμμετοχή της ΔΕΠΟΣ, των ΟΤΑ, των οικοδομικών συνεταιρισμών, ιδιοκτητών γής, των ενδιαφερόμενων ιδιωτών (κοινωνικός μηχανισμός ελέγχου τιμών γής και κατοικίας)
 - την σταδιακή αποκέντρωση των διαδικασιών παραγωγής πολεοδομημένης γής και κατοικίας και ανάληψη αρμοδιοτήτων από τους ΟΤΑ (2ο και 3ο βαθμό Τ.Α.) καθώς και την πλήρη ενεργοποίηση και στήριξη του θεσμού των οικοδομικών συνεταιρισμών
 - την λήψη ειδικής φροντίδας για την ανάπτυξη της κατοικίας στους μεσαίους οικισμούς και χωριά με στόχο να ανασταλεί η εσωτερική μετανάστευση προς τις πόλεις και να σταθεροποιηθεί το επαρχιακό οικιστικό σύστημα που αποτελεί πολύ μεγάλο στεγαστικό απόθεμα (ημιαστικές και αγροτικές περιοχές το 70,3% του συνόλου των κτιρίων στη χώρα μας)
 - την χωροταξική εξισορρόπηση της κατανομής των νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων προς την κατανομή του αποθέματος κατοικιών στη περιφέρεια (ενίσχυση των τάσεων παλινόστησης).

Η νέα πολιτική κατοικίας πρέπει να βασίζεται στις παρακάτω αρχές και κατευθύνσεις:

Δ ι α σ ύ ν δ ε σ η μ ε ο ι κ ο ν ο μ ί α

Δεν μπορεί να αγνοεί τις διασυνδέσεις με την μακροοικονομική πολιτική και ειδικότερα τις επιπτώσεις στην απασχόληση, την μεταποίηση, το μέγεθος και προσανατολισμό των αποταμιεύσεων και των πιστωτικών ροών.

Στη πορεία εξειδίκευσης κάθε φορά των μέτρων υλοποίησής της είναι ανάγκη να συνεκτιμώνται όλοι οι αλληλένδετες παράμετροι που έχουν σχέση με την παραγωγικότητα των επενδύσεων στον κλάδο της οικοδομής προκειμένου να εξισορροπούνται οι επιπτώσεις της στα πλαίσια της Εθνικής οικονομίας.

Στη βάση αυτή πρέπει να διαμορφωθεί και η πιστωτική πολιτική και η φορολογική πολιτική η σχετική με την κατοικία.

Δ ι α σ ύ ν δ ε σ η μ ε κ ο ι ν ω ν ι κ έ ς ε ξ ε λ ί ξ ε ι ς

Οι εξελίξεις στην Ελληνική κοινωνία και οικονομία οδηγούν στην ανάγκη διεύρυνσης των προτύπων στέγασης. Το πρότυπο της "ιδιοκατοίκησης" οδηγεί συχνά σε ένα οικονομικό ανορθολογισμό στην κατεύθυνση αξιοποίησης των οικονομικών πόρων και την υποτίμηση των αναγκών στον τομέα του ενοικίου.

Ετσι παρόλο που η πολιτική μας είναι να κατοχυρωθεί η δυνατότητα των ελληνικών νοικοκυριών για ιδιοκατοίκηση και να επιδιώκεται οι ευκαιρίες απόκτησης στέγης να κατανέμονται κοινωνικά δίκαια, ο τομέας της ενοικιαζόμενης κατοικίας πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο ουσιαστικής κρατικής μέριμνας, με την οργανική του ένταξη στη πολιτική κατοικίας και όχι δραστηριότητα του ιδιωτικού τομέα (ποσοστό ιδιοκατοίκησης 70% και ενοικίου 30% απο στοιχεία της απογραφής του 1980).

Σ υ ν υ π ά ρ χ ο ν τ ε ς τ ο μ ε ί ς γ ι α τ η ν π α ρ ο χ ή σ τ έ γ η ς

Πρέπει να είναι ο δημόσιος, ο κοινωνικός και ο ιδιωτικός τομέας που πρέπει να αλληλοσυμπληρώνονται και εναρμονίζουν τη δράση τους. Η περαιτέρω ανάπτυξη του δημόσιου και κοινωνικού τομέα (πραγματικές δυνατότητες σήμερα περίπου 5%) επιβάλλεται απο την υποχρέωση να καλύπτει οπωσδήποτε τις ανάγκες του πληθυσμού που χρήζουν ουσιαστικής "στεγαστικής συνδρομής" και πρέπει να λειτουργεί με αυστηρά κριτήρια και κανόνες που εξασφαλίζουν την κοινωνική και οικονομική του αποτελεσματικότητα.

Αυτο σημαίνει διάθεση ανάλογων χρηματικών ή άλλων πόρων (π.χ. γή) γιατί απλές αναδιατάξεις του σημερινού οικονομικού συστήματος δεν αρκούν.

Στον ιδιωτικό τομέα ο θεσμός της αυτοστέγασης και οι μικρές επιχειρηματικές μονάδες παραγωγής κατοικίας (που καλύπτουν και τον κύριο όγκο της ιδιωτικής παραγωγής) πρέπει να ενισχυθούν με συγκεκριμένα μέτρα του συστήματος χρηματοδότησης της κατοικίας και του φορολογικού συστήματος.

Ιδιαίτερα στον τομέα της αυτοστέγασης η επιλογή ενίσχυσης θα πρέπει να περιλαμβάνει και στοιχεία της πολιτικής γής και ελέγχου της οικιστικής ανάπτυξης συμπεριλαμβανομένης και της διάθεσης δημόσιων εκτάσεων.

Το κράτος εδώ πρέπει να παίξει καταλυτικό ρόλο στη διασφάλιση ελεγχόμενου κόστους κατασκευής για τις δραστηριότητες αυτών των τρόπων παραγωγής κατοικιών (μεταβολή κόστους κατασκευής κατοικίας στην Αθήνα στο χρονικό διάστημα 1989-90, από στοιχεία της ΕΟΚ, 15%)

Μ έ ρ ι μ ν α π ο λ ι τ ε ί α ς σ ε σ χ έ σ η μ ε κ ο ι ν ω ν ι κ έ ς ο μ ά δ ε ς

Πρέπει να υπάρξει κοινωνική μέριμνα για την κάλυψη της στεγαστικής ανάγκης των ελληνικών νοικοκυριών, με αναδιάρθρωση αλλά και "σταθεροποίηση" των κάθε φορά διαθέσιμων κοινωνικών πόρων, ώστε να ενισχύονται οι ομάδες εκείνες που με αυστηρά κριτήρια (ανεξάρτητα από επαγγελματική ή εργασιακή ιδιότητα) έχουν ανάγκη "στεγαστικής συνδρομής" γιατί χωρίς αυτή δεν μπορούν να ικανοποιήσουν ούτε τις στοιχειώδεις στεγαστικές τους ανάγκες. Το σύστημα "παροχής συνδρομής" πρέπει να καλύπτει τις ανάγκες σε τρεις ουσιαστικά κατηγορίες νοικοκυριών:

- εκείνα που έχουν τη δυνατότητα να καλύψουν αυτοδύναμα τις στεγαστικές τους ανάγκες
- εκείνα που με σχετική κρατική συνδρομή μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες τους
- εκείνα τα νοικοκυριά που δεν έχουν άλλη δυνατότητα, εκτός της συνδρομής, για κάλυψη των στοιχειωδών αναγκών

Για κάθε κατηγορία ο ρόλος του κράτους και των κοινωνικών φορέων είναι διαφορετικός και εκτείνεται από απλές ρυθμιστικές παρεμβάσεις μέχρι πλήρη οικονομική κάλυψη.

Για τις δύο πρώτες κατηγορίες νοικοκυριών η κατοικία αντιμετωπίζεται μέσα από τους μηχανισμούς της αγοράς με κατάλληλη δημοσιονομική και πιστωτική πολιτική, που δεν ανακόπτει την προσφορά σε κατοικία (οικοδομική δραστηριότητα), ενώ η στεγαστική συνδρομή (επιδότηση ενοικίων, επιτοκίων, επιχορήγηση κεφαλαίου, ευνοϊκοί όροι δανείων κ.τ.λ.) παρέχεται συμπληρωματικά με τις οικονομικές δυνατότητες των δικαιούχων.

Για την τρίτη κατηγορία η κοινωνική στεγαστική συνδρομή παρέχεται με την κατάλληλη, κάθε φορά, μορφή (στεγαστικό δάνειο για αγορά ή αυτοστέγαση, επιδότηση ενοικίου, κ.τ.λ.) και από τους κατάλληλους φορείς ώστε να διασφαλίζεται η κοινωνική και οικονομική αποδοτικότητα της στεγαστικής συνδρομής.

Η παρέμβαση του κράτους καλύπτει, σε κάθε περίπτωση και την εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας της αγοράς, την παροχή της απαραίτητης πολεοδομημένης γής, οικιστικής υποδομής και του ευρύτερου περιβάλλοντος.

Δ ι α μ ό ρ φ ω σ η π ο λ ι τ ι κ ή ς π ρ ο σ φ ο ρ ά ς κ α τ ο ι κ ί α ς

Η πολιτική αυτή πρέπει να περιλαμβάνει την παροχή πολεοδομημένης

αστικής και περιαστικής γής, την θέσπιση ειδικών ζωνών για την ανάπτυξη στεγαστικών προγραμμάτων και την ενίσχυση των νέων οικοδομικών συνεταιρισμών.

Επίσης την πρόωθηση σύνταξης του Εθνικού Κτηματολογίου για την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας, την ενίσχυση της αυτοστέγασης, την άρση αντικινήτρων για πραγματοποίηση επενδύσεων για ενικοιαζόμενη κατοικία, την ενθάρυνση αξιοποίησης του υφιστάμενου οικοδομικού πλούτου με επισκευές, επεκτάσεις, ανακαινήσεις, αλλαγές χρήσης για κατοικία, την αναμόρφωση του συνολικού πλέγματος φορολογίας ακινήτων, την ενίσχυση και πρόωθηση του θεσμού της στεγαστικής αποταμίευσης και τέλος την αξιοποίηση των νέων τραπεζικών τεχνικών εξασφάλισης κεφαλαίων όπως πέρα από τα στεγαστικά ταμειυτήρια, τα ανακυκλούμενα κεφάλαια κ.τ.λ.

Ε μ μ ε σ η π α ρ έ μ β α σ η τ ο υ κ ρ ά τ ο υ ς

Η παρέμβαση αυτή πρέπει να βασίζεται σε χωροταξικά κριτήρια συναρτημένα κυρίως με την κατανομή των ειδικών απαιτήσεων κατοικίας στον Εθνικό χώρο.

Επίσης ο προσδιορισμός ενιαίων ελάχιστων αποδεκτών προτύπων (standarts) στέγασης και πολεοδομικού περιβάλλοντος, για τα ελληνικά νοικοκυριά, που πρέπει να είναι δυναμικά (αναθεωρούμενα) και ρεαλιστικά.

Η παλαιότερη πρακτική είτε της υιοθέτησης πολύ υψηλών στόχων, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, είτε της αποφυγής θέσπισης προδιαγραφών οδηγεί το όλο σύστημα σε παραμορφώσεις (διαφορετικές προδιαγραφές κατασκευής κατοικιών σε ΑΟΕΚ, ΔΕΠΟΣ, Υπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας, ΕΚΤΕΝΕΠΟΛ κ.τ.λ.)

Φ ο ρ ε ί ς π α ρ α γ ω γ ή ς κ α τ ο ι κ ί α ς (Ε ν ι α ί ο ς φ ο ρ έ α ς ;)

Σήμερα οι φορείς που παράγουν κατοικίες ή διαμορφώνουν την εκάστοτε στεγαστική πολιτική (οικονομικά μέτρα, ενοίκια κ.τ.λ.) είναι οι παρακάτω:

- Η Τράπεζα Ελλάδος ως προς την πιστωτική πολιτική
- Ο ΑΟΕΚ (Υπουργείο Εργασίας) ως προς την πολιτική και παραγωγή της εργατικής κατοικίας
- Η ΔΕΠΟΣ (Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.) για τις αναπλάσεις και ανέγερση περιοχών κατοικίας με το σύστημα της οργανωμένης δόμησης
- Η Γ.Γραμματεία Δημοσίων Εργων ως προς την πολιτική επιδότησης και κατασκευής των σεισμόπληκτων κατοικιών
- Το Υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών για τα προγράμματα στέγασης δικαιούχων ειδικών κατηγοριών (πρόσφυγες, άποροι κ.τ.λ.)
- Η Αγροτική Τράπεζα για στέγαση αγροτών
- Ο ΑΟΟΑ για την στέγαση των στρατιωτικών
- Το Υπουργείο Εμπορίου για την πολιτική ενοικίων
- Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας για την πολιτική επιδότησης των ενοικίων

Είναι φανερό ότι προκειμένου να χαραχθεί και κυρίως να υλοποιηθεί μία ενιαία στεγαστική πολιτική (πρόγραμμα, συντονισμός) είναι απαραίτητο να υπάρξει ένα συντονιστικό όργανο που θα αναλάβει αυτή την τόσο σημαντική αποστολή και ευθύνη.

Το συντονιστικό αυτό όργανο, που πιθανόν να είναι ένας φορέας ή οργανισμός του δημόσιου τομέα ανεξάρτητος ή υπαγόμενος σε Υπουργείο (π.χ. Εθνικής Οικονομίας, Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.), θα πρέπει να έχει την ευθύνη για την χάραξη και υλοποίηση της στεγαστικής πολιτικής σε συνεργασία με τα αρμόδια Υπουργεία, οργανισμούς και φορείς που έχουν τις ανάλογες, με την κατοικία, αρμοδιότητες. Έτσι το συντονιστικό αυτό όργανο, που θα είναι αποκεντρωμένο, μπορεί να έχει, σύμφωνα με τα παραπάνω τις εξής αρμοδιότητες:

- Καθορίζει και συντονίζει το έργο όλων των φορέων και οργανισμών που κατασκευάζουν κατοικίες ή ασκούν αρμοδιότητες που έχουν σχέση με την κατοικία και την στεγαστική πολιτική
- Διενεργεί απογραφές για την καταγραφή αστέγων ανα κατηγορία καθώς και του υφιστάμενου οικοδομικού πλούτου
- Χωροθετεί, σε συνεργασία με το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., τα διάφορα στεγαστικά προγράμματα
- Χαράσσει την πιστωτική πολιτική σε συνεργασία με τα αρμόδια Υπουργεία και φορείς και παρεμβαίνει στο κόστος κατασκευής
- Έχει την ευθύνη για την καταγραφή της δημόσιας, δημοτικής και εκκλησιαστικής περιουσίας, σε συνεργασία με τον οργανισμό του Εθνικού Κτηματολόγιου, την ΚΕΔ, ΟΤΑ, κ.τ.λ., που μπορούν να χρησιμοποιηθεί για την ανάπτυξη στεγαστικών προγραμμάτων
- Καθορίζει την πολιτική ενοικίου σε συνεργασία με τα αρμόδια Υπουργεία και φορείς
- Κατατάσσει τους δικαιούχους ανάλογα με την φύση της εργασίας τους, το εισόδημά τους, την οικογενειακή τους κατάσταση, τον τον τόπο διαμονής κ.τ.λ. (κοινωνικά κριτήρια)
- Καθορίζει τις προδιαγραφές κατασκευής των κατοικιών, πρότυποι τύποι κατοικίας, κανονισμοί, τρόποι κατασκευής, οικοδομικά υλικά, κ.τ.λ.
- Έχει την ευθύνη για την σύνταξη, από τα αρμόδια Υπουργεία, του νόμου για την κατοικία
- Συντονίζει τον μηχανισμό για την κάλυψη έκτακτων αναγκών στέγασης από φυσικές καταστροφές (σεισμοί, πλημύρες κ.τ.λ.)

Όσον αφορά τους φορείς παραγωγής κατοικίας πέρα από τον συντονισμό τους αποτελεί σταθερή επιλογή ο εκσυγχρονισμός τους, για την συμπίεση του κόστους κατασκευής, σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων παραγωγής καθώς και η χρηματοδότησή τους κάτω από όρους και προϋποθέσεις επιχειρηματικών μονάδων του κλάδου κατασκευής κατοικιών.

Επίσης πρέπει να αξιοποιηθούν οι δεσμοί των προγραμματικών συμφωνιών και αναπτυξιακών συμβάσεων προκειμένου να επιτυγχάνεται, κατά το δυνατόν, η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα κατασκευής κατοικιών (ανάπτυξη βιομηχανικών κλάδων για παραγωγή και συναρμολόγηση οικοδομικών στοιχείων)

Ε Λ Ε Υ Χ Ο Σ Κ Ο Σ Τ Ο Υ Σ Π Α Ρ Α Γ Ω Γ Η Σ Κ Α Τ Ο Ι Κ Ι Α Σ

Παρέμβαση στους τρεις παράγοντες που συνθέτουν το κόστος (γή, κατασκευαστικό και χρηματοπιστωτικό κόστος)

Στη μείωση κόστους γής μπορεί να συμβάλλουν η αύξηση της πολεοδομημένης γής, η αξιοποίηση της δημόσιας γής, με την παρέμβαση του δημόσιου τομέα στην κάλυψη κοινωνικών στεγαστικών αναγκών κ.τ.λ.

Στη μείωση του κόστους των υλικών μπορεί να συμβάλλουν η ανάπτυξη της Ελληνικής βιομηχανίας, η τυποποίηση των υλικών, ο περιορισμός του μήκους μεταφορών, η χρησιμοποίηση ντόπιων υλικών, ο έλεγχος στη διακίνηση και εμπορίας υλικών

Στη μείωση του κόστους κατασκευής μπορεί να συμβάλλουν η οργάνωση της κατασκευής, οι μέθοδοι τυποποίησης και προκατασκευής, η οργανωμένη δόμηση, η εκμετάλλευση των ήπιων μορφών ενέργειας (θέρμανση, ενέργεια κ.τ.λ.)

Στη μείωση του χρηματοπιστωτικού κόστους μπορεί να συμβάλλουν η αναμόρφωση του τραπεζικού συστήματος και η ανάπτυξη της στεγαστικής αποταμίευσης

Κ α θ ο ρ ι σ μ ό ς π ι σ τ ω τ ι κ ή ς π ο λ ι τ ι κ ή ς

Πρέπει να περιλαμβάνει μέτρα όπως:

- την αναθεώρηση του συστήματος στεγαστικών ενισχύσεων
- πιστωτικά μέτρα για την αξιοποίηση του οικοδομικού πλούτου με επισκευές, επεκτάσεις, συντηρήσεις, ανακαινήσεις
- την ανάπτυξη της στεγαστικής αποταμίευσης και την αξιοποίηση νέων τραπεζικών τεχνικών όπως τους ανακυκλούμενους πόρους, τις επιχορηγήσεις στεγαστικών καταθέσεων, τα ειδικά στεγαστικά επιτόκια, τη χρηματοδότηση με όρους και προϋποθέσεις κατασκευαστικών επιχειρήσεων
- αλλαγή στα μέτρα φορολογικής πολιτικής για την κατοικία προς την κατεύθυνση άρσης των αντικινήτρων (Φ.Π.Α., ιδιοκατοίκηση, εισόδημα από ενοίκια, απαλλαγές για επισκευή Φ.Α.Π. κ.τ.λ.)
- αξιοποίηση και προώθηση του νέου θεσμού των προγραμματικών συμφωνιών και αναπτυξιακών συμβάσεων (Ν. 1682/87) που θα αυξήσουν άμεσα την διαθεσιμότητα κεφαλαίου

Π ρ ο ώ θ η σ η π ρ ο γ ρ α μ μ ά τ ω ν σ τ έ γ α σ η ς γ ι α

κοινωνική κατοικία που θα κατασκευάζονται βασικά σε δημόσιες ή δημοτικές εκτάσεις, από δημόσιους ή κοινωνικούς φορείς, θα πωλούνται σε ειδικές κατηγορίες δικαιούχων σύμφωνα με τα κοινωνικά κριτήρια που έχουν θεσπιστεί.

Η αποπληρωμή τους θα καθορίζεται με βάση την επαγγελματική και οικογενειακή τους κατάσταση με τραπεζικά κριτήρια (συμμετοχή στο στεγαστικό ταμειευτήριο)

- στέγαση μετακινούμενων δημόσιων υπαλλήλων
- φοιτητική στέγη με διάθεση αυξημένων πόρων αλλά και αξιοποίηση

δημόσιας γής και πολεοδομικών εργαλείων (μεταφορά συντελεστή δόμησης, ζώνες ειδικών κινήτρων, ζώνες ειδικής ενίσχυσης Ν.1337/83 κ.τ.λ.) με επιδότηση ενοικίου ανάλογα με την περιοχή - παραθεριστική κατοικία με προώθηση ζωνών οικιστικού ελέγχου, της ΕΠΑ, σε περιοχές παραθεριστικής κατοικίας (παράλιες περιοχές κοντά σε μεγάλα αστικά κέντρα) σε συσχετισμό με το υπαρκτό πρόβλημα της αυθαίρετης δόμησης.

Τέλος πρέπει να επισημανθεί το γεγονός ότι ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο ρυθμίσεων και προγραμμάτων που θα εκφράζει την νέα στεγαστική πολιτική δεν είναι δυνατόν να ανεβάσει από τη μία στιγμή στην άλλη το ποσοστό συμμετοχής του δημόσιου τομέα από το ανεπαρκές 5% στο ανεκτό, για να θεωρηθεί κοινωνική, 15% που ισχύει για τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΟΚ. Για το λόγο αυτό η νέα στεγαστική πολιτική πρέπει οπωσδήποτε να εξασφαλίζει την λειτουργία και ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού κοινωνικού τομέα οικιστικής ανάπτυξης που θα έχει σαν στόχο την κοινωνική και οικονομική μεταρύθμιση και τον εκσυγχρονισμό του ελληνικού συστήματος παραγωγής κατοικίας.

Νοέμβρης 1991

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ - ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ ΤΟΥ 1981

1. Αριθμός κτιρίων που έχουν κατασκευασθεί, σύνολο χώρας: 3.484.222

α)	Χρονική περίοδος	πρό του 1919	:	ποσοστό	12,2%
β)	"	"	1919 - 1945	:	" 18,0%
γ)	"	"	1946 - 1965	:	" 31,9%
δ)	"	"	1966 - 1980	:	" 37,6%

2. Αστικές περιοχές :	1.033.769	ποσοστό	29,7% (Αθήνα 12%)
Ημιαστικές " :	535.915	"	15,4%
Αγροτικές " :	1.914.538	"	54,9%

3. Αριθμός κτιρίων που χρησιμοποιούνται για κατοικία :
2.490.988 δηλαδή ποσοστό 71,4% (2.974.450 νοικοκυριά)

4. Όγκος κατοικίας που κατασκευάστηκε από τον δημόσιο τομέα :
1982 1,06%, 1983 0,1%, 1984 0,8% του συνολικού όγκου κατοικίας (ενδεικτικά στοιχεία)

5. Σε σύνολο 2.895.840 κατοικούμενων νοικοκυριών:	
ιδιοκατοικούμενες :	2.028.510 ποσοστό 70%
ενοικιαζόμενες :	768.910 " 26,6%
άλλο καθεστώς :	98.420 " 3,4%

6. Κατανομή ποσοστού ιδιοκατοίκησης και ενοικιαζόμενης κατοικίας:						
Αστικές περιοχές:		ιδιοκατοίκηση	57,7%	ενοικίαση	39%	
Ημιαστικές	"	:	"	79,8%	"	16,3%
Αγροτικές	"	:	"	92,0%	"	4,5%

7. Στο σύνολο των κατοικιών:	
84,5%	διαθέτει κουζίνα
97,4%	" ηλεκτρικό φως
88,2%	" ύδρευση
69,4%	" λουτρό ή ντους
30,4%	" κεντρική θέρμανση
70,7%	" αποχωρητήριο
42,6%	" αποχέτευση

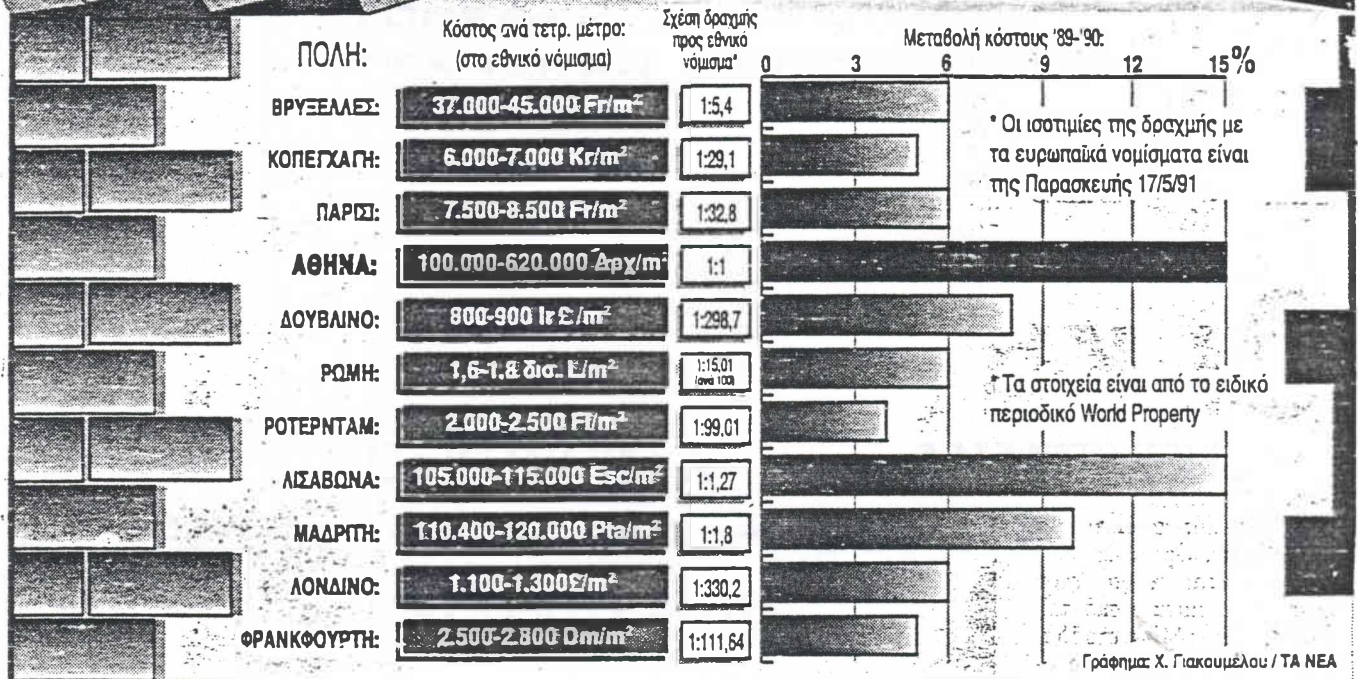
8. Αγροτικές περιοχές:	
30%	δέν διαθέτει νερό μέσα στην κατοικία
67%	" " τουαλέτα " " "
67,1%	" " μπάνιο " " "

9. Από στοιχεία της έρευνας οικογενειακών προϋπολογισμών, 1981-82, στο σύνολο των νοικοκυριών της χώρας:	
το 33,4%	διαμένει σε κατοικίες μέχρι 60,0 τ.μ.
" 53,2%	" " " από 60,0 - 100,00 τ.μ.
" 13,4%	" " " πάνω από 100,00 τ.μ.

Ιδιόκτητες κατοικίες

%	1950	1960	1970	1980	1990
Βέλγιο	39	50	54	62	65
Δανία	-	45	47	52	58
Ισπανία	50	51	64	69	75
Γαλλία	36	42	45	50	56
Μεγ.Βρετανία	-	42	50	58	65
Ελλάδα	-	-	-	71	79
Ιρλανδία	-	-	71	73	76
Ιταλία	40	46	51	59	68
Λουξεμβούργο	-	55	56	59	67
Κάτω χώρες	29	-	35	43	44
Πορτογαλία	-	45	48	52	58
Γερμανία	-	35	36	40	42

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΣΠΙΤΙΟΥ (σε κεντρικά σημεία)

ΤΟΜΕΑΚΗ
ΤΕΧΝΙΚΩΝ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - ΑΝΑΠΤΥΞΗ
Αρχές - στόχοι - μέσα Αναπτυξιακή
στρατηγικής

Πρόταση για συζήτηση

Πάνω σε κείμενο που επεξεργάσθηκε και εισηγήθηκε στην Τ.Ε.
ο σ. Σπ. Παλαιογιάννης

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Αρχές, στόχοι και μέσα αναπτυξιακής στρατηγικής

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Καθημερινά γινόμαστε μάρτυρες μιας ανεργμάντιστης αυταρχικής και αλλοπρόσαλλης πολιτικής της κυβέρνησης της Ν.Δ. που έχει οδηγήσει το τόπο σε μία πρωτοφανή οικονομική και κοινωνική κρίση και τραγικά αδιέξοδα.

Κύρια χαρακτηριστικά της κρίσης αυτής είναι η βίαια ανακατανομή του εθνικού εισοδήματος σε όφελος μιας μικρής ομάδας της ολιγαρχίας, η αδιαφάνεια σ' όλους τους τομείς, η συμπίκνωση και η αποδιάρθρωση του παραγωγικού ιστού της χώρας, η τρομακτική κρίση στην αγορά εξ αιτίας της μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος, που με τη σειρά της επηρεάζει την παραγωγή, τις επενδύσεις, την ανεργία και τα ελλείμματα και που όλα μαζί έχουν σαν αποτέλεσμα την άσκηση πληθωριστικών πιέσεων, τη διεύρυνση των ελλειμμάτων, την παραοικονομία, δημιουργώντας κατ' αυτό το τρόπο το φαύλο κύκλο της οικονομίας. Το σίγουρο είναι πως παρά τις επιθυμίες και τους στόχους της κυβερνητικής πολιτικής, η προοπτική της ανάκαμψης της οικονομίας και της ανάπτυξης, διαρκώς απομακρύνονται.

Οι θυσίες του λαού για άλλη μια φορά πόνε χαμένες.

Η υπανάπτυξη, η περιθωριοποίηση και πιθανότατα η χρεωκοπία της οικονομίας της χώρας είναι προ των θυρών.

- ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Είναι γεγονός ότι τα προβλήματα και οι διαρθρωτικές αδυναμίες της Ελληνικής οικονομίας, όπως σωστά έχουν επισημανθεί και αναλυθεί κατά καιρούς από το ΠΑΣΟΚ, βρίσκονται στο μοντέλο ανάπτυξης που υιοθετήθηκε και εφαρμόσθηκε μεταπολεμικά στη χώρα.

Εξάρτηση, ανυπαρξία αστικής τάξης με εθνική συνείδηση, μεταπρατισμός, παραοικονομία, έντονη κερδοσκοπία, ανισόρροπη γεωγραφική ανάπτυξη, υδροκεφαλισμός, αντιαναπτυξιακή δημόσια διοίκηση αλλά και έντονη κρατικιστική νοστροπία, αναποτελεσματική παιδεία, υποτυπώδης έρευνα και έλλειψη χρηματοδότησης εφαρμοσμένης έρευνας και ανάπτυξης, κ.λ.π.

= Κριτική της οικονομικής και αναπτυξιακής πολιτικής του
ΠΑΣΟΚ την οκταετία 1981-1989

Το ΠΑΣΟΚ διακήρυξε και είναι γεγονός, ότι προσπάθησε να εφαρμόσει στη διάρκεια της οκτάχρονης κυβερνητικής του θητείας, κάποια διαφορετική πολιτική άλλοτε με επιτυχία και άλλοτε με αποτυχία, λάθη ή παραλείψεις.

Στα θετικά αυτής της πολιτικής του πρέπει να καταλογισθούν :

η προσπάθεια για αποκέντρωση, για τόνωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και του συνεταιριστικού κινήματος, ο δημοκρατικός προγραμματισμός, η λαϊκή συμμετοχή, ο κοινωνικός έλεγχος, τα κίνητρα για επενδύσεις μέσω του Ν.1262/82, η ενίσχυση του ΕΟΜΜΕΧ, κ.λ.π.

Στα αρνητικά της πολιτικής του θα πρέπει να αναφερθούν :

η έντονη κρατικιστική λογική, η παραπλανητική λογική της αυτοδύναμης ανάπτυξης, η έλλειψη ξεκάθαρων θέσεων για πολλά θέματα όπως π.χ. αυτά της ΕΟΚ (ειδικά τα πρώτα χρόνια), των ορίων επιχειρηματικής δραστηριότητας του δημοσίου τομέα, το κρατικό παρεμβατισμό, τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της κεφαλαιογορίας, τον ανταγωνισμό, το κέρδος, τη βιομηχανική ανάπτυξη, τη γεωργική οικονομία, τις υπηρεσίες. Ιδιαίτερα πρέπει να καταγράψουμε τον έντονο λαϊκισμό που σχεδόν πάντα κυρίαρχωσε στη χάραξη της πολιτικής μας καθώς και την υπέρμετρη ευαισθησία απέναντι στο πολιτικό κόστος.

Όμως, παρά την ατομία του και τις συχνές αλλαγές της πολιτικής του κατάφερε, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, να βελτιώσει σχεδόν όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη με εξαίρεση τα ελλείμματα του δημοσίου που συνιστούν και το κυρίαρχο πρόβλημα της οικονομίας.

Ετσι, δεν μπορούμε σε καμία περίπτωση να ισχυριζόμαστε, ότι λύσαμε τα διαρθρωτικά προβλήματα της οικονομίας της χώρας.

Τα αντιπαραγωγικά χαρακτηριστικά του δημόσιου τομέα παρέμειναν στο τέλος της κυβερνητικής μας θητείας, το εμπορικό ισοζύγιο εξακολουθεί το 1989 να παραμένει αρνητικό, το επενδυτικό κλίμα παρά τις κάποιες θετικές εξελίξεις μη ικανοποιητικό, οι περιφερειακές ανισότητες παρούσες, ο πληθωρισμός σε σχέση με το μέσο όρο της Κοινότητας πολύ ψηλός και γενικά η ανταγωνιστικότητα και η δυναμική της οικονομίας εξακολουθούσε να είναι χαμηλή.

ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΜΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

- Η ΑΝΑΓΚΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η επεξεργασία και διαμόρφωση προγράμματος και αναπτυξιακής στρατηγικής που θα βγάλει τη χώρα από την κρίση και θα οδηγήσει την οικονομία της σε αναπτυξιακή τροχιά, είναι για το ΠΑΣΟΚ όρος προοπτικής και αποτελεί χρέος και βασική υποχρέωση απέναντι στο λαό και το έθνος.

Ένα κόμμα εξουσίας που αργά ή γρήγορα είναι βέβαιο ότι θα κληθεί και πάλι να κυβερνήσει οφείλει να έχει επεξεργασμένο πρόγραμμα και σαφή στρατηγική για τα προβλήματα που απασχολούν τον τόπο και το λαό.

Ποιά όμως θα είναι η πολιτική του για την οικονομία και την ανάπτυξη;

Τι πρέπει να παίρνει υπ' όψη της και τί να απορρίπτει;

Πρέπει να δεχθούμε ότι παρά τις όποιες διαφοροποιήσεις σε απόψεις (άλλες σοβαρές και άλλες επιφανειακές) που συναντιώνται σήμερα μέσα στο ΠΑΣΟΚ, υπάρχει σίγουρα κάποιο πολύ θετικό στοιχείο : η δυναμική που πηγάζει από την εμπειρία και τη γνώση, κάτι που ασφαλώς δεν υπήρχε το 1981.

Χωρίς βέβαια αυτό να είναι από μόνο του αρκετό, οφείλουμε μέσα από εσωτερικό διάλογο αντιπαράθεση απόψεων και ιδεών και τελικά μέσα από μια συνθετική διαδικασία να διαμορφώσουμε και να παρουσιάσουμε στο λαό για συζήτηση, το πρόγραμμά μας με σαφήνεια, σοβαρότητα, αξιόπιστες απαντήσεις, με ρεαλισμό και χωρίς ίχνος λαϊκισμού ή διάθεσης καλλιέργειας ψεύτικων ελπίδων. Για τη διαμόρφωση του προγράμματός μας πρέπει να μελετήσουμε και να λάβουμε σοβαρά υπ' όψη όχι μόνο τα καυτά προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας και της οικονομίας, αλλά και το γενικότερο οικονομικό περιβάλλον, τις σύγχρονες τάσεις και τα φιλοσοφικά και οικονομικά ρεύματα που κυριαρχούν στις μέρες μας.

Ετσι θα πρέπει να μελετηθούν σοβαρά οι περιορισμοί αλλά και οι δυνατότητες που δίνει η ΕΟΚ, η διαρκώς εντεινόμενη ελληνοεξάρτηση μεταξύ των οικονομιών των διαφόρων κρατών, ο συνεχής διεθνοποιούμενος ρόλος του κεφαλαίου, οι πάσης φύσης διεργασίες και η αύξηση του ανταγωνισμού, η τεχνολογία και η επανάσταση που αυτή δημιουργεί στην παραγωγή και τις παραγωγικές σχέσεις.

Ακόμα θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψη η αποτυχία και τελικά η κατάρρευση του γραφειοκρατικού προτύπου του κεντρικού κρατικού σχεδιασμού και η αποτυχία του νεοφιλελευθερισμού και των δυνάμεων της αγοράς να λύσουν τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, όπου εφαρμόστηκαν.

- Οι αρχές και οι ιδεολογικές μας αναφορές που πρέπει να χαρακτηρίζουν το Πρόγραμμά μας

Μη ξεχνώντας ούτε στιγμή τις αναλλοίωτες αξίες της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού, πρέπει να ξεκαθαρίσουμε πλήρως και χωρίς συγχύσεις τις αρχές μας και τα ιδεολογικά χαρακτηριστικά του προγράμματος και της πολιτικής μας για την ανάπτυξη και την οικονομία.

Θέλουμε :

- * Οικονομική ανάπτυξη με επίκεντρο τον άνθρωπο και με σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον.
- * Πρότυπο ανάπτυξης που θα βασίζεται στην αποκέντρωση, το δημοκρατικό προγραμματισμό, τη συμμετοχή, την ισορροπία περιφερειακή ανάπτυξη, την ατομική πρωτοβουλία αλλά και το κοινωνικό έλεγχο.
- * Αρμονική, οριοθετημένη και χωρίς διακρίσεις συνύπαρξη του δημοσίου, ιδιωτικού και κοινωνικού τομέα της οικονομίας στα πλαίσια μιας μικτής οικονομίας που θα εξυπηρετεί τα εθνικά συμφέροντα αλλά και που θα συμβαδίζει με τους γενικούς άξονες της ΕΟΚ.
- * Λειτουργία των νόμων της αγοράς που μπορούν να είναι συμβατοί με τις αξίες του δημοκρατικού σοσιαλισμού γιατί επιθυμούμε ο ανταγωνισμός να γίνεται με ίσους και υγιείς όρους.
- * Την ύπαρξη κέρδους, όχι όμως την κερδοσκοπία και τις παραιοικονομικές δραστηριότητες.

- ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΜΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Με βάση τα παραπάνω θα πρέπει να οριστικοποιήσουμε τους ποσοτικούς και ποιοτικούς στόχους της αναπτυξιακής μας στρατηγικής, με σαφήνεια, ρεαλισμό και αξιοπιστία.

Στοχεύουμε:

1. Στην αποκλιμάκωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών και στο χτύπημα των διαρθρωτικών αδυναμιών της οικονομίας που αναπαράγουν τη κρίση.
2. Στην αναδιάρθρωση και κινητοποίηση όλης της παραγωγικής βάσης της οικονομίας μας στον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό της και την εφαρμογή συγχρόνων μεθόδων διοίκησης, παραγωγής και διάθεσης των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών.
3. Στη βελτίωση της παραγωγικότητας όλων των συντελεστών της παραγωγής και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μέσα από την χρήση νέων τεχνολογιών, την βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, την επαγγελματική κατάρτιση των εργαζομένων, κ.λ.π.
4. Στη διαμόρφωση μιας εθνικής αναπτυξιακής συνείδησης με έμφαση στην ισορροπη περιφερειακή ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή.
5. Στην προστασία του εισοδήματος των εργαζομένων και των άλλων κοινωνικών τάξεων όχι μέσα από συντεχνιακά προνόμια και αντιπαραγωγικό προστατευτισμό αλλά μέσα από τη σύνδεση της αμοιβής με την παραγωγικότητα και την τόνωση των ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστιών της παραγωγής.
6. Στην επέκταση της κοινωνικής προστασίας και του Κράτους Πρόνοιας ιδιαίτερα για τις κοινωνικά και οικονομικά αδύνατες ομάδες του πληθυσμού.
7. Στην ενεργή συμμετοχή μας στις διεργασίες της Κοινότητας και στην κατάκτηση μιας αξιοπρεπούς θέσης μέσα σ' αυτήν αλλά και στο διεθνή καταμερισμό εργασίας.
8. Στην ορθολογική αξιοποίηση των εγχώριων πόρων και την ανάπτυξη κλάδων που παρουσιάζουν συγκριτικά πλεονεκτήματα μέσα από επωφελή μεταφορά και απορρόφηση σύγχρονης τεχνολογίας αλλά και τη στήριξη και ανάπτυξη ντόπιας τεχνολογίας όπου αυτό είναι δυνατό.

9. Στην ενίσχυση κάθε επιχειρηματικής πρωτοβουλίας από ιδιώτες που θα εξυπηρετεί τους γενικούς στόχους της αναπτυξιακής πολιτικής ιδιαίτερα δε αυτών που θα έχουν εξαγωγικό χαρακτήρα.
10. Στην απρόσκοπτη ενίσχυση του ειδικού αναπτυξιακού και κοινωνικού ρόλου των ΜΜΕ.
11. Στην ύπαρξη παραγωγικών και ανταγωνιστικών επιχειρήσεων του δημόσιου τομέα που θα πρέπει να περιορισθεί μόνο σε στρατηγικής σημασίας τομείς και τις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας.
12. Στο διοικητικό και τεχνολογικό εκσυγχρονισμό των δημοτικών και συνεταιριστικών επιχειρήσεων που θα πρέπει να λειτουργήσουν στο εξής παραγωγικά και ανταγωνιστικά στη βάση ιδιωτικοοικονομικών κριτηρίων.

- ΤΑ ΜΕΣΑ

Η επίτευξη των στόχων μας προϋποθέτει την ύπαρξη σταθερής πολιτικής βούλησης, εθνικό σχέδιο για την οικονομία και την ανάπτυξη, καθώς και επιμέρους πολιτικές και σχεδιασμούς που μαζί με την διασφάλιση των απαραίτητων πόρων και τη συνειδητή συμμετοχή και συναίνεση όλων των παραγωγικών τάξεων, θα εγγυώνται το αποτέλεσμα.

Ετσι θα πρέπει να διασφαλίσουμε :

1. Ένα συνολικό μεσομακροπρόθεσμο σχέδιο για την ανάπτυξη που πρέπει να γίνει μέσα από διάλογο με όλους τους παραγωγικούς φορείς, τη συμμετοχή και τη συναίνεση όλων των κοινωνικών τάξεων, που θα αποτελέσει την πυξίδα για τη σταθεροποίηση της οικονομίας, τη δρομολόγηση της ανάπτυξης καθώς και την πλήρη συμμετοχή της χώρας στην Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.
2. Την επεξεργασία συγκεκριμένων επιμέρους πολιτικών και πλαισίων για τον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα της οικονομίας, που κατά τρόπο σαφή και πάγιο θα ρυθμίζουν μεταξύ άλλων τους καθαρούς κανόνες του παιχνιδιού, τα αναπτυξιακά κίνητρα, κ.λ.π. και θα έχουν κλαδική και περιφερειακή εξειδίκευση.

3. Μια διαφορετική αντιγραφειοκρατική, παραγωγική και αναπτυξιακή λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης, ένα κράτος στρατηγείο που θα είναι ικανό και θα μπορεί να κάνει θεσμικές παρεμβάσεις γενικού χαρακτήρα στο σχεδιασμό, τον προσανατολισμό και τον έλεγχο της οικονομίας. Ένα κράτος που θα εγγυάται την ενίσχυση των ιδιωτικών πρωτοβουλιών, τον θεμιτό ανταγωνισμό, τις ίσες ευκαιρίες, τη διαφάνεια, την απασχόληση, τη συμμετοχή, την αποκέντρωση και την περιφερειακή ανάπτυξη.
4. Την επέκταση ή και την εξ'αρχής δημιουργία της απαραίτητης υποδομής όπως τα δίκτυα μεταφορών, τις τηλεπικοινωνίες, την ενέργεια, τις βιομηχανικές ζώνες, τα βιοτεχνικά πάρκα, κ.λ.π.
5. Τη ριζική αλλαγή στις δομές και λειτουργίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος, την ανάπτυξη και εξυγίανση της χρηματογοράς που παράλληλα με την ενίσχυση νέου χαρακτήρα υπηρεσιών όπως αυτές του Venture Capital, leasing, Factoring, κ.λ.π. θα εξασφαλίσουν τους απαραίτητους πόρους για την αναπτυξιακή διαδικασία.
6. Τον εκσυγχρονισμό και αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος που πρέπει να είναι πάγιο και κοινωνικά δίκαιο.
7. Τους απαραίτητους πόρους που θα χρηματοδοτήσουν σταθερά το Π.Δ.Ε. και τις ιδιωτικές επενδύσεις μέσα από θερμοθετημένο πλαίσιο αναπτυξιακών κινήτρων.
8. Τη δημιουργία αποτελεσματικού μηχανισμού ροής πληροφορίας, απορρόφησης και διαχείρισης κονδυλίων από προγράμματα της ΕΟΚ.
9. Τη σύγχρονη και ριζική αναμόρφωση του περιεχομένου σπουδών και γενικά την αναβάθμιση του ρόλου της Παιδείας ως μοχλού ανάπτυξης, με παράλληλη έμφαση στη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση.
10. Την ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας.

ΤΟΜΕΑΚΗ
ΤΕΧΝΙΚΩΝ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΛΕΚΑΝΟΠΕΔΙΟ

Πρόταση για συζήτηση

Πάνω σε κείμενο που επεξεργάσθηκε και εισηγήθηκε στην Τ.Ε.
η Επιτροπή Βιομηχανίας αποτελούμενη από τους Βακιρλή Αρ.,
Γεντίδη Γ., Καβαλιεράτο Γ., Καραγιάννη Γ., Λαζαρίδη Λ.,
Μαρίνο Γ., Σακέλλη Μ., Φραντζή Στ.

Συντονιστής: Λαμνάτος Κ.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ
ΤΟΜΕΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Αθήνα, 2/12/91

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΛΕΚΑΝΟΠΕΔΙΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ρόλος και σημασία της Βιομηχανίας στην Ανάπτυξη.

Κανείς δεν αμφισβητεί ότι η Ελληνική Οικονομία διέρχεται μια οξύτατη κρίση. Η κρίση αυτή δεν οφείλεται μόνο σε εξωγενείς πολιτικούς ή οικονομικούς παράγοντες που υπαγόρευαν μια εξαρτημένη αναπτυξιακή πορεία ταιριασμένη στις επιταγές του διεθνούς καταμερισμού εργασίας. Θα πρέπει να αναζητηθούν και σε πλήθος χρόνια προβλήματα διαρθρωτικού χαρακτήρα.

Οι κατά καιρούς ελληνικές κυβερνήσεις δεν κατόρθωσαν ή -καλύτερα για να ακριβολογήσουμε - δεν τόλμησαν να τα επιλύσουν γιατί προσέκρουσαν σε οργανωμένα συμφέροντα ή στο φόβο για το " πολιτικό κόστος " που θα συνεπάγονταν οι αναγκαίες επιλογές.

Η Βιομηχανία στην Ελλάδα δεν αναπτύχθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό και ελάχιστες ελληνικές βιομηχανίες κατάφεραν να φτάσουν σε διεθνώς ανταγωνιστικά επίπεδα από άποψη κόστους και ποιότητας παραγόμενων προϊόντων.

Οι βιομηχανικές επιχειρήσεις στηρίχθηκαν κύρια σε μια έντονη και συχνά χαριστική τραπεζική χρηματοδότηση, κατευθυνόμενη στους γνωστούς εκείνους οικονομικούς παράγοντες που διατηρούσαν άριστες σχέσεις με την εκάστοτε πολιτική ηγεσία και τον ξένο παράγοντα.

Αυτή η στρεβλή αλληλεξάρτηση κρατικής εξουσίας - τραπεζικού κατεστημένου - οικονομικής ολιγαρχίας ήταν η γενεσιουργός αιτία των "προβληματικών". Αντί να πραγματοποιήσουν επενδύσεις εκσυγχρονισμού που θα βελτιώναν την διεθνή ανταγωνιστικότητα τους - απαραίτητη προϋπόθεση για την επιβίωσή τους μέσα στον διεθνή επιχειρηματικό στίβο - στηρίχθηκαν σ ένα έντονο προστατευτισμό που απλά και μόνο ανέβαλλε το μοιραίο.

Σήμερα ζούμε στην Ελλάδα μια περίοδο έντονης αποβιομηχάνησης που οξύνεται τόσο από τον έντονο και χωρίς σύνορα εμπορικό ανταγωνισμό αλλά και την παντελή έλλειψη βιομηχανικής πολιτικής της σημερινής κυβέρνησης.

Σε ορισμένες μάλιστα περιοχές της χώρας όπως πχ. Λαύριο, Κοζάνη, Πάτρα, Εύβοια, Βοιωτία, μεγάλα λαικά στρώματα λόγω της ανεργίας αντιμετωπίζουν με απόγνωση ακόμη και πρόβλημα επιβίωσης.

Στο λεκανοπέδιο της Αττικής, το πρόβλημα έχει μια διαφορετική διάσταση. Μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και την περίοδο του εμφύλιου αναπτύχθηκε ένα εντονότατο κύμα εσωτερικής μετανάστευσης προς την πρωτεύουσα που είχε σαν συνεπακόλουθο την διόγκωση του πληθυσμού της και την δημιουργία σειράς προβλημάτων λόγω της ανεπαρκούς αστικής υποδομής και την έλλειψη κατάλληλου χωροταξικού σχεδίου ανάπτυξης.

Στην περιοχή όμως της Αθήνας συγκεντρώθηκαν και πλήθος βιομηχανίες. Η συγκέντρωση αυτή οφείλεται σε πολλούς λόγους που έχουν να κάνουν με τη γεωγραφική θέση της Αθήνας στο κέντρο περίπου της χώρας, την ύπαρξη του λιμανιού του Πειραιά που εξυπηρετούσε τις μεταφορικές ανάγκες της βιομηχανίας και του εμπορίου, και την ύπαρξη βέβαια αστικού πληθυσμού

που αποτελούσε τόσο καταναλωτικό όσο και φθηνό εργατικό δυναμικό. Σε αρκετές περιπτώσεις το εργατικό δυναμικό στεγάστηκε σε άναρχες εργατοπολύεις που ήταν σε επαφή με τον περίβολο βιομηχανικών μονάδων (ακόμη και στο πολύ πρόσφατο παρελθόν).

Εξ άλλου η ύπαρξη φθηνού εργατικού δυναμικού και αγροτικής γής στις παρυφές της μεγαλούπολης σε συνδυασμό με την ανυπαρξία χωροταξικού σχεδιασμού και στοιχειώδους έστω κρατικού ελέγχου οδήγησε στην εγκατάσταση βιομηχανιών μέσα σε κατοικημένες περιοχές (βλ. Ελευσίνα, Νέα Ιωνία, Ελαιώνας, Δραπετσώνα κλπ).

Οι κλιματολογικές συνθήκες σε συνδυασμό με την μορφολογία της περιοχής, την ελλειπέστατη συγκοινωνιακή υποδομή, την ουσιαστική ανυπαρξία χώρων πράσινου και την ανορθολογική χωροταξική οργάνωση της πόλης οδήγησαν στην συνύπαρξη βιομηχανίας και αστικής κατοικίας και προκάλεσαν και προκαλούν οξυμένα περιβαλλοντικά προβλήματα και υποβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων του λεκανοπεδίου.

Τις δύο τελευταίες δεκαετίες τα προβλήματα αυτά εντάθηκαν και η πολιτεία προσπάθησε με σειρά νομοθετημάτων να βελτιώσει την κατάσταση αυτή. Τα αποτελέσματα ήταν μέχρι σήμερα πενιχρώτατα. Αρκετά από τα νομοθετήματα αυτά αφορούσαν τις βιομηχανικές δραστηριότητες.

2. Τι εννοούμε με τον όρο Βιομηχανικές δραστηριότητες ;

Στα πλαίσια της εισήγησης αυτής και κυρίως για λόγους οικονομίας χρόνου, με τον όρο βιομηχανικές δραστηριότητες, εννοούμε τις δραστηριότητες του δευτερογενή τομέα της παραγωγής (μεταποίηση), που έχουν ικανό μέγεθος τόσο από άποψη απασχολούμενου προσωπικού αλλά κυρίως από άποψη εγκατεστημένου μηχανικού εξοπλισμού και ενεργειακής κατανάλωσης και που να επηρεάζουν τον περιβάλλοντα χώρο τους ή και την ευρύτερη περιοχή από άποψη απασχόλησης, κυκλοφοριακού φόρτου, επικινδυνότητας, περιβαλλοντικής επιβάρυνσης κλπ. Ο προβληματισμός μας θα αφορά κύρια τις μονάδες μεσαίου και μεγάλου μεγέθους.

Η περιφέρεια Αττικής περιλαμβάνει την περιφέρεια της πρωτεύουσας (ένα πολεοδομικό συγκρότημα 3,2 εκατ. κατοίκων, αποτελούμενο από 56 ΟΤΑ) και διαιρείται σε τέσσερις νομαρχιακές περιοχές (Αθήνας, Πειραιά, Ανατολικής Αττικής, Δυτικής Αττικής). Συγκέντρωνε το 1987, σύμφωνα με μελέτη του ΚΕΠΕ, το 35% του συνολικού πληθυσμού, το 43% της απασχόλησης και το 41% του προϊόντος στους αστικούς τομείς της οικονομίας (δευτερογενή και τριτογενή) και το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας μεταξύ των περιφερειών της χώρας.

Ετσι κάθε πρόταση ή παρέμβαση στην Αττική και την βιομηχανία της, έχει σημαντικές επιπτώσεις σε μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού της χώρας αλλά και στην Ελληνική βιομηχανία γενικώτερα.

Νομικό καθεστώς:

Το νομικό καθεστώς που αναφέρεται στην άσκηση βιομηχανικών δραστηριοτήτων στην Αττική μπορεί να καταταχθεί στις εξής κατηγορίες:

-Στην πρώτη κατηγορία περιλαμβάνονται νόμοι και Προεδρικά Διατάγματα που έχουν κύριο στόχο τον γεωγραφικό προσδιορισμό των επιτρεπτών χρήσεων γής όπως πχ. το ΠΔ 81/1980 "Περί ειδικών χρήσεων γής και ανωτάτων μεγεθών επιτρεπομένης εκμεταλλεύσεως οικοδομησίμων χώρων" ή το Ν 1515/1985 "Ρυθμιστικό σχέδιο και πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας"

-Στην δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνονται νομοθετήματα με πανελλήνια εμβέλεια που προβλέπουν όμως ειδικές ρυθμίσεις για την Αττική όπως πχ. οι αναπτυξιακοί νόμοι Ν 1116/80, Ν 1262/1982, Ν 1360/1983, Ν 1892/1990.

- Στην τρίτη κατηγορία περιλαμβάνονται νομοθετήματα που αναφέρονται ειδικά στην άσκηση βιομηχανικών δραστηριοτήτων στην Αττική όπως πχ. το ΠΔ 84/1984 "Ίδρυση, επέκταση, εκσυγχρονισμός, συγχώνευση και μετεγκατάσταση βιομηχανιών βιοτεχνιών και αποθηκών μέσα στα όρια του ηπειρωτικού τμήματος του Νομού Αττικής κλπ".

Το σύνολο όμως της νομοθεσίας που αναφέρεται στην βιομηχανία είναι σαφέστατα απαρχαιωμένο και αποσπασματικό και εμπλέκει κάθε ενδιαφερόμενο σε ένα δαίδαλο γραφειοκρατίας, όπου κυριαρχούν οι συναρμοδιότητες και οι αναρμοδιότητες πλήθους Δημόσιων Φορέων.

5. Αιτίες που οδήγησαν στην διαμόρφωση αυτού του Νομικού πλαισίου και αποτελέσματα της εφαρμογής (ή και μη εφαρμογής) των Νόμων.

Το νομικό αυτό πλαίσιο, και ιδιαίτερα αυτό που εμπίπτει στην πρώτη και την τρίτη κατηγορία που προαναφέραμε, δημιουργήθηκε τα τελευταία 10-12 χρόνια. Καταβλήθηκαν τότε προσπάθειες, κάτω από την αυξημένη πίεση των οξυμένων περιβαλλοντικών προβλημάτων και της ευαισθητοποίησης των κατοίκων της περιοχής, να ληφθούν κάποια μέτρα που στόχο είχαν τον περιορισμό της αυθαιρεσίας και την θεσμοθέτηση διαδικασιών ελέγχου των βιομηχανικών δραστηριοτήτων. Το σκεπτικό που επικράτησε ήταν δηλαδή κατασταλτικού και αποτρεπτικού προσανατολισμού. Γι αυτό και κάποιες από τις διατάξεις των νόμων ήταν ενδεχόμενα αυστηρότερες από όσο θα ήταν αν προϋπήρχε νομικό πλαίσιο με αναπτυξιακό και περιβαλλοντικό χαρακτήρα.

Το θεσμικό αυτό πλαίσιο, χωρίς να είναι τέλειο είχε κάποια λογική, (ίσως πολύ επηρεασμένη από τα πρώιμα οικολογικά κελεύσματα της εποχής) δεν κατάφερε όμως να απαλύνει, ούτε βέβαια να επιλύσει το πρόβλημα, για τον απλούστατο λόγο ότι δεν εφαρμόστηκε. Επειδή η κατά γράμμα εφαρμογή του, θα οδηγούσε στο κλείσιμο δεκάδων αν όχι εκατοντάδων βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων πράγμα που θα δημιουργούσε οξύ οικονομικό πρόβλημα αλλά και πρόβλημα απασχόλησης, οι ελεγκτικοί μηχανισμοί που προέβλεπε δεν λειτούργησαν με αποτέλεσμα σήμερα σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία του Βιοτεχνικού Επιμελητηρίου Αθήνας το 50% των επιχειρήσεων στην Αττική να λειτουργούν χωρίς άδεια.

Αυτό σημαίνει ότι όχι μόνο λειτουργούν ανεξέλεγκτα επιδεινώνοντας το πρόβλημα, αλλά επιπλέον λειτουργούν κατά τεκμήριο και ανορθολογικά λόγω

έλλειψης στοιχειώδους υποδομής (παλιά και ακατάλληλα κτίρια, προβληματική οδική πρόσβαση, τηλεπικοινωνίες απαρχαιωμένες, παντελής έλλειψη μέτρων αντιρύπανσης-ακόμη και αποχέτευσης κλπ)

6. Επιπτώσεις στην Ποιότητα Ζωής στο Λεκανοπέδιο:

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα μελετών του ΠΕΡΠΑ, η βιομηχανία ευθύνεται για το 25 % περίπου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης της Αθήνας. Στο βαθμό που βιομηχανικές μονάδες λειτουργούν μέσα σε κατοικημένες περιοχές το ποσοστό αυτό επιβαρύνεται και έμμεσα από την βιομηχανία. Η προσκόμιση πρώτων υλών και η διανομή των προϊόντων από την βιομηχανία μέσα από ένα ανεπαρκές αστικό οδικό δίκτυο, καθώς και το όχι αμελητέο ρεύμα επιβατικών αυτοκινήτων που συνεπάγεται η λειτουργία της επιβαρύνουν σαφώς το περιβάλλον τουλάχιστον στην περιοχή της.

Η ύπαρξη εξ άλλου μονάδων σε αστικές περιοχές στο βαθμό που εμποδίζει πολεοδομικές παρεμβάσεις, παρατείνει μια πιθανή χωροταξική αναρχία με αρνητικά για τους κατοίκους της περιοχής αποτελέσματα.

Οι πιο προφανείς όμως αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής στο λεκανοπέδιο, οφείλονται στην συνεισφορά της βιομηχανίας στην δημιουργία

στερεών - υγρών - και αερίων αποβλήτων. Τα απόβλητα αυτά, μαζί με τον θόρυβο που προκαλείται από τις βιομηχανικές δραστηριότητες, είναι αυτά που ευθύνονται για την αντιβιομηχανική νοοτροπία που επικρατεί δυστυχώς στην Ελλάδα, παρόλο που η χώρα μας ούτε κατά διάνοια δεν συγκρίνεται με άλλες βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες, όπου η ποιότητα του περιβάλλοντος είναι σαφώς σεβαστό κοινωνικό αγαθό.

Δεν θα πρέπει επίσης να μας διαφεύγει και το θέμα των κινδύνων που εγκυμονούν κάποιες βιομηχανικές εγκαταστάσεις όταν χρησιμοποιούν ή παράγουν εύφλεκτες ή δηλητηριώδεις χημικές ουσίες μέσα σε πυκνοκατοικημένες περιοχές. Μια αστοχία των μηχανισμών ασφαλείας ή μια αβλεψία στην τήρηση των καθιερωμένων μέτρων ασφαλείας θα μπορούσε να αποβεί καταστροφική για ολόκληρη την περιοχή.

7. Επιπτώσεις Οικονομικές

Όσες από τις επιχειρήσεις της Αττικής λειτουργούν χωρίς άδεια αντιμετωπίζουν προβλήματα που οφείλονται στην αβεβαιότητα για το μέλλον τους και την λειτουργία τους "υπο προθεσμία". Αποφεύγουν ή/και αδυνατούν να προβούν σε επενδύσεις εκσυγχρονισμού, που θα τους επιτρέψουν βελτίωση του κόστους και της ποιότητας των προϊόντων τους, με συνέπεια να λειτουργούν με μειωμένη ανταγωνιστικότητα και να κινδυνεύουν να βρεθούν εκτός αγοράς. Υπάρχουν περιπτώσεις που δεν μπορούν να διευρύνουν την γκάμα ή να βελτιώσουν την εμφάνιση των προϊόντων τους με εξ ίσου αρνητικές επιπτώσεις.

Οι εργαζόμενοι στις επιχειρήσεις αυτές συχνά αναγκάζονται να απασχολούνται κάτω από συνθήκες μειωμένης ασφάλειας εργασίας και μη ικανοποιητικές συνθήκες υγιεινής, μια και η επικρατούσα νοοτροπία θεωρεί τα θέματα αυτά είδος πολυτελείας - ειδικότερα βέβαια σε μια βιομηχανία " υπό προθεσμία".

Συμπερασματικά καταλήγουμε ότι η παράταση αυτής της κατάστασης - ακόμη και για τις βιομηχανίες που λειτουργούν με άδεια - έχει σαφέστατα αρνητικές επιπτώσεις σε ολόκληρο το κοινωνικό σύνολο είτε είναι κανείς επιχειρηματίας, είτε εργάζεται στην βιομηχανία, είτε κατοικεί στην Αττική, είτε είναι καταναλωτής, είτε απλά και μόνο πολίτης αυτής της χώρας.

Δεν συμφέρει βέβαια και στο ίδιο το κράτος που φέρει την ευθύνη για την σημερινή κατάσταση και την ακόμη μεγαλύτερη ευθύνη να λάβει μέτρα για την επίλυση του προβλήματος αυτού.

ΣΤΟΧΟΙ ΜΙΑΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ

Με όσα πιο πάνω αναφέρθηκαν, νομίζουμε ότι είναι φανερό πως το πρόβλημα της ύπαρξης και λειτουργίας βιομηχανιών στην Αττική είναι τεράστιο και καυτό. Η Αττική δεν αντέχει και δεν επιτρέπεται να υποστεί άλλη περιβαλλοντική υποβάθμιση.

Όμως δεν υπάρχουν λύσεις απλές ή μαγικές και ο χρόνος πιέζει. Πρέπει να ληφθούν κάποια μέτρα άμεσα, χωρίς καμιά χρονοτριβή, που δεν θα λύσουν βέβαια το πρόβλημα αλλά θα βελτιώνουν την κατάσταση σταδιακά. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να εντάσσονται και να εξυπηρετούν τους μακροχρόνιους αναπτυξιακούς στόχους για το λεκανοπέδιο της Αττικής αλλά και για την Ελληνική οικονομία γενικότερα.

Στρατηγικός στόχος είναι η αποκέντρωση και η αποσυμφόρηση του λεκανοπεδίου από τις μη απαραίτητες δραστηριότητες, στα πλαίσια πάντοτε ενός Εθνικού Αναπτυξιακού Σχεδιασμού.

Δεν θα πρέπει να φτάσουμε όμως στην ακραία περίπτωση να βελτιώσουμε σε άριστο βαθμό το περιβάλλον καταδικάζοντας όμως τη βιομηχανία, ούτε βέβαια στο άλλο άκρο να κλείνουμε τα μάτια μας στα προβλήματα του περιβάλλοντος για να έχουμε μια " ανθούσα βιομηχανία ". Πιστεύουμε ότι η μακροχρόνια ελαστική αντιμετώπιση μιας ρυπαίνουσας βιομηχανίας δεν δίνει προοπτική ούτε στην ανάπτυξη της ίδιας ούτε σε τοπικό ή σε εθνικό επίπεδο.

Ειδικότερα θεωρούμε ότι η ανάπτυξη του λεκανοπεδίου πρέπει να επιτρέπει την ανάπτυξη του τουρισμού, πράγμα που προϋποθέτει μια ικανοποιητική ποιότητα περιβάλλοντος.

Ένας άλλος στόχος είναι η διατήρηση των θέσεων εργασίας ή και η ακόμη και η αύξησή τους, αλλά να συνδέεται οπωσδήποτε με την σταδιακά προγραμματισμένη και κατα κλάδους αποκέντρωση - αποσυμφόρηση υποβαθμισμένων περιοχών και την συγκέντρωση σε ΒΙΟΠΑ και ΒΙΠΑ η οποία δημιουργεί προϋποθέσεις ανάπτυξης εξειδικευμένης αγοράς εργασίας ως και δυνατότητα εκπαίδευσης, προγραμμάτων κοινωνικών υπηρεσιών, κατοικίας κλπ.

2. Ανάγκη θεσμικών ρυθμίσεων.

Η πολιτεία πρέπει να προχωρήσει στην άμεση αναμόρφωση της νομοθεσίας. Με βάση την ισχύουσα σήμερα νομοθεσία, τις οδηγίες και τους κανονισμούς της Κοινότητας αλλά και τις διαφοροποιημένες τάσεις της, πρέπει να διαμορφωθεί ένα Νέο νομικό πλαίσιο, απλό, εύχρηστο, συνοπτικό και μακράς προοπτικής.

Είναι αναγκαίο να γίνει διάλογος με όλους τους κοινωνικούς εταίρους - παραγωγικές τάξεις, τοπικούς φορείς, εργαζόμενους - με σαφείς καθορισμένους στόχους και με βάση συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα.

Τα μέτρα που θα αποφασιστούν πρέπει να ιεραρχηθούν χρονικά, σε άμεσα - μεσοπρόθεσμα - μακροπρόθεσμα.

Άμεσα πρέπει να ξεκινήσει ο χωροταξικός σχεδιασμός της Αττικής ώστε να καθοριστούν περιοχές για Βιοτεχνικά και Βιομηχανικά Πάρκα (ΒΙΠΑ και ΒΙΟΠΑ). Παράλληλα να γίνει επεξεργασία ειδικού προγράμματος για την μετεγκατάσταση των παλαιών και την επιλογή των νέων βιομηχανιών που θα επιτραπεί να εγκατασταθούν στην Αττική. Ιδιαίτερη προσπάθεια να καταβληθεί στην αξιοποίηση πόρων από τα διαρθρωτικά ταμεία της Κοινότητας.

Η βιομηχανική πολιτική για την Αττική αν και θα αφορά την συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή θα πρέπει να έχει και σημαντική κλαδική εξειδίκευση.

θα πρέπει να παίρνει απαραίτητα υπόψη της:

- την οικονομική σημασία του κλάδου και τις προοπτικές του,
- το πλήθος του απασχολούμενου προσωπικού,
- τις ειδικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις που συνεπάγεται,

- την ευχέρεια ή όχι να μετεγκατασταθεί κλπ.

Η τήρηση της ισχύουσας νομοθεσίας και τώρα και στο μέλλον θα επιδιωχθεί με την δραστηριοποίηση των προβλεπόμενων μηχανισμών και συμπληρωματικά με την μεταβίβαση αρμοδιοτήτων και ανάλογων πόρων στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Ετσι το κράτος θα προγραμματίζει και θα θεσμοθετεί, οι παραγωγικές τάξεις θα παράγουν και η Τ.Α. θα ελέγχει με βάση την ισχύουσα νομοθεσία.

3. Ανάγκη έργων υποδομής.

Η πολλά υποσχόμενη μετεγκατάσταση των βιομηχανικών μονάδων - είτε μέσα είτε έξω από τα όρια του νομού Αττικής - προκειμένου να έχει επιτυχία, πρέπει να προωθηθεί με ένα πλέγμα μέτρων.

Εκτός από τα οικονομικά μέτρα (επιδοτήσεις ή ευνοϊκές δανειοδοτήσεις ή φοροελαφρύνσεις) και τα διοικητικά μέτρα (μη ανανέωση ή χορήγηση άδειας λειτουργίας) πρέπει να προτείνει βιώσιμες λύσεις.

Χρειάζεται να γίνουν σοβαρά έργα υποδομής που θα καταστήσουν την μετεγκατάσταση των μονάδων οικονομικά ελκυστική, συμβάλλοντας πχ στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της επιχείρησης.

Η δημιουργία Βιομηχανικών Πάρκων (ΒΙ.ΠΑ) και Βιοτεχνικών Πάρκων (ΒΙΟ.ΠΑ) σε επιλεγμένες περιοχές της Αττικής πρέπει περιλαμβάνει:

- την ικανοποιητική σύνδεση τους με βασικές οδικές αρτηρίες (εθνικές οδούς, λιμάνια, σιδηρόδρομο.)

- την εξυπηρέτησή τους από τα μέσα μαζικής μεταφοράς (λεωφορεία, ΜΕΤΡΟ)

- την σύγχρονη τηλεπικοινωνιακή τους εξυπηρέτηση (τηλέφωνα, τελεξ, DATA).

- την σύνδεσή τους με το δίκτυο Φυσικού Αερίου για φθηνή και καθαρή θερμική ενέργεια.

- την σύνδεσή τους με το δίκτυο Μέσης ή Υψηλής Τάσης της ΔΕΗ.

- την ύπαρξη κεντρικών μονάδων επεξεργασίας αποβλήτων και βοηθητικών παροχών (δίκτυα ατμού, πεπιεσμένου αέρα, κλπ.).

Οι ΒΙΟΠΑ και ΒΙΠΑ σκόπιμο είναι να πλαισιώνονται με τις αναγκαίες Δημόσιες Υπηρεσίες όπως πχ. Εφορία, ΙΚΑ, Υγειονομικό σταθμό, Επιθεώρηση εργασίας κλπ.

Με σωστό προγραμματισμό το κόστος δημιουργίας της υποδομής αυτής μπορεί να διατηρηθεί σε λογικά επίπεδα και να αποτελέσει μια πολλαπλά παραγωγική για την πολιτεία επένδυση.

Όσον αφορά την μετεγκατάσταση βιομηχανιών μακριά από την Αττική πέρα από τα όσα προβλέπουν οι αναπτυξιακοί νόμοι, ιδιαίτερη βαρύτητα και προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στην άρση των σημαντικών αντικινήτρων που έχουν να κάνουν με:

- την κατάσταση του Εθνικού και επαρχιακού οδικού δικτύου,
- την απογοητευτική τηλεπικοινωνιακή εξυπηρέτηση της περιφέρειας,
- την ανεπαρκή και όχι πάντα εξασφαλισμένη ενεργειακή τροφοδοσία των μονάδων,
- την Αθηνοκεντρική λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης.

Η ευρεία υποκατάσταση στη βιομηχανία και τη βιοτεχνία ρυπογόνων καυσίμων με Φυσικό Αέριο θα έχει θετικότερα αποτελέσματα τόσο στην βελτίωση του περιβάλλοντος της Αττικής καθώς και την οικονομική τους αποδοτικότητα.

Πρέπει άμεσα να σταματήσει η συνεχιζόμενη καθυστέρηση στην υλοποίηση του έργου αγωγού του Φυσικού Αερίου και η απαράδεκτη αδράνεια της ΔΕΠΑ και του ΥΒΕΤ σχετικά με την χάραξη κατάλληλης τιμολογιακής πολιτικής που θα επέτρεπε την ταχεία διείσδυση του Φ.Α. Χρειάζεται να ξεκινήσουν άμεσα όλες οι αναγκαίες μελέτες και να στελεχωθεί για τον σκοπό αυτό η ΔΕΠΑ με κατάλληλο προσωπικό.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σε μια εποχή έντονης προβληματικότητας της ελληνικής οικονομίας που προκαλεί διόγκωση της ανεργίας και ουσιαστική μείωση του βιωτικού επιπέδου των πολιτών, είναι απαραίτητη μια εθνική αναπτυξιακή στρατηγική που θα έχει σαφή κοινωνικό προσανατολισμό.

Το θέμα της αρμονικής συνύπαρξης βιομηχανικών δραστηριοτήτων και αστικού πληθυσμού στο λεκανοπέδιο της Αττικής, σίγουρο είναι ότι δεν εξαντλείται και δεν προσεγγίζεται εύκολα, ιδιαίτερα μάλιστα μέσα από αυτή την πολιτική εισήγηση που έχει διαφορετικό στόχο.

Στόχος μας ήταν να προσεγγίσουμε το πρόβλημα από πολιτική σκοπιά πράγμα που θα βοηθήσει στην χάραξη μιας βιομηχανικής πολιτικής ειδικά για το λεκανοπέδιο της Αττικής, όπου το πρόβλημα της απασχόλησης πρέπει να έχει ιδιαίτερη βαρύτητα.

Η βιομηχανική αυτή πολιτική θα πρέπει να στηρίζεται στους εξής άξονες:

1. Καμιά βιομηχανία δεν επιτρέπεται να λειτουργεί χωρίς άδεια και χωρίς κρατικό έλεγχο.

2. Επιβάλλεται ο χωροταξικός διαχωρισμός βιομηχανικών και κατοικημένων αστικών περιοχών, είτε με μετακίνηση των βιομηχανιών σε ειδικούς χώρους (ΒΙΟΠΑ, ΒΙΠΑ) εντός της Αττικής ή με μετεγκατάστασή τους εκτός Αττικής. Η πολιτεία πρέπει να προχωρήσει άμεσα όχι μόνο στην οριοθέτηση κατάλληλων περιοχών αλλά και στην εκτέλεση όλων των αναγκαίων έργων υποδομής.

3. Βιομηχανίες, κυρίως ιδιαίτερα μεγάλου μεγέθους, που η παραμονή τους στο λεκανοπέδιο είναι επιβεβλημένη εκ των πραγμάτων, ή που το κόστος μετεγκατάστασής τους είναι απαγορευτικό για την επιβίωσή τους πρέπει να εκσυγχρονισθούν ώστε να τηρούν όλα τα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος.

4. Ορισμένες βιομηχανίες που σήμερα λειτουργούν χωρίς άδεια μπορούν να παραμείνουν στην σημερινή τους θέση μόνο αν μέσα σε τακτό χρονικό διάστημα προσαρμοσθούν στις απαιτήσεις των νόμων, και συνεπώς αποκτήσουν κανονική άδεια λειτουργίας.

5. Νέες βιομηχανίες επιτρέπεται να εγκατασταθούν σε προκαθορισμένους χώρους και καμιά κατ'εξαιρεση ή εκ των υστέρων αδειοδότηση επιτρέπεται.

6. Οι "παράνομες" βιομηχανίες που δεν θα συμμορφωθούν μέσα σε τακτό χρονικό διάστημα ή θα μετακινηθούν ή θα κλείσουν.

5. Η κλαδική ιδιαιτερότητα μερικών βιομηχανιών πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη, χωρίς όμως να οδηγεί σε καταστρατήγηση της συνολικής πολιτικής για βελτίωση της ποιότητας ζωής στο λεκανοπέδιο.

Για να στεφθεί η προσπάθεια αυτή με επιτυχία, πρέπει η πολιτεία με συντονιστή το Υπουργείο Βιομηχανίας να προχωρήσει σε ουσιαστικό και ρεαλιστικό διάλογο με τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, την ΓΣΕΕ και τους εργοδοτικούς φορείς (ΣΕΒ, ΕΒΕΑ, ΒΕΑ) και με την συνδρομή των επιστημονικών φορέων (ΤΕΕ, ΕΕΧ) γιατί και η ποιότητα ζωής στην Αττική πρέπει να βελτιωθεί και η Ελληνική Βιομηχανία πρέπει να παίξει σημαντικότερο ρόλο στην ανάπτυξη της χώρας.

ΤΟΜΕΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Πρόταση για συζήτηση

Πάνω σε κείμενο που επεξεργάσθηκε και εισηγήθηκε στην Τ.Ε.
η Επιτροπή Βιομηχανίας αποτελούμενη από τους Βακιρλή Αρ.,
Γεντίδη Γ., Καβαλιεράτο Γ., Λαζαρίδη Λ., Μαρίνο Γ.,
Μιχαλοπούλου Κ., Μιχελάκη Μ., Μότη Π., Μπίνη Θ., Σακέλλη Μ.,
Φραντζή Στ.

Συντονιστής: Λαμνάτος Κ.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ
ΣΤΗΝ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι κάτι παραπάνω από βέβαιο, ότι κατά τη διάρκεια του συμπόσιου αυτού, θα δοθούν πλήθος ευκαιρίες να αναλυθεί σε βάθος η Ελληνική Οικονομία και τα αίτια της σημερινής της κρίσης.

Δεν θα σταθούμε λοιπόν στο θέμα αυτό. Η παράθεση στατιστικών στοιχείων και δεικτών καθώς και η σύγκρισή τους με τα αντίστοιχα από τον ευρωπαϊκό αλλά και τον διεθνή χώρο ξεφεύγει από τις επιδιώξεις και τους στόχους της εισήγησης αυτής.

Στόχος της εισήγησης αυτής, είναι να συμβάλλει στο γενικότερο προβληματισμό των κοινωνικών και πολιτικών φορέων πάνω στη διαμόρφωση πειστικών απαντήσεων στο κρίσιμο θέμα της ανάπτυξης και ειδικότερα στο ρόλο των κοινωνικών εταίρων στη διαμόρφωση της βιομηχανικής πολιτικής της χώρας μας, μέσα στο οικονομικό περιβάλλον και σε αρμονία με τους στόχους της Κοινότητας.

Κανείς δεν διαφωνεί ότι η Ελλάδα, σαν μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας που έχει θέσει σαν στόχο της την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς και την τεχνολογική και οικονομική της ανταγωνιστικότητα σε παγκόσμιο επίπεδο, έχει μείνει πίσω και παρακολουθεί ασθμαίνουσα τις εξελίξεις.

Απο την άλλη πλευρά οι αλλαγές που συντελούνται τα τελευταία χρόνια στην Ευρώπη σαν αποτέλεσμα των πολιτικών και κοινωνικών εξελίξεων στις χώρες του "υπαρκτού σοσιαλισμού" όπου συντελείται ριζικός αναπροσανατολισμός στον τομέα της οικονομίας και των παραγωγικών σχέσεων και οι εξελίξεις στη Σοβιετική Ένωση - εγκατάλειψη του ηγεμονικού της ρόλου πάνω στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, η ταυτόχρονη προσέγγισή της με τις ΗΠΑ, δίνουν την ευκαιρία στην ΕΟΚ να διεκδικήσει ένα νέο ρόλο στον διεθνή καταμερισμό εργασίας.

Οι τεχνολογικές εξελίξεις επέρχονται με ρυθμούς χιονοστιβάδας ανατρέποντας παραδοσιακές παραγωγικές και οργανωτικές δομές.

Αυτά όλα συμβαίνουν τη στιγμή που στην Ελλάδα όλοι μιλούν για την ανάγκη εκσυγχρονισμού και ανασυγκρότησης, δίνοντας ο καθένας τη δικιά του ερμηνεία στις δύο αυτές "μαγικές" λέξεις, που κρίνονται απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη.

Σήμερα που η εξάρτηση δεν έχει μόνο διάσταση πολιτική ή στρατιωτική, αλλά έχει μιά κυρίαρχη οικονομική και τεχνολογική συνιστώσα, ο εκσυγχρονισμός και η ανάπτυξη του τόπου αποτελούν εθνικό στόχο πρωταρχικής σημασίας, που συνδέεται άρρηκτα με τη δυνατότητα του λαού μας να διεκδικήσει με αξιώσεις ένα καλύτερο μέλλον, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα την εθνική μας ανεξαρτησία και την εδαφική μας ακεραιότητα.

Η δική μας πρόταση για την ανάπτυξη βασίζεται σ' ένα Εκσυγχρονισμό που μέσα από την Αποκέντρωση, την Συμμετοχή, το Δημοκρατικό Προγραμματισμό, τον Κοινωνικό Έλεγχο και μέσα από την ενίσχυση κάθε ατομικής και συλλογικής πρωτοβουλίας, με σεβασμό στο περιβάλλον και στην ποιότητα ζωής, οδηγεί στην Ισορροπη Περιφερειακή Ανάπτυξη και την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου ολόκληρου του λαού.

Μια υγιής και δυναμική βιομηχανία συμβάλλει ιδιαίτερα στην αναπτυξιακή πορεία μιας χώρας, όταν εκμεταλλεύεται και

αξιοποιεί τα προϊόντα του πρωτογενή τομέα - γεωργία, φυσικοί πόροι, ορυκτός πλούτος - παράγει προϊόντα ανταγωνιστικά από κοστολογική και ποιοτική σκοπιά και τελικά συνεισφέρει στο ΑΕΠ μειώνοντας την εξάρτηση της Εθνικής Οικονομίας από εξωγενείς αστάθμητους παράγοντες (βλ. ταξιδιωτικές οδηγίες ΗΠΑ και ελληνικός τουρισμός, γεωργική παραγωγή και καιρικές συνθήκες κλπ).

Η ελληνική βιομηχανία αντιμετωπίζει σήμερα πολλά προβλήματα ενώ ταυτόχρονα, όχι μόνο δεν στηρίζεται αλλά, μοιάζει να διώκεται.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο στραγγαλισμός των ελληνικών λιπασματοβιομηχανιών που αντιμετωπίζουν οξύτατο ταμειακό πρόβλημα λόγω των οφειλών της ΣΥΝΕΛ (δηλ. του ελληνικού δημοσίου) προς αυτές.

Δεν φαίνεται να υπάρχει Βιομηχανική πολιτική και το κλείσιμο ή το ανευ όρων ξεπούλημα των προβληματικών, πέρα από το οξύτατο κοινωνικό πρόβλημα των χιλιάδων ανέργων που δημιουργεί, διαλύει κυριολεκτικά τον όποιο βιομηχανικό ιστό διαθέτει σήμερα η χώρα, μιά και δεν εξετάζει ούτε την κλαδική, ούτε την περιφερειακή επίπτωση μιας τέτοιας επιλογής.

Αν μάλιστα υλοποιηθεί και η εξαγγελία της κυβέρνησης για την ιδιωτικοποίηση ακόμη και κερδοφόρων επιχειρήσεων του δημόσιου τομέα στρατηγικής σημασίας όπως π.χ. τα ΕΛΔΑ, η ΕΚΟ, η ΑΓΕΤ, η ΕΑΒ, ή ακόμη η Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης (από την οποία εξαρτώνται χιλιάδες τευτλοπαραγωγοί) τότε η διαπίστωση είναι απλή και αναμφισβήτητη.

Οχι μόνο δεν πρόκειται για κίνηση εκσυγχρονισμού αλλά για βραχυχρόνιες παρεμβάσεις που επιταχύνουν τις τάσεις αποβιομηχάνισης και δεν εντάσσονται σε καμιά αναπτυξιακή πολιτική.

Μια Εθνική αναπτυξιακή βιομηχανική πολιτική, που σήμερα περισσότερο από κάθε άλλη φορά, στη διαμόρφωσή της καθénas από τους κοινωνικούς εταίρους - η Πολιτεία, ο Ιδιωτικός Τομέας, η Τοπική Αυτοδιοίκηση, οι Εργαζόμενοι και οι Φορείς τους - δικαιούται αλλά και έχει υποχρέωση να παίξει με συνέπεια και συνέχεια τον δικό του ρόλο.

1. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Πρώτιστη και αναμφισβήτητη υποχρέωση της Πολιτείας είναι να καθορίζει τους όρους του "παιχνιδιού". Το νομοθετικό πλαίσιο για την βιομηχανία στην Ελλάδα είναι αποσπασματικό και απαρχαιωμένο και αποτελεί γρίφο για όποιο επενδυτή - έλληνα ή ξένο - θελήσει να δραστηριοποιηθεί στην Ελλάδα.

Χρειάζεται κωδικοποίηση, προσαρμογή στις σύγχρονες απαιτήσεις και τις Κοινοτικές Οδηγίες.

Ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών, τη προσέλκυση ξένων κεφαλαίων αλλά και τον επαναπατρισμό των ελληνικών κεφαλαίων που βρίσκονται στο εξωτερικό.

Είναι αναγκαίο, οι κανόνες του παιχνιδιού που αφορούν τη βιομηχανία να είναι σαφείς και σταθεροί. Σε αντίθεση με τις εμπορικές δραστηριότητες μεταπρατικού και ευκαιριακού χαρακτήρα, που αποκομίζουν τα κέρδη τους από την περιστασιακή εκμετάλλευση ευνοϊκών συγκυριών, μια βιομηχανική επένδυση λόγω της δέσμευσης σημαντικών κεφαλαίων που απαιτείται και μάλιστα για μεγάλο χρονικό διάστημα, αποβαίνει κερδοφόρα μόνο μακροχρόνια.

Οι συχνές αλλαγές της βιομηχανικής αλλά και της φορολογικής νομοθεσίας και οι αναπτυξιακοί νόμοι που καταλήγουν ανενεργοί και αναξιόπιστοι - όταν οι επιδοτήσεις που προβλέπουν παραμένουν στα χαρτιά και όταν η επιστροφή του ΦΠΑ παραπέμπεται μονίμως στις καλές δεσ - είναι ισχυρότατα αντικίνητρα για κάθε βιομηχανική επένδυση.

Η Δημόσια Διοίκηση, με τα πολλά συναρμόδια και τελικώς "αναρμόδια" Υπουργεία καταντάει αναποτελεσματική, λόγω της γραφειοκρατικής και αντιαναπτυξιακής νοοτροπίας που επικρατεί, όπου οι Υπουργοί δεν καλούνται να υλοποιήσουν μια πολιτική αλλά την "σχεδιάζουν" σε επίπεδο συμβούλων, κομματαρχών, εκλογικής πελατείας ή προσωπικών δυνατοτήτων.

Ακόμη χειρότερο, είναι αυτό που συμβαίνει σχετικά με την εφαρμογή της βιομηχανικής νομοθεσίας (και δυστυχέστατα όχι μόνο της βιομηχανικής). Η πολιτεία και τα εντεταλμένα όργανά της δεν επιβλέπουν αποτελεσματικά και απαρέγκλιτα την τήρησή της.

Εκεί όμως που χρειάζεται να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα από την Πολιτεία είναι ο μακροχρόνιος σχεδιασμός για τη βιομηχανία, που θα εξειδικεύεται σε επιμέρους κλαδικές πολιτικές και σε περιφερειακή βιομηχανική πολιτική, ώστε να υπάρξει πλήρης εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων και των δυνατοτήτων κάθε περιφέρειας με γνώμονα τόσο το τοπικό αλλά και το ευρύτερο εθνικό συμφέρον.

Η ευθύνη για την χάραξη της βιομηχανικής πολιτικής είναι σαφέστατα ευθύνη της πολιτείας, που οφείλει να αξιοποιεί στο έπακρο αλλά και να διεκδικεί, συστηματικά και τεκμηριωμένα, μέσα από το θεσμικό πλαίσιο της ΕΟΚ, ευνοϊκές ρυθμίσεις για την Ελληνική βιομηχανία.

Δικαίωμα όμως συμμετοχής στη διαμόρφωσή της έχουν τόσο οι επενδυτικοί φορείς όσο και οι κοινωνικές ομάδες - τοπικές κοινότητες, συνδικαλιστικοί-επιστημονικοί και άλλοι φορείς.

Το δικαίωμα αυτό δεν δικαιολογείται μόνο από τις πολλές αδυναμίες της ελληνικής δημόσιας διοίκησης αλλά προκύπτει από την αναγκαία συναίνεση και σύγκλιση απόψεων που χρειάζεται για την επιτυχία ενός μακροχρόνιου βιομηχανικού σχεδιασμού. Η συμμετοχή, αυτή συγκεκριμενοποιείται στη σύνταξη κλαδικών και

περιφερειακών πολιτικών.

Το κέντρο λήψης αποφάσεων για τον μακροχρόνιο σχεδιασμό της βιομηχανικής πολιτικής και η ευθύνη για την υλοποίησή τους οφείλει να βρίσκεται σε ανώτατο κυβερνητικό επίπεδο. Αυτό γιατί μια Εθνική Βιομηχανική Πολιτική είναι μια μόνο συνιστώσα της γενικότερης Αναπτυξιακής Στρατηγικής και δεν μπορεί να είναι ξεκομμένη από την πολιτική και τους στόχους που μπαίνουν για τα έργα υποδομής (μεταφορές, επικοινωνίες), για την ενέργεια, το νομιματοπιστωτικό σύστημα, την κεφαλαι-αγορά, για την τεχνική εκπαίδευση (μέση - ανώτερη - ανώτατη) και την επαγγελματική κατάρτιση των εργαζομένων, την έρευνα και την τεχνολογία, την περιφερειακή ανάπτυξη εθνικά ευαίσθητων περιοχών (Ηπειρος, Μακεδονία, Θράκη, Νησιά Αιγαίου), την περιβαλλοντική πολιτική, τον χωροταξικό σχεδιασμό σε εθνική κλίμακα.

Το υπουργείο Βιομηχανίας με τη αρωγή των επιτελικών φορέων της πολιτείας - ΕΣΥΕ, ΕΛΟΤ, ΕΛΚΕΠΑ, ΚΕΠΕ, κλπ - και τις περιφέρειες ακές του υπηρεσίες που οφείλουν να αναβαθμιστούν πρέπει να ξεφύγει από τον γραφειοκρατικό - διαχειριστικό του ρόλο και να γίνει όχι μόνο στήριγμα αλλά μοχλός ώθησης της ελληνικής βιομηχανίας. Για τον λόγο αυτό είναι απαράδεκτο ένα από τα ελάχιστα "επιτελικά εργαλεία" της πολιτείας σε θέματα βιομηχανίας - η ΕΛΕΒΜΕ - να διαλύεται με το σκεπτικό ότι δεν έχει να παρουσιάσει έργο, την στιγμή που τροχοπέδη της ΕΛΕΒΜΕ δεν ήταν παρά το ίδιο το κράτος και οι κρατικές τράπεζες που είναι μέτοχοι της.

Υπάρχουν όμως και άλλοι τρόποι παρέμβασης της πολιτείας σε θέματα βιομηχανικής πολιτικής. Η τιμολογιακή πολιτική ενέργειας (και η μακροχρόνια διασφάλισή της), η αντιμονοπωλιακή νομοθεσία, η αξιοποίηση της αγοραστικής δύναμης του δημόσιου τομέα μέσα από τις κρατικές προμήθειες για την ενίσχυση και τον αναπροσανατολισμό της εγχώριας βιομηχανίας (πχ. προγραμματικές συμφωνίες), η άμεση ή / και έμμεση χρηματοδότηση προγραμμάτων εφαρμοσμένης βιομηχανικής έρευνας με την απο κοινού συμμετοχή ΑΕΙ, κλαδικών ινστιτούτων και ανεξάρτητων βιομηχανιών, η σύναψη διακρατικών συμφωνιών βιομηχανικής συνεργασίας, η ουσιαστική αξιοποίηση του κλάδου των εμπορικών ακολούθων στις ελληνικές πρεσβείες είναι μερικοί από τους τομείς όπου η πολιτεία μπορεί και πρέπει να παρέμβει στα πλαίσια μιας εθνικής βιομηχανικής πολιτικής.

Η παρέμβαση της πολιτείας με κατεύθυνση την στήριξη βιομηχανιών που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα (ΟΑΕ - Προβληματικές επιχειρήσεις) είναι μια διεθνής πρακτική που εφαρμόζεται επί χρόνια.

Στην Ελλάδα η προσπάθεια αυτή χαρακτηρίστηκε από υπερβολές και στην αρχική εφαρμογή της και στην κατάληξή της σήμερα όπου συλλήβδην όλες οι εταιρίες του ΟΑΕ και οι θυγατρικές κρατικών τραπεζών βγαίνουν στο σφυρί με καθαρά ταμειακό σκεπτικό.

Κάθε κρατική παρέμβαση έχει νόημα και είναι σκόπιμη μόνο όταν εντάσσεται στον ευρύτερο μακροχρόνιο βιομηχανικό σχεδιασμό.

Μέσα από τους αναπτυξιακούς νόμους η πολιτεία έχει την δυνατότητα ενίσχυσης αλλά και προσανατολισμού των βιομηχανικών δραστηριοτήτων προς ωρισμένους κλάδους, γεωγραφικές περιφέρειες ακόμη και συγκεκριμένα προϊόντα.

Τα κίνητρα που κατά περίπτωση δίνονται δεν αρκεί απλά και μόνο να προβλέπονται από το νόμο. Πρέπει να εφαρμόζονται στην πράξη αυστηρά μεν χωρίς όμως γραφειοκρατικές αγκυλώσεις ή ευνοιο-κρατικές κατά περίπτωση ερμηνείες που κλονίζουν την αξιοπιστία

και την αποτελεσματικότητά τους.

Είναι ευθύνη της πολιτείας να ελέγχει και να εξασφαλίζει ότι το δημόσιο χρήμα που διανέμεται στους επενδυτές μέσα από τους αναπτυξιακούς νόμους διατίθεται σε παραγωγικές επενδύσεις που εντάσσονται στον εθνικό αναπτυξιακό σχεδιασμό και όχι στην ενίσχυση μεταπρατικών δραστηριοτήτων ή ακόμη χειρότερα στη απόκτηση προσωπικών περιουσιακών στοιχείων.

Η πολιτεία πρέπει όμως να συμμετέχει άμεσα σε βιομηχανικές επενδύσεις, όταν το μέγεθός τους, η έντονη αναπτυξιακή τους διάσταση, ο στρατηγικός τους χαρακτήρας ή/και ο επιχειρηματικός κίνδυνος που συνεπάγονται δικαιολογούν μια τέτοια επιλογή.

Σαν επίκαιρο παράδειγμα λανθασμένης κυβερνητικής απόφασης, αναφέρεται η αποτελμάτωση του έργου της Αλουμίνας η τύχη του οποίου εξαρτάται από την ανεύρεση ιδιώτη επενδυτή. Είναι όμως ευθύνη της ίδιας της πολιτείας να προχωρήσει στη χρηματοδότηση του έργου αυτού, γιατί με τον τρόπο αυτό δίνει λύση στον χειμαζόμενο από υποαπασχόληση κλάδο του ελληνικού βωξίτη που τρέφει χιλιάδες οικογένειες στους νομούς Βοιωτίας, Φωκίδας και Φθιώτιδας, ενισχύει τις εξαγωγές μας προς τη Σοβιετική Ένωση, ενώ παράλληλα δημιουργεί σημαντικό εισόδημα σε μια από τις φτωχότερες περιοχές του νομού Βοιωτίας και ταυτόχρονα ανεβάζει το τεχνολογικό επίπεδο της χώρας στον βιομηχανικό αλλά και τον κατασκευαστικό τομέα.

2. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Ο ιδιωτικός τομέας της οικονομίας με την ευελιξία, και τον δυναμισμό που θα πρέπει να τον χαρακτηρίζει, μπορεί να αποτελέσει την κινητήρια δύναμη για την ανόρθωση της ελληνικής βιομηχανίας.

Μέσα από έρευνες αγοράς που απογράφουν τις ανάγκες του καταναλωτικού κοινού, τις τεχνικές προώθησης πωλήσεων, την βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων και την βελτιστοποίηση του κόστους τους, που μπορούν να πετύχουν εκμεταλλευόμενες την σύγχρονη τεχνολογία και τις επιστημονικές μεθόδους διοίκησης, οι ελληνικές βιομηχανίες μπορούν να ξεφύγουν από τα στενά ελληνικά όρια και να διεκδικήσουν μερίδιο στον ευρωπαϊκό και τον διεθνή στίβο.

Η συμμετοχή τους στην διαμόρφωση της εθνικής βιομηχανικής πολιτικής σε ρόλο συμβουλευτικό, μέσα από τους κλαδικούς ή/και τους περιφερειακούς τους συλλόγους, η χρηματοδότηση αναπτυξιακών μελετών κατά προϊόν και η εισήγηση ειδικών μέτρων που πρέπει να ληφθούν από την πολιτεία, είναι απαραίτητη.

Θεμελιώδης είναι η σημασία του ξεκαθαρίσματος ορισμένων παραμέτρων, που προκαλούν σύγχυση και στρεβλώσεις στην αναγκαία πανεθνική προσπάθεια για ανάπτυξη της ελληνικής βιομηχανίας, όπου μπορούν να συνυπάρξουν αρμονικά και με ίσους όρους ο δημόσιος, ο ιδιωτικός και ο κοινωνικός τομέας.

Ο ιδιώτης επιχειρηματίας πρέπει να αντιμετωπίζεται από την Πολιτεία και τους πολίτες, σαν εταίρος που συμβάλλει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Είναι δε λογικό να δρά και να διαθέτει τα κεφάλαιά του επιδιώκοντας οικονομικό όφελος, κέρδος. Θα πρέπει όμως να γίνει κατανοητό και από τους επιχειρηματίες ότι το λογικό και θεμιτό κέρδος διαφέρει πάρα πολύ από την αθέμιτη κερδοσκοπία και τον άκρατο πλουτισμό σε βάρος του κράτους, των εργαζομένων ή/και του περιβάλλοντος.

Οφείλουν όλοι οι κοινωνικοί εταίροι να συνεργασθούν στα πλαίσια μιας εθνικής αναπτυξιακής προσπάθειας χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι θα πρέπει να παραμερισθούν οι ταξικές διαφορές και ο ρόλος του κάθε εταίρου.

Το θετικό επενδυτικό κλίμα, δεν διαμορφώνεται και η αντιβιομηχανική νοοτροπία δεν ανατρέπεται αποκλειστικά και μόνο από ενέργειες ενός και μόνο εταίρου.

Οικοδομούνται συστηματικά όταν η βιομηχανία με συνέπεια και συνέχεια, δείχνει τον απαιτούμενο σεβασμό προς το περιβάλλον, τους εργαζόμενους και τους κατοίκους της περιοχής. Η φροντίδα για διαρκή επιμόρφωση των εργαζομένων, η συνεχής προσπάθεια για την βελτίωση των συνθηκών εργασίας τους, καθώς και η σύνδεση των αμοιβών με την παραγωγικότητα με μετρήσιμο και δίκαιο τρόπο, δημιουργούν θετικό κλίμα μέσα και έξω από την επιχείρηση.

3. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ, ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.
ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

Στη διαμόρφωση της βιομηχανικής πολιτικής και γενικότερα στη βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας απαιτείται, εκτός από την Πολιτεία και τον Ιδιωτικό Τομέα, να υπάρξει σημαντική συμβολή των εργαζομένων και των άλλων κοινωνικών φορέων.

Τα Συνδικάτα, η Τοπική Αυτοδιοίκηση, οι Επιστημονικοί Σύλλογοι μπορούν να επεξεργαστούν θέσεις, να τις καταθέσουν, να τις συζητήσουν, να δεσμευτούν σε στόχους, να συμβάλουν για την υλοποίησή τους, να συμμετάσχουν σε διαδικασίες και όργανα ελέγχου.

Είναι τελικά αυτοί που θα απολαύσουν ένα μέρος από τα αποτελέσματα επιτυχημένων και σωστών επιλογών και σίγουρα αυτοί που θα πληρώσουν, (όπως έχει αποδειχτεί αρκετές φορές) τις ζημιές από τις λαθεμένες επιλογές.

Το Σ.Κ. πρέπει να προχωρήσει σε μια νέα στρατηγική στο χώρο της εργασίας, της παραγωγής, της ανάπτυξης. Μπορεί να γίνει ο συνδιαμορφωτής της αναπτυξιακής πολιτικής της χώρας, παράλληλα με την μόνιμη ταξική πάλη του για την ενίσχυση των λαϊκών κατακτήσεων.

Οι εργαζόμενοι, μέσα από τις οργανώσεις τους πρέπει να παρέμβουν σε θέματα εκβιομηχάνισης και παραγωγικών επενδύσεων με προτάσεις μελετημένες και τεκμηριωμένες, που θα παίρνουν υπόψη τους τη διεθνή συγκυρία, τις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις και τις ελληνικές δυνατότητες και προτεραιότητες.

Ειδικά στα θέματα βιομηχανικής πολιτικής το Σ.Κ. έχει τις δυνατότητες να διαμορφώσει στα πλαίσια του νέου ρόλου του, τεκμηριωμένες προτάσεις που θα οδηγούν σε οικονομική ανάπτυξη για το συμφέρον των ευρύτερων λαϊκών στρωμάτων, να τις προωθήσει στα πλαίσια των συλλογικών διαπραγματεύσεων με την εργοδοσία και να παλέψει για την υλοποίηση των συμφωνημένων στην αρχή της αμοιβαιότητας των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των εταίρων.

Ο νέος αυτός προσανατολισμός απαιτεί σοβαρές αλλαγές στις παραδοσιακές μορφές της μαζικής δράσης και οργάνωσης των εργαζομένων.

Θα πρέπει το Σ.Κ. να αρθρώσει τεκμηριωμένο και εξειδικευμένο λόγο, μακριά από γενικολογίες και αοριστολογίες, να αναπτύξει στο χώρο της βιομηχανίας, συνδικαλιστικές οργανώσεις με βασικό κύτταρο το εργοστασιακό σωματείο σε πρωτοβάθμιο επίπεδο, και την Ομοσπονδία κατά κλάδο βιομηχανίας σε δευτεροβάθμιο επίπεδο.

Σε ζητήματα επενδύσεων, αποκέντρωσης και περιφερειακής ανάπτυξης, νέων τεχνολογιών, επαγγελματικής εκπαίδευσης και μετεκπαίδευσης εργαζομένων, ασφάλειας και υγιεινής στους χώρους εργασίας, προστασίας περιβάλλοντος, το Σ.Κ. έχει ήδη αναπτύξει αξιόλογες θέσεις που μπορεί να τις επεξεργαστεί και να τις εξειδικεύσει ακόμη περισσότερο.

Η δημιουργία θεσμών συμμετοχής και ελέγχου, ο διάλογος για τον καθορισμό των επιχειρησιακών στόχων, η σύνδεση αμοιβής με την παραγωγικότητα, είναι θέματα τα οποία θα πρέπει να απασχολήσουν κάθε εργαζόμενο σε κάθε εργοστάσιο.

Τελικά έγκειται στην δυναμική, την αγωνιστικότητα αλλά και την ρεαλιστικότητα του ίδιου του Σ.Κ. να γίνει πραγματικά ισότιμος εταίρος στον διάλογο για τη διαμόρφωση της βιομηχανικής πολιτικής και να καταξιώσει τις θέσεις του αναλαμβάνοντας τις ευθύνες του απέναντι στους εργαζόμενους την επιχείρηση και την κοινωνία.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στα πλαίσια της πορείας αξιοποίησης και διεύρυνσης του ρόλου της στην ανάπτυξη, μπορεί και πρέπει να έχει βαρύνοντα λόγο στην διαμόρφωση της περιφερειακής βιομηχανικής πολιτικής.

Μια Τοπική Αυτοδιοίκηση βαθειά πολιτικοποιημένη και όχι κομματικοποιημένη, απαλλαγμένη από τα δεσμά της κεντρικής εξουσίας, με οικονομική και διοικητική αυτοτέλεια, θα υλοποιούσε ουσιαστικά την αποκέντρωση με τη λήψη των αποφάσεων από τον ίδιο το λαό μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες.

Με την αποκέντρωση αρμοδιοτήτων στον Α και Β βαθμό Τ.Α. και αναθέτοντας την χάραξη του Εθνικού προγραμματισμού στο κέντρο, του περιφερειακού σχεδιασμού στην περιφέρεια και το Νομό, και την τοπική εφαρμογή στο Δήμο, θα υπάρξει ουσιαστική αποκέντρωση στη λήψη αποφάσεων που αφορούν την περιφερειακή ανάπτυξη.

Η συμμετοχή εκπροσώπων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στις διαδικασίες διαμόρφωσης της βιομηχανικής πολιτικής θα βοηθούσε στο ξεπέρασμα τοπικιστικών και συντεχνιακών επιλογών και θα συνέβαλε στην λήψη αποφάσεων για την υλοποίηση βιομηχανικών επενδύσεων αλλά και έργων υποδομής που θα εξυπηρετούν τη βιομηχανία.

Οι επενδυτικές δραστηριότητες της Τ.Α. πρέπει να αναπτύσσονται συμπληρωματικά και στα πλαίσια του ανταγωνισμού με την ιδιωτική πρωτοβουλία. Να στοχεύουν στην ισορροπημένη τοπική ανάπτυξη εκσυγχρονίζοντας τους βιώσιμους παραδοσιακούς κλάδους και ενισχύοντας τις κοινωνικά αναγκαίες πρωτοβουλίες. Να προστατεύουν το περιβάλλον μέσα από υπεύθυνη και τεκμηριωμένη πληροφόρηση, αποβάλλοντας και καταρρίπτοντας προκαταλήψεις και αφορισμούς.

Η ίδια η Τ.Α. μπορεί να αναλάβει σημαντικές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες στα πλαίσια δημοτικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων λαϊκής συμμετοχής, που είτε θα εξυπηρετούν τοπικές ανάγκες, είτε θα τυποποιούν αγροτικά προϊόντα, θα αξιοποιούν φυσικούς πόρους της περιοχής, θα οργανώνουν σε βιοτεχνίες παραδοσιακούς κλάδους. Έτσι θα βοηθήσουν στην τόνωση της οικονομίας της περιοχής και δημιουργώντας καινούργιες θέσεις εργασίας να συγκρατήσουν τους νέους στον τόπο τους.

Η γνώση και η εφαρμοσμένη επιστήμη είναι απαραίτητο να βρίσκονται στο κέντρο κάθε παραγωγικής και αναπτυξιακής προσπάθειας. Για το λόγο αυτό οι φορείς των επιστημόνων έχουν αυξημένες δυνατότητες και ευθύνες στο θέμα της διαμόρφωσης βιομηχανικής πολιτικής.

Με κύριο στόχο την υπεύθυνη και όχι συνθηματολογική, την πλήρη και όχι αποσπασματική πληροφόρηση του κοινωνικού συνόλου και μέσα από την ενεργή συμμετοχή τους στα όργανα χάραξης της βιομηχανικής πολιτικής τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, μπορούν να παίξουν πρωτεύοντα ρόλο πραγματικού συμβούλου στη διαμόρφωση τεκμηριωμένων θέσεων βιομηχανικής και αναπτυξιακής πολιτικής, τόσο προς την Πολιτεία όσο και προς τους εργαζόμενους και την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Είναι κύρια θέμα των επιστημόνων να καταρίψουν τα ψευτοδιλήμματα του τύπου "Ανάπτυξη με ή χωρίς Βιομηχανία", "Βιομηχανία ή Ποιότητα Ζωής και Περιβάλλοντος" ώστε να μη παραμένουν αναπάντητα και να μη χρησιμοποιούνται με επιπολαιότητα ή ακόμα χειρότερα να εξυπηρετούν σκοπιμότητες οικονομικές ή πολιτικές.

Το ερώτημα στο οποίο οι επιστημονικοί φορείς έχουν χρέος να τοποθετηθούν υπεύθυνα και τεκμηριωμένα είναι:

"Ποιά ανάπτυξη επιδιώκουμε - ποιά βιομηχανία εντάσσεται σ αυτήν - με ποιούς και πώς θα την επιτύχουμε " .

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ - ΠΡΟΤΑΣΗ

Με την εισηγήση αυτή προσπαθήσαμε να τεκμηριώσουμε την αναγκαιότητα ευαισθητοποίησης και συντονισμένης δράσης όλων των κοινωνικών εταίρων σε θέματα διαμόρφωσης μιας εθνικής αναπτυξιακής προσπάθειας.

Σταθήκαμε ιδιαίτερα στο θέμα της διαμόρφωσης βιομηχανικής πολιτικής, και θεωρούμε ότι είναι ξεκάθαρο και αναμφισβήτητο, ότι για να ξεπεραστούν τα έντονα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής βιομηχανίας, χρειάζεται συνολική, μακροχρόνια και κοινωνικά δίκαιη αναπτυξιακή πολιτική.

Μια Εθνική Αναπτυξιακή Πολιτική που θα αναπτύσσεται μέσα στις συνθήκες του διεθνούς ανταγωνισμού, ταυτόχρονα όμως, τόσο σε επίπεδο σχεδιασμού όσο και επίπεδο υλοποίησης, θα εξυπηρετεί τον Έλληνα πολίτη, θα προστατεύει το φυσικό του περιβάλλον και θα σέβεται τον πολιτισμό και τις παραδόσεις του.

Ενας ρεαλιστικός ολοκληρωμένος σχεδιασμός, πέρα από την Πολιτική Βούληση και την Επιστημονική ανάλυση, προκειμένου να υλοποιηθεί με επιτυχία, προϋποθέτει την Συμμετοχή και τη Συναινέση των σωστά ενημερωμένων πολιτών, δηλαδή τον ουσιαστικό Δημοκρατικό Προγραμματισμό, όπου όλοι οι κοινωνικοί εταίροι έχουν ευθύνη να παίξουν σωστά το ρόλο τους.

ΤΟΜΕΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ
ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ:
Μοχλός Αγροτικής Ανάπτυξης

Πρόταση για συζήτηση

Πάνω σε κείμενο που επεξεργάσθηκε και εισηγήθηκε στην Τ.Ε.
Τεχνικών Επιστημόνων ο σ. Σπ.Βυζαντινόπουλος

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ
2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ
3. ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΨΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ
4. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ
5. Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ
 - 5.1 ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ
 - 5.2 ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
 - 5.3 ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ (ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε.)
 - 5.4 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. Πρόλογος

Όταν κανείς πρόκειται να ασχοληθεί με θέματα Έρευνας και Τεχνολογίας που αποτελούν μαζί με την Παιδεία και τις Παραγωγικές Εφαρμογές το θεμελιακό αναπτυξιακό τρίπτυχο μιας κοινωνίας, μπορεί ν' αναλύσει τα ζητήματα αυτά απο σκοπιά τεχνοκρατική ή πολιτική ή και το καλύτερο να συνδυάσει τη τεχνοκρατική και πολιτική προσέγγιση. Μπορεί επίσης εύκολα να μετατραπεί σε οραματιστή φιλόσοφο ή ιστορικό του μέλλοντος και η ανάλυσή του να διακρίνεται απο έλλειψη ρεαλισμού με πολλά στοιχεία τεχνοκρατικής φαντασίας ή και πολιτικής και ιδεολογικής σύγχισης.

Η παρούσα εισήγηση χαρακτηρίζεται περισσότερο απο την πολιτική της διάσταση παρά την τεχνοκρατική. Στόχος της είναι να δείξει πως στις σύγχρονες κοινωνίες μέσα απο την Έρευνα και Τεχνολογία αναπαράγεται μιά νέα μορφή "υπεραξίας" και "εκμετάλλευσης" του ανθρώπου, να προσπαθήσει να δώσει τη σύγχρονη σοσιαλιστική άποψη και προοπτική και να προτείνει ορισμένες ρεαλιστικές θέσεις και στόχους για την Αγροτική Έρευνα και Τεχνολογία που θα βοηθήσουν στον "εκσυγχρονισμό" της Ελληνικής Γεωργίας.

2. Εισαγωγή

Η ανθρωπότητα βρίσεται σήμερα στην περίοδο που κυοφορείται μιά νέα κοινωνία αποτέλεσμα της Επιστημονικοτεχνολογικής Επανάστασης (ΕΤΕ) που κύρια χαρακτηριστικά της είναι: α) η ταχύτητα των τεχνολογικών αλλαγών είναι ραγδαία και πρωτόγνωρη, β) ο ρυθμός προσαρμογής μιας κοινωνίας στην ΕΤΕ δεν είναι πάντα εφικτός και εξαρτάται απο την ερευνητική και τεχνολογική της υποδομή, γ) η ΕΤΕ στηρίζεται στην ευφυΐα, γνώση, τεχνολογία και στις δημιουργικές ικανότητες του ανθρώπου. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι επαναστατικές μηχανές της βιομηχανικής περιόδου, που αποτελεί παρελθόν για τα προηγμένα τεχνολογικά κράτη (ΗΠΑ, Ιαπωνία κ.λπ) είχαν την ικανότητα να μετατρέπουν την ενέργεια σε υλικό πλούτο, ενώ οι νέες μηχανές της ΕΤΕ έχουν την ικανότητα να μετατρέπουν την ευφυΐα και γνώση σε πλούτο.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά της ΕΤΕ αναπόφευκτα αλλάζουν την ποιοτική δομή των παραγωγικών δυνάμεων και έτσι σήμερα η γνώση για πρώτη φορά αποκτά κυρίαρχη θέση συγκριτικά με του παραδοσιακούς συντελεστές παραγωγής δηλ. το κεφάλαιο και την εργασία. Όμως νέα γνώση παράγεται μόνο μέσα απο τη διαδικασία της Έρευνας και Τεχνολογίας που για μας τους σοσιαλιστές πρέπει να βρίσκεται υπό κοινωνικό έλεγχο και είναι χρέος μας να αναπτύξουμε μορφές κοινωνικού ελέγχου των νέων τεχνολογιών.

Η ανάπτυξη της νέας γνώσης και νέας τεχνολογίας έχουν σαν άμεσο αποτέλεσμα την "παγκοσμιοποίηση" του ανταγωνισμού (globalization of competition) με τις παρακάτω επιπτώσεις.

- α. Οι παραγωγικές ή ερευνητικές δραστηριότητες διακρίνονται σ' αυτές που μπορούν να χαρακτηριστούν σαν "παγκοσμιοποιημένες η μη" και αντίστοιχα το διεθνές οικονομικό σύστημα διαιρείται στις χώρες που συμμετέχουν στις δραστηριότητες και σ' αυτές που δεν συμμετέχουν. Είναι επόμενο ότι η μη συμμετοχή μιας χώρας σε "παγκοσμιοποιημένες δραστηριότητες" αναπόφευκτα δημιουργεί συνθήκες εξάρτησης, απομονωτισμού και κλίμα κοινωνικής απαισιοδοξίας.
- β. Η νέα γνώση και τεχνολογία επηρεάζει καθοριστικά την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη μιας χώρας έτσι που ο ρόλος της αφθονίας των φυσικών πόρων για μια χώρα υποβαθμίζεται.
- γ. Η εφαρμογή νέων τεχνολογιών και τεχνολογικών διαδικασιών προκαλεί γρήγορη μεταβολή στα συγκριτικά πλεονεκτήματα μιας χώρας έτσι που τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα δεν αντιμετωπίζονται πια στο γεωγραφικό αλλά στο επιχειρησιακό επίπεδο. Π.χ η δημιουργία νέων ποικιλιών φυτών ανθεκτικών στη ξηρασία, στην περίσσεια αλάτων, στο ψύχος κ.λπ. επιτρέπουν στις τεχνολογικά αναπτυγμένες χώρες να επιδίδονται στην παραγωγή ειδών που παράγονται σε περιοχές με διαφορετικές κλιματολογικές συνθήκες. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η βιοτεχνολογία μπορεί στο εγγύς μέλλον να συντελέσει στην παραγωγή φυτών που τώρα αναπτύσσονται μόνο στα εύκρατα κλίματα (π.χ. Ελλάδα) και να συντελέσει σε μιά καθοριστική αλλαγή των όρων εμπορίας των αγροτικών προϊόντων.
- δ. Αν και η εφαρμογή νέων τεχνολογιών έχει σαν άμεσο στόχο την εξοικονόμηση εργασίας σε κάποια φάση της παραγωγικής διαδικασίας, εν τούτοις μακροπρόθεσμα η εφαρμογή τους συνετέλεσε σε μιά αύξηση της απασχόλησης και ζήτησης εργασίας σε νέους εξειδικευμένους τομείς και νέες παραγωγικές κατευθύνσεις. Αυτό όμως απαιτεί την αναδιάρθρωση της ζήτησης εργασίας για τομείς Έρευνας και νέας Τεχνολογίας και επιτάσσει την άμεσο αναδιάρθρωση της εκπαίδευσης και επαγγελματικού προσανατολισμού σε όλα τα επίπεδα.

3. Σοσιαλιστική άποψη και πολιτική στην Έρευνα και Τεχνολογία

Στη συνοπτική εισαγωγή που κάναμε φάνηκε καθαρά ότι η ΕΤΕ δημιουργεί νέα οικονομική εποχή με την αλλαγή των παραγωγικών δυνάμεων, που αναπόφευκτα οδηγεί στην αλλαγή των παραγωγικών σχέσεων με άμεση συνέπεια τη δημιουργία νέων κοινωνικών σχέσεων. Ο Μάρξ έχει αναφερθεί ιδιαίτερα στο σημείο αυτό με το να γράψει ότι "οι οικονομικές εποχές διαφέρουν μεταξύ τους όχι κύρια απο αυτό που παράγουν αλλά απο το πως παράγεται δηλ. με τη βοήθεια ποιών παραγωγικών συντελεστών που σε τελική ανάλυση καθορίζουν και τις κοινωνικές σχέσεις κάτω απο τις οποίες πραγματοποιείται η εργασία".

Ιστορικά πάντα η έρευνα και η τεχνολογία και τα προϊόντα της χρησιμοποιήθηκαν απο τα διάφορα συστήματα του καπιταλισμού για την επιβολή και επικράτηση της άρχουσας τάξης. Μέσα απο το μανδύα της "ουδετερότητας" της έρευνας και τεχνολογίας και της "ουδετεροτητας" του ρόλου του επιστήμονα ερευνητή που επέβαλλε έμμεσα η άρχουσα τάξη κατώρθωσε σε πολλές περιπτώσεις το καπιταλιστικό σύστημα να επιζήσει. Μέσα απο τη διαδικασία δημιουργίας υπεραξίας όχι απο την παραγωγή αγαθών αλλά απο την παραγωγή καινοτομίας το καπιταλιστικό σύστημα κατορθώνει και όχι μόνο επιζεί σήμερα αλλά χρησιμοποιώντας έντεχνα και μεθοδικά το όπλο του δηλ. την παραγωγή νέας γνώσης και τεχνολογίας βαθμιαία προκαλεί τις σημερινές κοσμογονικές αλλαγές που συμβαίνουν στην Ανατολική Ευρώπη.

Δυστυχώς μέχρι σήμερα ο σοσιαλισμός έχει παραμείνει μακριά απο τις νέες επιστημονικές ανακαλύψεις και τεχνολογίες. Η σοσιαλιστική προσέγγιση και η αντίστοιχη σοσιαλιστική παρέμβαση στο σχεδιασμό και την παραγωγή νέων τεχνολογιών ακόμα και σήμερα έχει καθυστερήσει. Η σοσιαλιστική παρέμβαση ακόμα και σε κράτη με σοσιαλιστικές κυβερνήσεις παρέμεινε μιά απλή "φρασεολογία" χωρίς πρακτική. Γιατί όμως; Υπάρχει έλλειψη πολιτικής βούλησης; Υπάρχει συγκεκριμένα σοσιαλιστική ιδεολογία πάνω στις νέες τεχνολογικές εξελίξεις; Η προσωπική μου άποψη είναι ότι η σοσιαλιστική ιδεολογία δεν έχει αναλύσει μέχρι τώρα επαρκώς την επίδραση των τεχνολογικών εξελίξεων στις κοινωνικές, πολιτιστικές και εργασιακές σχέσεις ούτε υπήρχε μέχρι το 1980 στις πολιτικές διακηρύξεις των σοσιαλιστικών κομμάτων ειδική αναφορά, ειδική μνεία πάνω στο ρόλο της έρευνας και τεχνολογίας και τις επιπτώσεις τους στις σύγχρονες κοινωνίες. Γι' αυτό εμείς οι σοσιαλιστές πρέπει να γνωρίζουμε και να απαντάμε σε μιά σειρά καυτών ερωτημάτων όπως:

- Πως παράγεται η "νέα γνώση και τεχνολογία", απο ποιούς παράγοντες εξαρτάται, για ποιόν χρησιμοποιείται και ποιούς εξυπηρετεί.
- Πως και γιατί η "νέα γνώση και τεχνολογία" παράγει ιδεολογία, πως αποσυντονίζει τις κοινωνικές σχέσεις, πως διαμορφώνει τους συσχετισμούς στον παγκόσμιο καταμερισμό της εργασίας και του πλούτου.
- Πως και γιατί η "νέα γνώση και τεχνολογία" συσσωρεύει υπεραξία, πως και πού την κατανέμει χωρίς ίχνος κοινωνικού συναισθήματος και ανθρωπιάς.

Στο σημείο αυτό θα προσπαθήσω να προσεγγίσω τη σύγχρονη σοσιαλιστική άποψη πάνω στα θέματα της έρευνας και τεχνολογίας. Πρέπει να ομολογήσουμε ότι είναι δύσκολο να διατυπωθεί μια πρακτική πολιτική για την Έρευνα και τη Τεχνολογία απο τη μεριά της. Σοσιαλιστικής σκέψης, γιατί η Σοσιαλιστική σκέψη έχει μιά συνεχή κριτική μεταβλητότητα. Όμως μερικά χαρακτηριστικά ή κατευθύνσεις για τη Σοσιαλιστική προσέγγιση και το ρόλο του ερευνητή πάνω στην έρευνα και τεχνολογία θα πρέπει να είναι τα ακόλουθα.

- Επίκεντρο της ανάπτυξης της νέας γνώσης και τεχνολογίας θα πρέπει να είναι ο άνθρωπος που για μας τους σοσιαλιστές προηγείται των μέσων παραγωγής και των νέων επτευγμάτων της επιστήμης.
- Η "παγκοσμιοποίηση" της ΕΤΕ επιβάλλει άμεσα και το διεθνικό χαρακτήρα που πρέπει να έχει η Σοσιαλιστική προσέγγιση.
- Σε επίπεδο ΕΟΚ είναι άμεση ανάγκη ο καθορισμός μιάς κοινής διακήρυξης των Σοσιαλιστικών κομμάτων πάνω σε θέματα Έρευνας και Τεχνολογίας, που να μην έχει χαρακτήρα "ιμπεριαλιστικό" προς τρίτες χώρες, να βοηθάει στη σύγκλιση των οικονομιών των Κρατών-μελών, να θέτει την ΕΤΕ στην υπηρεσία της περιφερειακής ανάπτυξης και να δημιουργεί ίσες δυνατότητες υποδομής στα κράτη μέλη για να υπάρχει ισοκατανομή στην εφαρμογή των ερευνητικών προγραμμάτων.
Πολιτικές θέσεις ότι "όποιος μπορεί ακολουθεί, όποιος δεν μπορεί μένει απέξω" είναι πολιτικές συντηρητισμού και δεν εκφράζουν σοσιαλιστική σκέψη.
- Να κατοχυρώνει την νέα γνώση και τεχνολογία σαν γενικευμένο κοινωνικό αγαθό και όχι σα δύναμη επικράτησης της ατομικής ή συλλογικής εξουσίας. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να αναπτυχθούν μορφές κοινωνικού ελέγχου της παραγωγής και εφαρμογής της νέας τεχνολογίας.
- Σε επίπεδο ΕΟΚ ο στόχος της σοσιαλιστικής πολιτικής πάνω στην έρευνα και τεχνολογία συμπίπτει με την πολιτική της συννοχής της Κοινότητας, της άρσης των περιφερειακών ανισοτήτων και του ενιαίου Ευρωπαϊκού κοινωνικού χώρου.
- Η τεχνολογική καινοτομία που στήριζε μέχρι τώρα το καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής πρέπει να τεθεί υπο κοινωνικό έλεγχο. Πρέπει να υποτάσσεται στη κοινωνική ανάγκη και όχι να την αλλοτριώνει.
- Να προάγει νέα γνώση και τεχνολογία συμβατή με το περιβάλλον, να συντελεί στην παραγωγή προϊόντων που λύνουν περιβαλλοντικά προβλήματα, που αξιοποιούν καλύτερα τους βιολογικούς πόρους.
- Ο ερευνητής- άνθρωπος δεν πρέπει να είναι αποκομμένος από συστήματα αξιών ή πολιτικές προτιμήσεις και να προσφέρει τη δουλειά του στο βωμό της παραγωγής νέας γνώσης ή νέου προϊόντος αδιαφορώντας για το τρόπο και το σκοπό χρησιμοποίησής τους. Το πρότυπο της "ουδετέρας έρευνας" είναι επικίνδυνο, συνδέεται με το καπιταλιστικό σύστημα παραγωγής, είναι ξεπερασμένο και αντικοινωνικό.
- Ο ερευνητής- άνθρωπος πρέπει να συμμετέχει σ' όλες τις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων που σχετίζονται με το καθορισμό εθνικής στρατηγικής, να είναι ενεργό μέλος της κοινωνίας και να συμμετέχει ή παρεμβαίνει στο "κοινωνικό γίγνεσθαι".
Ο ερευνητής-άνθρωπος να έχει τη δυνατότητα να κινείται γρήγορα και ελεύθερα πράγμα που σημαίνει κατάργηση οικονομικών εμποδίων και γραφειοκρατικών διαδικασιών.. Έτσι θ' αναπτύξε μιά ευρύτερη δραστηριότητα, θα αυξήσει την "υπεραξία" της εργασίας του και αυτό είναι

4. Δείκτες επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας στη χώρα μας.

Η παραπάνω εισαγωγή είχε σαν στόχο να δείξει συνοπτικά το πως σήμερα, η νέα γνώση και τεχνολογία, επηρεάζει τις οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις μίας χώρας, πως προσδιορίζει άμεσα και καθοριστικά την εξάρτησή της από τις τεχνολογικά ανεπτυγμένες χώρες και σε τελική ανάλυση πόσο "ευαίσθητη" και "συνεναιτική" μπορεί να είναι η πολιτική θέση μίας χώρας που είναι υποβαθμισμένη τεχνολογικά ή χαρακτηρίζεται από έλλειψη παραγωγής, νέας γνώσης και τεχνολογίας. Γίνεται επίσης φανερό πως οι πολιτικές θέσεις "Εθνική ανεξαρτησία", "Λαϊκή κυριαρχία", "Αυτοδύναμη ανάπτυξη" κλπ μπορεί να παραμένουν οράματα ή έννοιες μεταφυσικές σε μιά χώρα που δεν δημιουργεί ή αναπαράγει νέα γνώση και τεχνολογία. Στο παράρτημα 1. παρατίθενται ορισμένοι δείκτες ερευνητικής δραστηριότητας στη χώρα μας, σε σύγκριση μάλιστα με άλλες χώρες. Απο τη μελέτη των δεικτών αυτών προκύπτουν τα παρακάτω συμπεράσματα.

α. Η χρηματοδότηση της Επιστημονικής και Τεχνολογικής Έρευνας (Ε.ΤΕΧ.Ε) στη χώρα μας γίνεται κύρια απο το κράτος (ποσοστό 88,2% της συνολικής δαπάνης).

β. Η Ε.ΤΕΧ.Ε στη χώρα μας διεξάγεται κατά ένα μεγάλο ποσοστό σε Κρατικά ερευνητικά κέντρα και Δημόσιες επιχειρήσεις.

γ. Η κατανομή της συνολικής δαπάνης για Ε.ΤΕΧ.Ε μεταξύ Κράτους και Επιχειρήσεων στη χώρα μας και σε άλλες χώρες της Ε.Ο.Κ συμπεριλαμβανομένων των Η.Π.Α και Ιαπωνίας είναι ενδιαφέρουσα. Έτσι η σχέση αυτή είναι 3,2:1 για την Ελλάδα, 1:1 για τις ΗΠΑ, 1:1,1 για τη Γερμανία και 1:3,2 για την Ιαπωνία.

δ. Η χώρα μας κατέχει τη τελευταία θέση από όλες τις χώρες της ΕΟΚ, μηδέ εξαρουμένης και της Πορτογαλίας, όσον αφορά τη συνολική δαπάνη για Ε.ΤΕΧ.Ε σαν ποσοστό του Ακαθαρίστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ). Έτσι έχουμε για την Ελλάδα ποσοστό μόνο 0,33% του ΑΕΠ να διατίθεται για την Ε.ΤΕΧ.Ε ενώ στη Γαλλία έχουμε 2,25%, στη Γερμανία 2,70%, στις ΗΠΑ 2,74% και στην Ιαπωνία 2,78%.

ε. Στη χώρα μας μόνο 2 άτομα ανά 1000 εργαζόμενους ασχολούνται σε δραστηριότητες Ε.ΤΕΧ.Ε και οι αντίστοιχοι αριθμοί για Γαλλία, Γερμανία, και Ιαπωνία είναι 11,4-11,3-12,9.

στ. Αποτελεί ιδιαίτερα θετικό γεγονός για την πολιτική του ΠΑΣΟΚ που στην οκταετία του της διακυβέρνησης της χώρας είχαμε μία σταδιακή αύξηση της Κρατικής επιχορήγησης για την Ε.ΤΕΧ.Ε. Είναι χαρακτηριστικό ότι για χρόνια επί κυβερνήσεων "Δεξιάς" το ποσοστό της συνολικής δαπάνης για Ε.ΤΕ.Ε ήταν κάτω του 0,16% του ΑΕΠ, ενώ επί ημερών ΠΑΣΟΚ το ποσοστό αυτό διπλασιάσθηκε. Η χώρα μας σε σύγκριση με χώρες της ΕΟΚ και σε σταθερές τιμές (ΕΣΥ 1980) παρουσίασε τον μεγαλύτερο ρυθμό ετήσιας ανόδου της κρατικής χρηματοδότησης για Ε.ΤΕΧ.Ε.

ζ. Το στελεχιακό δυναμικό των Ελλήνων ερευνητών από άποψη ποιότητας σπουδών

κρίνεται ιδιαίτερα ικανοποιητικό (25% διδάκτορες, 20% με μεταπτυχιακές σπουδές). Όμως για διάφορους λόγους που θα αναλυθούν παρακάτω η "παραγωγικότητα" και η απόδοση γενικά της δραστηριότητας τους παρέμεινε χαμηλή.

η. Η γεωγραφική κατανομή της κρατικής επιχορήγησης ήταν ιδιαίτερα άνιση (57,4% της χρηματοδότησης απορροφήθηκε από την Αττική) κάτι που δεν συμβαδίζει με τη γενικότερη πολιτική αποκέντρωσης που προσπάθησε να εφαρμόσει το ΠΑΣΟΚ. Είναι ένα αρνητικό σημείο πάνω στη γενικότερη πολιτική της Έρευνας που εφαρμόσθηκε από το Κίνημα και πρέπει να διορθωθεί.

θ. Το ποσοστό κατανομής της κρατικής επιχορήγησης για την Ε.ΤΕΧ.Ε στη γεωργία εκτιμάται ότι είναι σχετικά ικανοποιητικό συγκριτικά με τους άλλους τομείς (περίπου 22% της συνολικής δαπάνης) αλλά εξαιρετικά χαμηλό σαν ποσοστό του ΑΕΠ (μόνο 0,07 %).

5. Η Αγροτική Έρευνα και Τεχνολογία στη Χώρα μας

(5.1). Διαπιστώσεις για τη χώρα μας: Η Αγροτική Έρευνα και Τεχνολογία (ΑΕΤ στο Υπ. Γεωργίας έχει μακρά παράδοση και αποτελεί κατα γενική ομολογία το μόνο οργανωμένο δίκτυο ερευνητικής υποστήριξης της παραγωγής στη χώρα μας. Η ΑΕΤ υπήρξε ίσως η πρώτη σοβαρή μορφή έρευνας που ξεκίνησε στη χώρα μας την περίοδο 1929-35 με την ίδρυση μεγάλου αριθμού ερευνητικών ινστιτούτων. Από την περίοδο αυτή μέχρι σήμερα (περίπου 60 χρόνια) η ΑΕΤ έχει να επιδείξει σημαντικό έργο και αξιόλογα ερευνητικά επιτεύγματα. Όπως, θα φανεί παρακάτω η επίτευξη ορισμένων ερευνητικών στόχων οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στον ιεραποστολικό ρόλο των ερευνητών που για λόγους αξιοπρέπειας και ήθους εργάσθηκαν και απέδωσαν κάτω από εργασιακές συνθήκες δύσκολες, αντιδραστικές, συντεχνιακές και έλλειψης ενδιαφέροντος από την Πολιτεία. Είναι πέραν του σκοπού αυτής της εισήγησης να αναφερθούν χρονολογικά τα ερευνητικά επιτεύγματα. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις βελτιωμένες ποικιλίες σταριού (Γ-38290, Γ-46025), του βαμβακιού (2Γ,10Ε, Αcala κ.λπ), του καλαμποκιού (ΙΣ-535, ΙΣ-400, υβρίδια Άρης, Αλέξανδρος, Αθηνά), την έρευνα στην καταπολέμηση του δάκου (ωφέλεια σε ετήσια βάση υπέρ των παραγωγών περίπου 30 δις δρχ), την ορθολογικότερη λίπανση των καλλιεργειών (εξοικονόμηση 25 δις δρχ το χρόνο), αρδευτικά έργα, γενετική βελτίωση των αγροτικών ζώων και δημιουργία νέων φυλών ζώων, τεχνολογία μεταποίησης αγροτικών προϊόντων κλπ.

Όμως τα αποτελέσματα αυτά θα μπορούσαν να είναι πιο εντυπωσιακά και σήμερα η χώρα μας θα ήταν έτοιμη να ενταχθεί με ευνοϊκούς όρους στον παγκόσμιο καταμερισμό της Αγροτικής Έρευνας και Τεχνολογίας άν η πολιτική της Δεξιάς δεν είχε τις παρακάτω πολιτικές επιλογές και θέσεις:

- Δεν είναι απαραίτητη η δημιουργία ντόπιας ΑΕΤ αφού μπορούμε την ΑΕΤ να την εισάγουμε από άλλες χώρες.

- Η μεταφορά της γεωργικής τεχνογνωσίας από το εξωτερικό και η δημιουργία

του επιστήμονα - μεταπράτη συνδέθηκε με την αγροτική ανάπτυξη της χώρας.

- Η κρατική επιχορήγηση για την ΑΕΤ ήταν μηδαμινή.
- Η δημιουργία κινήτρων για εξειδίκευση των γεωτεχνικών επιστημόνων ήταν ανύπαρκτη. Είναι χαρακτηριστικό ότι στους δημόσιους υπάλληλους του Υπ. Γεωργίας που θέλανε να μετεκπαιδευτούν δεν τους επιτρέπετο να κάνουν σπουδές επιπέδου διδακτορικού.
- Το νομικό πλαίσιο εργασίας των ερευνητών και λειτουργίας των διαφόρων ερευνητικών ιδρυμάτων διεκρίνεται από έλλειψη ευελιξίας, οικονομικών κινήτρων, έντονη "δημοσιούπαλληλική νοοτροπία" και ακαμψία. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονισθεί με λύπη ότι και το Συν. κίνημα των γεωτεχνικών όλων των πολιτικών χώρων, μέσα στα πλαίσια μιας "ισοπέδωσης των πάντων" είχε πάρει "αρνητική θέση" για την δημιουργία ερευνητικού φορέα στον Αγροτικό χώρο στη χώρα μας.
- Το αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν οι γεωτεχνικοί ερευνητές να διακρίνονται από εσωστρέφεια, μυστικισμό, να μην έχουν επαφή με τη γεωργική πράξη ή να ασχολούνται με θέματα βασικής έρευνας που δεν ήταν συνδεδεμένα με τα άμεσα προβλήματα της αγροτικής παραγωγής, με στόχο τη μετακίνησή τους στα ΑΕΤ.
- Η υλικοτεχνική υποδομή στα Ερευνητικά Ινστιτούτα ήταν μηδαμινή (έλλειψη βιβλιοθηκών, τραπεζών πληροφοριών) ή απηρχαιωμένη (έλλειψη σύγχρονων ερευνητικών μέσων, χαμηλός ρυθμός ανανέωση τεχνολογικού εξοπλισμού).

Είναι ιδιαίτερα θετικό σημείο αν και δεν έχει αξιολογηθεί κατάλληλα και δεν έχει δοθεί ιδιαιτερη σημασία απ' όλους μας ότι το ΠΑΣΟΚ με τους Ν.1514/85 και το Ν.1845/89 για "Ανάπτυξη και αξιοποίηση της Αγροτικής Έρευνας και Τεχνολογίας" έθεσε τις βάσεις και έδωσε το νομικό πλαίσιο για δημιουργίας Αγροτικής Έρευνας σύγχρονης, αποδοτικής, ρεαλιστικής που να υπηρετεί τον Έλληνα αγρότη και την Αγροτική Ανάπτυξη όπως θα δούμε παρακάτω. ΠΡΕΠΕΙ ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΥΠΕΡΗΦΑΝΟ διότι η φιλοσοφία των δύο αυτών νόμων για την Έρευνα και Τεχνολογία ανταποκρίνεται στις ανάγκες των καιρών μας και του μέλλοντος.

(5.2). Αγροτική Έρευνα και Αγροτική Ανάπτυξη

Η πορεία "εκσυγχρονισμού" και "μετεξέλιξης της σημερινής μορφής της Ελληνικής γεωργίας σε μια νέα μορφή σύγχρονη και δυναμική και η δημιουργία καλύτερων συνθηκών ένταξής της στο διεθνές καταμερισμό, σε μιά όλο και περισσότερο διεθνοποιημένη αγροτική παραγωγή, περνάει αναντίρρητα μέσα από τη δημιουργία και ανάπτυξη Εθνικής Αγροτικής Έρευνας και Τεχνολογίας. Για την Αγροτική ανάπτυξη η δημιουργία ντόπιας Αγροτικής Έρευνας και Τεχνολογίας, αποτελεί αναμφίβολα τη βασικότερη συνιστώσα για μιά αγροτική ανάπτυξη αυτοδύναμη, σύγχρονη και ρεαλιστική δηλ. που να περιέχει και τη διάσταση του Ευρωπαϊκού προσανατολισμού.

Σήμερα, μιλάμε για τεχνολογικές επαναστάσεις, για ανακατατάξεις στη κοινωνία, για περιβάλλον, για εκσυγχρονισμό, για οικονομική, κοινωνική και πολιτική κρίση. Ένα πράγμα που δεν έχει τονισθεί ιδιαίτερα είναι ο ρόλος του αγροτικού τομέα, στη διαμορφωση της σημερινής κατάστασης.

Θα ήθελα να τονίσω ότι το προχώρημα της ανθρωπότητας στις τελευταίες δεκαετίες, αλλά και η αποφυγή της κρίσης βασίζεται σ' ένα και μόνο παράγοντα. Οι κοινωνίες που πετύχανε να πάνε μπροστά είναι εκείνες που προχώρησαν πρώτα στη τεχνολογική επανάσταση του πρωτογενή τομέα και μετά προχώρησαν στην τεχνολογική ανάπτυξη της βιομηχανίας.

Η μεγάλη ανάπτυξη στο τρίτο κόσμο, η ανάπτυξη στους δυτικούς πολιτισμούς έγινε με μεγάλη αύξηση της παραγωγικότητας, με συσσώρευση κεφαλαίου και μεταφορά υπεραξίας από τον αγροτικό τομέα στα αστικά κέντρα.

Σ' όλες τις χώρες που δεν έγινε αυτό, σ' όλες τις χώρες που δεν προχώρησε πρώτα η ανάπτυξη στον αγροτικό τομέα, η αύξηση της παραγωγικότητας και η μεταφορά πλούτου από τον αγροτικό τομέα σε άλλους τομείς, είχαμε οικονομική κρίση και κρίση πολιτική. Η κρίση που παρατηρείται σήμερα στη Σοβιετική Ένωση και στην Ανατολική Ευρώπη δεν είναι τίποτε άλλο, από το ότι δεν μπόρεσε να προχωρήσει δυναμικά η αύξηση της παραγωγικότητας με νέες μεθόδους παραγωγής στον αγροτικό τομέα.

Έκανα αυτή τη σύντομη αναφορά γιατί και εμείς αντιμετωπίζουμε πρόβλημα αναδιάρθρωσης της παραγωγής μας, πρόβλημα εκσυγχρονισμού της οικονομίας. Αυτό δεν μπορεί να γίνει αν πρώτα δεν προχωρήσει η αύξηση της παραγωγικότητας στο γεωργικό τομέα. Η υπεραξία θα βγεί από το γεωργικό τομέα. Ο Γεωργικός τομέας θα λειτουργήσει για την ανάπτυξη, θα δημιουργήσει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να χρηματοδοτήσει την ανάπτυξη στους άλλους τομείς.

Πως θα γίνει αυτό; Αυτό θα γίνει μόνο με την αύξηση της παραγωγικότητας. Εάν επιχειρηθεί αφαίμαξη του εισοδήματος από τον αγροτικό τομέα, κάτι που με λύπη μου βλέπω να γίνεται σήμερα στη χώρα μας, θα έχουμε μεταφορά πόρων που θα δημιουργήσει κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα.

Η κρίση της Αγροτικής οικονομίας, απόρροια της γενικότερης κρίσης της Ελληνικής Οικονομίας δεν είναι μόνο η ανεργία, η ύφεση, ο πληθωρισμός, το υψηλό κόστος των αγροτικών προϊόντων αλλά κύρια, η ακαμψία, η αδυναμία μετασχηματισμού των παραγωγικών δομών και η απόκλιση από το επίπεδο ανταγωνιστικότητας των άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Επομένως οι στόχοι της Αγροτικής Έρευνας είναι:

- Σε Εθνικό επίπεδο η αύξηση της παραγωγικότητας του Αγροτικού Τομέα σαν κύριος παράγοντας γεωργοοικονομικής ανάπτυξης και βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς του για την καλύτερη ένταξή του στο διεθνή καταμερισμό της

αγροτικής παραγωγής, και

- Σε Διεθνές επίπεδο η παραγωγή και αφομοίωση της νέας τεχνογνωσίας και - τεχνολογίας για την παραγωγή αγροτικών προϊόντων που αποφέρουν το λεγόμενο τεχνικό μονοπωλιακό κέρδος (π.χ. προϊόντα βιοτεχνολογίας).

Θα πρέπει ιδιαίτερα στο σημείο αυτό να επισημανθεί ότι η παραδοσιακή αγορά των αγροτικών προϊόντων στο μέλλον θα αντικατασταθεί από την αγορά νέων αγροτικών προϊόντων αποτέλεσμα της βιοτεχνολογίας όπου μακροπρόθεσμα ο λόγος των επενδύσεων αγροτικής έρευνας + ανάπτυξη προϊόντος/ αξία του προϊόντος συνεχώς θα αυξάνεται.

Θα ήθελα τώρα ν' αναφερθώ για λίγο στο όρο "αγροτική ανάπτυξη". Τι σημαίνει για μας τους σοσιαλιστές ο όρος αυτός; Είναι απλά ένας καλύτερος καταμερισμός των παραγωγικών δυνάμεων και πόρων στον αγροτικό τομέα; Είναι μόνο οικονομική μεγένθυση χωρίς συγκεκριμένη προοπτική και στόχους και χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι επιπτώσεις στο περιβάλλον; Είναι μόνο αύξηση του δείκτη παραγωγικότητας στον αγροτικό τομέα; Είναι σωστό να αποκαλείται ανάπτυξη η χρήση της εισαγόμενης γνώσης και τεχνολογίας;

Απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα αποτελεί νομίζω το πλαίσιο των χαρακτηριστικών που πρέπει να έχει η αγροτική ανάπτυξη της χώρας, ένα πλαίσιο που δεν πρέπει να παραμείνει ευχολόγιο αλλά να γίνει συγκεκριμένο, σύγχρονο και ρεαλιστικό. Έτσι η Αγροτική Ανάπτυξη θα πρέπει:

- Να στηρίζεται σε Εθνικό, δημοκρατικό προγραμματισμό, απόρροια όχι ανεδαφικής γραφειοκρατικής διαδικασίας. Το Αγροτικό Πρόγραμμα δεν είναι απλώς διακήρυξη χωρίς προτεραιότητα και στόχους αλλά ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων με κριτήρια οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά. Πρέπει να δίνει την προοπτική της ανάπτυξης μέσα από την ελαχιστοποίηση της τιμής του κλάσματος κόστους όφελος.
- Να είναι αυτοδύναμη, σύγχρονη και συμβατή με το κοινωνικό περιβάλλον του αγρότη, και να στοχεύει στη σταδιακή απαγκίστρωσή της από την εισαγόμενη τεχνογνωσία και τεχνολογία.
- Να προάγει και αξιοποιεί τη ντόπια έρευνα και τεχνολογία και να αξιοποιεί κατάλληλα τις δυνατότητες της εισαγόμενης τεχνολογίας και τεχνογνωσίας.
- Να είναι προσαρμοσμένη στις αρχές και τη φιλοσοφία της οργανικής (οικολογικής) γεωργίας για τη καλύτερη προστασία του καταναλωτή και του περιβάλλοντος.
- Να έχει πολιτιστικό και κοινωνικό χαρακτήρα, γιατί ο σοσιαλιστικός μετασχηματισμός της κοινωνίας μπορεί να πραγματοποιηθεί αποτελεσματικότερα μέσα από το πολιτισμικό εποικοδόμημα (κουλτούρα) παρά από την οικονο-

μική βάση.

- Ενόψη του 1992 και του 2.000 η αγροτική ανάπτυξη της χώρας μας, πέρα από κάθε αφορισμούς και μικροπολιτικές σκοπιμότητες πρέπει να είναι ρεαλιστική δηλ. να περιέχει τη διάσταση του Ευρωπαϊκού προσανατολισμού.

(5.3). Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας (ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε)

Η ψήφιση τον Απρίλη του 1989 του Ν.1845 από τη βουλή των Ελλήνων σύμφωνα με τον οποίο για την εφαρμογή της πολιτικής στους τομείς αγροτικής έρευνας και τεχνολογίας συνιστάται νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου του δημόσιου τομέα που εποπτεύεται από το Υπουργείο Γεωργίας με την επωνυμία " Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας", ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε) απετέλεσε και θα αποτελέσει ΣΤΑΘΜΟ για την αγροτική οικονομία της χώρας μας και το ΠΑΣΟΚ και όλοι εκείνοι που συνετέλεσαν στην δημιουργία και θεσμοθέτηση του ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. πρέπει να αισθάνονται υπερήφανοι για την θέσπισή του. Η ψήφιση του Νόμου 1845/89 είχε θετική απήχηση στο κοινωνικό χώρο των ερευνητών του Υπ. Γεωργίας. Συνολικά τα σπουδαιότερα σημεία που θα επηρεάσουν θετικά την ερευνητική δραστηριότητα στο γεωργικό τομέα, ιδιαίτερα στο χώρο του Υπ. Γεωργίας, λόγω της ύπαρξής του ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε είναι τα ακόλουθα.

- Με το ΕΘΙΑΓΕ εξασφαλίζονται οι δύο απαραίτητες προϋποθέσεις που αποτελούν, την ικανή και αναγκαία συνθήκη για την επιτυχία της ερευνητικής δραστηριότητας στη χώρα μας. αφενός υπάρχει ένα κατάλληλο, δημοκρατικό θεσμικό πλαίσιο, αφετέρου διασφαλίζεται η ύπαρξη ικανών ατόμων ερευνητών με ευχέρεια δράσης που θα υλοποιήσουν το ερευνητικό έργο.
- Το ΕΘΙΑΓΕ έχει σα στόχο την ανάπτυξη εφαρμοσμένης έρευνας χωρίς να αποκλείεται και η διεξαγωγή βασικής έρευνας στο γεωργικό τομέα, είναι σχήμα ευέλικτο ενάντια στη "δημοσιουπαλληλοποίηση" της έρευνας, εισηγείται την πολιτική της αγροτικής έρευνας στο Υπ. Γεωργίας και εφαρμόζει την πολιτική αγροτικής έρευνας και τεχνολογίας που εκπονείται από το Υπ. Γεωργίας.
- Παρέχει ηθικά και οικονομικά κίνητρα στο ανθρώπινο δυναμικό της αγροτικής έρευνας και διατηρεί υψηλό το επίπεδο της γνώσης και δραστηριοτητάς τους μέσω από συνεχείς διαδικασίες κρίσης και αξιολόγησής τους.
- Θεσμοθετεί ένα θεμελιώδη αναπτυξιακό θεσμό, τη σύνδεση έρευνας με την παραγωγή (Ύπαρξη κατηγορίας ειδικά επιστημονικού προσωπικού εφαρμογών, καθετοποίηση διάρθρωσης των Ερευνητικών Ινστιτούτων, ύπαρξη Συμβουλευτικής επιτροπής κοινωνικού χαρακτήρα σε κάθε Ινστιτούτο).
- Σημαντική καινοτομία είναι η ύπαρξη θεσμικού πλαισίου για τον συνεχή εκσυγχρονισμό της αγροτικής έρευνας αφού παρέχεται η ευχέρεια να συνιστώνται νέοι οργανισμοί, νέα ινστιτούτα κ.λπ.

- Θεσμοθετείται η στενή διασύνδεση των ιδρυμάτων έρευνας του Υπ. Γεωργίας και των γεωτεχνικών Σχολών (Γεωργικό Παν. Αθήνας, Γεωπονική Σχολή Θεσ/νίκης Δασολογική και Κτηνιατρική Σχολή Θεσ/νίκης) που έχει ιδιαίτερη σημασία για χώρες μικρές με περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες.
- Δημιουργούνται νέοι θεσμοί π.χ. Επιστημονικό Συμβούλιο Ινστιτούτο και προβλέπεται δημοκρατική διαδικασία επιλογής του ενώ με τη σωστή λειτουργία του το ΕΘΙΑΓΕ μπορεί σταδιακά να αυτοχρηματοδοτεί σε μεγάλο ποσοστό την Αγροτική έρευνα.

(5.4) . Προτάσεις για βελτίωση της αποδοτικότητας της Αγροτικής Έρευνας

Με το Ν. 1845/89 αναμφίβολα μπήκαν οι βάσεις για μιά σύγχρονη, σωστή και με προοπτική οργάνωση της Αγροτικής Έρευνας. Εναπόκειται πλέον στην Πολιτεία αφενός μεν να επιταχύνει τη διαδικασία της υλοποίησης του Ν. 1845/89 και αφετέρου να προχωρήσει στη δημιουργία "νέας νοοτροπίας" ερευνητικών εργασιακών σχέσεων που θα στηρίζονται στις αρχές της αξιοκρατίας, αποδοτικότητας της ερευνητικής δραστηριότητας και παντελή έλλειψη παρέμβασης του κομματικού κράτους σ'αυτές. Δυστυχώς η Ν.Δ. με την μέχρι τώρα πολιτική της έχει παρέμβει κομματικά στο ΕΘΙΑΓΕ με την τοποθέτηση Δ/ντών των Ερευνητικών Ινστιτούτων του Υπ. Γεωργίας πριν τελειώσει η διαδικασία των κρίσεων και την κατάρτιση των τριμελών επιτροπών κρίσης των ερευνητών απο κατά τεκμήριο "Πανεπιστημιακούς καθηγητές" νεοφιλελεύθερης πολιτικής ιδεολογίας.

Με τις σκέψεις αυτές και σε μιά προσπάθεια για μιά σύγχρονη και ορθολογική προσέγγιση του θέματος και με στόχο να συμβάλει η αγροτική έρευνα σε σύγχρονους και ταχείς ρυθμούς Αγροτικής Ανάπτυξης, προτείνονται τα παρακάτω:

- Αύξηση της Κρατικής Επιχορήγησης για την Αγροτική Έρευνα σε ποσοστό τουλάχιστον 0,5% του ΑΕΠ μέχρι το 1995. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι επενδύσεις στην αγροτική έρευνα είναι στοιχεία στρατηγικού και μακροπρόθεσμου προγραμματισμού, στόχος ανεξάρτητος και πολλές φορές αντίθετος με το βραχυπρόθεσμο όφελος ή κέρδος.
- Καθορισμός μακροπρόθεσμου Εθνικού Σχεδιασμού και στόχων αγροτικής έρευνας σε επίπεδο βασικής και εφαρμοσμένης και προσανατολισμός της προς τις τεχνολογίες αιχμής π.χ. βιοτεχνολογία. Οι στόχοι αυτοί εκτός των άλλων πρέπει να είναι αποδεκτοί και απο οργανωμένους φορείς της αγροτικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής της Χώρας μας.
- Είναι επιτακτική ανάγκη να υλοποιηθεί όσο το δυνατό πιο γρήγορα ο Ν.1845/89. Επί πλέον η θεσμοθέτηση του Συντονιστικού Συμβουλίου Αγροτικής Έρευνας (ΣΥΣΑΕ), ενός τόσο σημαντικού οργάνου για την χάραξη της πολιτικής της Αγροτικής Έρευνας, πρέπει να γίνει το συντομότερο γιατί το είδος και ο τρόπος επιλογής των μελών τους ως και ο τρόπος λειτουργίας του αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες της πορείας της Αγροτικής Έρευνας.

- Να υλοποιηθεί η σύνδεση της Αγροτικής Έρευνας με την παραγωγή και την Ανωτάτη Γεωτεχνική Παιδεία, που προβλέπεται άλλωστε από το Ν.1845/89, και να επιδιωχθεί η επίτευξη μέγιστων βαθμών ερευνητικής και τεχνολογικής συνεργασίας με την ΕΟΚ και άλλους Διεθνείς Οργανισμούς (ΟΟΣΑ), ιδιαίτερα σε ερευνητικά προγράμματα που ο στόχος τους συμπίπτει με την Εθνική στρατηγική.
- Να εκδημοκρατισθεί ακόμη περισσότερο ο τρόπος συγκρότησης του Διοικ. Συμβ. ΔΣ) και Επ. Συμβουλίου (ΕΣ) του ΕΘΙΑΓΕ και να ενδυναμωθεί ο ρόλος του ΕΣ έτσι που οι αποφάσεις του να είναι δεσμευτικές για το Δ.Σ.
- Η Πολιτεία πρέπει να αντιληφθεί ότι η Αγροτική Έρευνα πρέπει να μένει έξω από κανόνες κομματικού παχνιδιού, ν'αφεθεί να προχωρήσει ανεπηρέαστη στο στόχο της που δεν είναι άλλος από τον εκσυγχρονισμό και αύξηση της παραγωγικότητας του Αγροτικού Τομέα της Οικονομίας μας.
- Η ερευνητική και παραγωγική διαδικασία είναι ενιαία γι' αυτό θα πρέπει να θεσπιστούν ηθικά και οικονομικά κίνητρα και για το υπόλοιπο προσωπικό (παρασκευαστές, τεχνολόγοι γεωτεχνικοί κ.λπ) που ασχολούνται και υπηρετούν την αγροτική έρευνα.
- Δημιουργία στις γεωτεχνικές σχολές των ΑΕΙ μεταπτυχιακών σπουδών για την εξασφάλιση του απαραίτητου ανθρώπινου δυναμικού που θα στελεχώσει τους διάφορους τομείς αγροτικής έρευνας.
- Λήψη διαφόρων μέτρων π.χ. συγχρηματοδότηση για την ενθάρρυνση της συνεργασίας των κρατικών ερευνητικών ιδρυμάτων με τον ιδιωτικό φορέα εφόσον ο στόχος του ερευνητικού προγράμματος είναι ταυτόσημος με τους άξονες της εθνικής στρατηγικής.

Κλείνοντας την εισήγηση αυτή θα ήθελα να επισημάνω ότι το ΠΑΣΟΚ πρέπει να έχει συγκεκριμένο ερευνητικό πρόγραμμα για κάθε τομέα ερευνητικής αγροτικής δραστηριότητας πέρα από τις πολιτικές θέσεις και τα τεχνοκρατικά μέτρα που αναπτύχθηκαν εδώ.